AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

VREME

150 DIN

8 600102 660014

8. OKTOBAR 2009.

BROJ 979

PRIVATNI UNIVERZITETI

ČUME – OD SURČINA DO "SINGIDUNUMA"

MARŠAL TOLBUHIN I DRUGOVI

PO DRUGI PUT MEĐU SRBIMA

40 GODINA MONTI PAJTONA >> **PISMO TERIJA DŽONSA SRPSKOM PRIJATELJU**

Izaberi telefon koji liči na tebe

Samsung
E2100
VGA kamera
GPRS, mp3 melodije

već od 1 din.

Nokia
1209
mp3 melodije,
baterijska lampa

već od 1 din.

LG
GD900 Crystal
3G HSDPA
8 MP, WiFi
transparentna tastatura

već od 17.999 din.

Samsung
C3050
EDGE,
VGA kamera, mp3

već od 1 din.

Nokia
6303
3,2 MP
EDGE, mp3

već od 1 din.

Samsung
E1120
mp3 melodije,
spikerfon

već od 1 din.

Sony Ericsson
T700
3G HSDPA,
3,2 MP,
FM radio

već od 1 din.

mt:s ponuda telefona

Vaš novi telefon će uvek biti uz vas i po njemu će vas prepoznavati. Zato, izaberite model koji je u skladu sa vašim karakterom i koji liči na vas.

Prodaja se vrši u mt:s poslovnicama, putem mt:s express-a i preko Mondoshop-a.

Ponuda važi uz odgovarajući tarifni profil.
Akcija traje dok imamo telefona!

Bel Fresh Mix

mt:s

mt:s express 064/790
www.mts.telekom.rs
www.mtsmondo.com/shop
Telekom Srbija

VREME
8. OKTOBAR 2009.
BROJ 979

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Branko Popović

POMOĆNICI DIREKTORA
Vojislav Milošević
Stevan Ristić

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (t. urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Ana Ćuk, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

8 ZOOM: Aveti petog oktobra

10 ČINOVNIŠTVO SRBIJE:
Reforma državnog plemstva

14 PORTRET SAVREMENIKA:
Tolbuhin i drugi maršali

18 DEVET GODINA OD 5. OKTOBRA 2000, A DVADESET OD 1989.

20 PRIVATNI UNIVERZITETI:
Od Surčina do „Singidunuma"

24 SPROVOĐENJE ZAKONA:
Oživljavanje mrtvog slova

27 ZABRANA NEONACISTIČKIH I FAŠISTIČKIH ORGANIZACIJA: Ustavno-sudska kozmetika

28 TRŽIŠNA EKONOMIJA U ISTOČNOM BLOKU:
Na koga je pao Berlinski zid

30 EKSPROPRIJACIJA NA JUGU SRBIJE:
Drum na kredit, zemlja za pare

33 DODATAK: Ministarstvo odbrane u proteklih godinu dana

41 LISICA I ŽDRAL: Zla godina

42 LJUDI I VREME

KULTURA

44 GODINA "LETEĆEG CIRKUSA MONTIJA PAJTONA": Pismo Montija Pajtona srpskom prijatelju

47 TV MANIJAK: Jedan običan dan

48 INTERVJU: Darka Radosavljević Vasiljević, direktorka Remonta

SVET

50 IRSKO „DA" EVROPI: Preskakanje senke

52 SLOBODA ŠTAMPE U ITALIJI:
Žrtve političke lojalnosti

54 MERIDIJANI

MOZAIK

56 KRIMINALCI NA "RADU" U INOSTRANSTVU:
Desant na Stokholm

60 STAROST U SRBIJI:
Između siromaštva i bolesti

62 POREKLO ČOVEKA: Žena koja je nedostajala

64 75 GODINA OD UBISTVA KRALJA ALEKSANDRA: Marsejski atentat

66 FORMULA 1: Zakasneli finiš

67 POŠTA

68 STRIP: Tirana

70 VREME UŽIVANJA: Čuka

Oni koji se danas čude vesti da se u Ministarstvu finansija razmišlja da se zakonom ograniči broj činovnika na pojedinim nivoima vlasti, verovatno i ne znaju da je patent "brojnog ograničenja činovničke klase" ovde odavno primenjivan. Možda bi mu se doista trebalo vratiti da Srbija ne bi danas imala 30 ministara, 67 državnih sekretara, 112 pomoćnika ministara i 52 savetnika ministara...
PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

Peti oktobar je u Srbiji dan jednog istorijskog prevrata, koji neki nazivaju srpskom baršunastom revolucijom. U pamfletima taj događaj glorifikovan je kao dan kada je Srbija rekla "dobar dan" slobodi, demokratiji, pravnoj državi i svetu. Neki ga opisuju kao političku revoluciju
PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Visoko vrednovanje sistema odbrane Srbije u svetu potvrđuje i njenu ključnu ulogu u izgradnji i očuvanju regionalne stabilnosti. U svim susretima i oblicima saradnje na tom nivou, predstavnici Ministarstva odbrane i Vojske Srbije ističu našu iskrenu opredeljenost za regionalnu saradnju i aktivno učešće u nizu regionalnih inicijativa

NA NASLOVNOJ STRANI:
GEORGIJ DIMITROV, F. I. TOLBUHIN I GENERAL-PUKOVNIK S. S. BIRJUZOV

NOVOGOVOR

ZA Ц

Na šta bi ličio odgovor seksualne radnice na ponudu da odradi posao *pro bono*?

Pod uslovom da zna latinski, naravno.

Srpsko/turski se kaže "za džabe" (bošnjački: "zađabe"). A provalu odgovora pomenute radnice nije baš teško zamisliti.

Latinsko *pro bono publico* opstaje u stručnim žargonima, a znači rad u interesu javnog (opšteg) dobra, potom i rad bez naknade, besplatni rad ili – u engleskom bar – besplatno obavljanje pravnih poslova u javnom interesu.

A onda: besplatno i dobrovoljno, uopšte. Dobrovoljci se retko traže za poslove u kojima se valja izležavati ispod suncobrana na plaži, uz besplatno piće, hranu, smeštaj, pogled na zgodne ženske/muške. I veliki džeparac.

Volonteri su nam u jezik ušli mnogo posle herojskih dobrovoljaca za zadatke u kojima se gubi glava, a nešto pre ovog *pro bono*.

Volonter radi besplatno i to na osnovu sopstvene odluke, i to je jedino što ih povezuje s onima koji dobrovoljno rizikuju život. Viđamo ih, uglavnom, na velikim sportskim i drugim masovnim događajima.

Zanimljivo je da globalni volonterski pokret najglasnije i s najviše ponosa podržavaju i šire organizacije koje se inače guše u bogatstvu, na primer Međunarodni olimpijski komitet i slične.

Pa, možda uskoro i rad *pro bono* postane obavezna stavka u sistemu socijalnog i penzijskog osiguranja, napredovanja u profesiji i svemu što bi moglo da se radi za džabe. Fali samo opšte dobro. A dobrovoljnost se podrazumeva.

Aleksandar Ćirić

OLIMPIJADA 2016

JANUARSKA REKA, U AVGUSTU

IZBOR RIO DE ŽANEIRA ZA ORGANIZATORA OLIMPIJSKIH IGARA 2016. SAM PO SEBI NIJE IZNENAĐENJE, ALI JESU GLATKO ISPADANJE ČIKAGA VEĆ U PRVOM KRUGU KAO I ODNOS GLASOVA KOJIM JE NAJVEĆI GRAD BRAZILA POBEDIO MADRID (66-32)

FOTOGRAFIJE: REUTERS

RADOST BUDUĆIH DOMAĆINA: Slavlje na ulicama Brazila

Prošlog petka u Kopenhagenu je okrenuta nova stranica u istoriji olimpijskog pokreta: na 121 "sesiji" Međunarodnog olimpijskog komiteta (MOK) pala je odluka da se Olimpijske igre 2016. održe u Rio de Žaneiru, najvećem gradu Brazila. Odluka je istorijska zato što će Južna Amerika po prvi put organizovati olimpijadu koja će tek treći put otići na Južnu hemisferu. Izbor članova MOK-a služi im na čast jer su pokazali, najmanje, dve stvari: da, u najvećem broju, glasaju po ubeđenju i da poštuju (nepisani) princip rotacije kontinenata.

Finalna trka vodila se između četiri kandidata sa tri kontinenta, ako Čikago i Rio podvedemo pod Ameriku iako uvek ostaje i ona uža podela na "severnu" i "južnu". Madrid je predstavljao Evropu a Tokio Aziju. Glavni grad Japana bio je nekako unapred otpisan, nešto zbog činjenice da je jednom već organizovao olimpijadu (1964), više zbog nedovoljne podrške stanovništva. Na neizbežnim kladionicama šanse Tokija bile su u rasponu od 1–19 do 1–26 (na jedan uloženi evro dobilo bi se 26 u slučaju pobede Tokija) dok je daleko najbolje stajao Čikago (raspon od 1,66 do 1,85 na jedan uloženi evro). Rio je bio drugi na listi (2,75–3,3) dok su šanse Madrida procenjene u rasponu 5,5 do 10. Čikago je naglo izbio u prvi plan kada se saznalo da će Barak Obama lično agitovati za kandidaturu svog grada, ali pokazalo se da članovi MOK-a "ne padaju" na veličine. Čikago je, sasvim hladno, "isečen" u prvom krugu glasanja dobivši svega 18 glasova prema 22 Tokija, 26 Rija i 28 Madrida. Tokio mu se pridružio u drugom krugu kada je Rio (očito glasovima Čikaga) skočio do 46, Madrid se popravio samo za jedan glas (29) a Tokio je pao na 20 i ispao. U velikom finalu Rio de Žaneiro je prosto razneo Madrid (66–32) i ta činjenica je, uz ispadanje Čikaga već u prvom krugu, mnogo veće iznenađenje od same odluke da Rio dobije Igre. To je, takođe, i najveća razlika u istoriji glasanja.

"GEOGRAF" LULA: Svi se slažu da je Madrid imao briljantnu kandidaturu, sa 77 odsto gotovih objekata i gotovo stopostotnom podrškom stanovništva, kralj Huan Karlos, kraljica Sofija, premijer Hose Luis Sapatero i četa najboljih španskih sportista kompletirali su sliku o maksimalnoj institucionalnoj podršci kandidaturi, ali nije vredelo... Luis Inacio Lula da Silva, predsednik Brazila, u pratnji legendarnog Pelea, definitivno je osvojio članove MOK-a jednom geografskom kartom koja je neumoljivim činjenicama podsećala savest glasača da su dosadašnje igre 16 puta održane u Evropi, 6 puta u Severnoj Americi, 3 puta u Aziji i 2 puta u Okeaniji. Za svaki slučaj, pomenuo je i zimske olimpijade: 14 u Evropi, 6 u Severnoj Americi, 2 u Aziji. Dakle, Evropa i Severna Amerika imaju u svojim "dosijeima" čak 42 olimpijade a Južna Amerika nijednu...

"Gospodo, red je na Južnu Ameriku. Mi hoćemo tu Olimpijadu i možemo da je organizujemo po svim standardima koji se traže", poručio je Lula

Oko 18.00 Eduardo Paes, gradonačelnik Rija, diskretno je svojima iz delegacije podigao dva prsta u vidu slova "V" najavivši "viktoriju" što je u 18.50 i zvanično potvrdio Žak Rog, predsednik MOK-a. U Riju je došlo do eksplozije radosti, u Madridu do talasa tuge. Svi španski kanali direktno su prenosili ne samo glasanje u Kopenhagenu već su imali i reportere na licu mesta, u Riju na čuvenoj Kopakabani, u Madridu na glavnom gradskom trgu gde se navijalo i strepelo kao na fudbalskom stadionu. Od tri poražena kandidata gubitak je najteže podneo Madrid.

Od Londona 1948. i Helsinkija 1952. igre nisu održane dva puta uzastopno na istom kontinentu. Huan Antonio Samaran, 89-godišnji bivši predsednik Olimpijskog komiteta za vreme čijeg mandata je olimpijski pokret izuzetno modernizovan, bio je veoma oprezan, upozorio je na snagu kandidature Rija podsetivši da Brazilci već imaju potpisan ugovor za prodaju TV prava u visini 220 miliona dolara (151 milion evra). Na pitanje da li je fudbalski "Mundijal" u Brazilu 2014. hendikep za Rio, Samaran je odgovorio negativno rekavši da je u organizacionom smislu fudbalsko prvenstvo sveta kao 26 olimpijada. On je u vrlo emotivnom govoru u okviru prezentacije Madrida zamolio članove MOK-a da glasaju za Madrid i "prirede mi još jedno zadovoljstvo u ovo malo vremena koje još imam", ali ni to nije pomoglo.

Nekoliko dana posle odluke, predsednik MOK-a Žak Rog izrekao je veliku istinu:

"Da je bilo zbog para, išli bismo u Čikago..."

ODZVONILO FAVELAMA: Olimpijada će promeniti Rio de Žaneiro, grad čije ime u prevodu sa portugalskog znači "Januarska reka". Brazilski predsednik Lula obećava da će kada od 5. do 21. avgusta 2016. u Rio stignu sportisti i turisti iz celog sveta naći jedan "novi Rio". On je ocenio da je Olimpijada šansa da Brazilci prestanu da budu "građani drugog reda". Podsetio je da je Brazil zbog činjenice da je bio kolonija imao kompleks niže vrednosti i osećaj da ne može da uradi nešto što drugi mogu. "Došlo je vreme da se to promeni", rekao je Lula obećavši "rad, rad i rad".

Od 33 neophodna objekta Rio ima 10 završenih, 8 će biti renovirano, 9 će biti izgrađeno dok će 6 preostalih imati privremeni karakter. Najveći problem Rija su hoteli, sada garantuje 13.000 kreveta – što je malo, biće potrebno bar duplo više. Za sportiste će se izgraditi olimpijsko selo, za turiste novi hoteli a smeštaj će biti ponuđen i na brodovima usidrenim u luci. Sa finansiranjem neće biti problema jer država stoji iza projekta. Čini se da će veći problem biti bezbednost jer je Rio poznat po visokoj stopi kriminala. Samo u prvih devet meseci ove godine bilo je 3595 ubistava (!), ali Lula se nada da će do 2016. "favele nestati" a stopa kriminala "znatno opasti".

Procenjuje se da će Olimpijada doneti investiciju od 22 milijarde reala (oko 8,5 milijardi dolara) a pošto je korupcija u Brazilu "deo nacionalne kulture", gradonačelnik Rija Eduardo Paes najavio je internet-stranicu na kojoj će se pratiti trošenje "svakog reala". Brazilce čeka ogroman posao, ali su svesni da imaju šansu da promene Rio. Ekologisti će biti zadovoljni planom da se zasadi 24 miliona stabala i to u gradu koji je već poprilično ozelenjen. Maksimalno će se koristiti alternativne energije (sunce, vetar, voda), planira se dekontaminacija zaliva Gvanabara. Sve zgrade više od 180 metara moraće da ispune stroge ekološke uslove da bi se smanjila emisija gasova.

Jedna od rak-rana Rija je javni transport. Oko 10 miliona stanovnika uglavnom se vozi u 40.000 javnih autobusa i ko zna koliko piratskih. Grad praktično nema metro i ako do Olimpijade dobije bar neku liniju biće to veliki skok. U planu je i velika rekonstrukcija zone oko luke, nešto poput Barselone 1992. gde je od dela koji je bio ruglo grada napravljena prelepa olimpijska zona koja je danas hit mesto za stanovanje i provod. Procenjuje se da će u gradu biti urađeno više u narednih sedam godina nego u prethodnih 50, tokom kojih su se političari iz raznih partija više gložili nego što su radili za dobrobit grada.

ZAGRLJAJ: Legendarni Pele i predsednik Brazila

Opšti program u sklopu Olimpijade 2016. imaće i socijalni karakter jer se planira da velikom broju mladih sportista budu ponuđene stipendije i omogućeni dobri uslovi za pripremu. Osim što će se smanjiti opasnost od uživanja droge, Brazil računa i na sportski efekat sličan onome koji je Kina imala 2008. u Pekingu. Planira se "bum medalja" koji treba da potvrdi Brazil (i) kao sportsku silu sveta.

Rio je dobio "svoju" Olimpijadu, pokušavao je četiri puta, prvi put još 1936, ali je pobedio onda kada su članovi MOK-a postali ubeđeni da može da ponudi i sve ostalo osim bogomdanih prirodnih lepota. Brazil se ozbiljno transformisao u poslednje dve decenije. Posle vojne diktature pod vladom Itamara Franka prvo je smirena trocifrena inflacija. Za vreme vlade socijaldemokrate Fernanda Kardosa izvršena je primerna privatizacija koja je dovela strane investitore. Lula je ne samo nastavio istom linijom već je zemlju pretvorio u veoma sigurnu kad je strani kapital u pitanju, a svojom harizmom i popularnošću doprineo je i znatnom povećanju međunarodnog ugleda zemlje.

Vest o pobedi Rija u Kopenhagenu na plaži Kopakabane proslavilo je oko 100.000 građana. Reakcije širom sveta takođe su dale za pravo članovima MOK-a. Na "kariokama" (stanovnici Rija, ne Brazila u celini) je da opravdaju poverenje i iskoriste šansu koju su zaslužili.

Vladimir Stanković

ČIŠĆENJE TISE

Budući da se nijedna reka u Srbiji ne čisti sistematski, već samo sporadično, u povremenim ekološkim projektima, obale su takve kakve jesu. Tako je na jednom delu od 677 kilometara dugog toka velike reke Tise, kod Novog Bečeja, prošle nedelje 150 volontera čistilo priobalje, ali da bi se do toga stiglo pokrenuto je tuce organizacija, državnih organa i kompanija, čitava mašinerija za koju bi se pomislilo da bi mogla iskopati novi tok jedne reke, a ne samo očistiti delić obale. Naime, ovu akciju pokrenuo je Coca-Cola sistem u Srbiji, a organizatori kažu da je deo panevropske inicijative i da se od 28. septembra do 2. oktobra realizovao širom Evrope. "Akcija je okupila preko 10.000 zaposlenih Coca-Cola sistema sa ciljem da ličnim primerom i konkretnim angažovanjem ukažu na važnost postojanja principa održivosti u svim našim aktivnostima, jer je osnovna ideja upravo podizanje svesti o neophodnosti ličnog doprinosa za dobrobit zajednice", kaže u saopštenju povodom akcije Nataša Đurđević, market menadžer kompanije Coca-Cola. U akciji su uključeni mnogi – Republička direkcija za vodu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj, Opština Novi Bečej, organizacije Svetski fond za zaštitu prirode (WWF) i "Zelena patrola", kao i firma Sekopak. Plus volonteri, koji su, što im i naziv kaže, dobrovoljno došli da uklone smeće sa obala. "Oni su današnjim čišćenjem Tise pokazali da problem zagađenja reka pogađa gotovo sve zemlje u Evropi, istovremeno pokazavši da ovaj problem može biti rešen samo zajedničkim akcijama, a sve u cilju očuvanja ovog vitalnog resursa za budućnost narednih generacija", saopštava Sanda Parezanović, direktor za komunikacije i odnose sa javnošću kompanije Coca-Cola Hellenic. Reka Tisa spada u jedan od najvećih rečnih sistema u centralnoj Evropi, teče iz Ukrajine, kroz Rumuniju, Slovačku, Mađarsku i Srbiju, gde se uliva u Dunav, navodnjavajući površinu od oko 157.000 kvadratnih kilometara. Ako logično ekstrapoliramo spisak aktera ovog čišćenja Tise kod Novog Bečeja, očigledno da bi njeno stalno čišćenje u celoj dužini zahtevalo gigantski spisak organizacija koji bi morao da u najmanju ruku uključi Evropsku komisiju, Ujedinjene nacije, Svetsku banku i ko zna koga ne. No, posle svega, jedino ozbiljno pitanje je kad će se dogoditi sledeća slična akcija.

S. Bubnjević

BROJ NEDELJE:

67

Mereći blagostanje žitelja 182 zemlje sveta, Program za razvoj UN je Srbiju svrstao na 67. mesto, između Malezije i Belorusije. Faktori merila blagostanja koje uzima Program za razvoj UN su: šansa za dug i zdrav život, stepen pismenosti nacije i mogućnost za sticanje obrazovanja, kao i prilike za pristojan standard.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

08/10/09 – 14/10/09

PROGNOZA VREMENA

07/10/09
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	16 29	16 27	16 28	17 21	13 16	11 16	9 18
VOJVODINA	12 28	10 25	10 27	11 19	10 15	8 15	5 17
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	7 29	6 29	8 28	7 24	8 17	6 15	5 18

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

VALJEVO

NIJE MI TEMA

DRAGAN TODOROVIĆ

Na sajtu Vlade Republike Srbije, u rubrici "Najava događaja", pisalo je da će, tačno 5. oktobra, u Valjevu, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu imati promociju uloge i nadležnosti Komunalne policije, te da je akcija promocije do sada održana u Novom Sadu, Subotici, Smederevu i Jagodini.

Evo kako je bilo tog ponedeljka, tog 5. oktobra, u Valjevu. Negde pre podneva, i na vreme, u pešačku zonu grada pristiže beli policijski auto, sa natpisom Komunalna policija, te jedan BG kombi, iz koga, oni što su stigli, počeše vade šta su imali: staviše mikrofone, ozvučenje, na zid koji bio tu zalepiše tačno tri plakata Komunalna policija – za red u gradovima Srbije. Preko oni zvučnici pustiše, neka bude džingl, Naš komšija, Komunalna policija, ponos našeg kraja, iz kombi izvadiše zeleni itison, namontiraše pano Komunalna policija, staviše dva štanda Komunalna policija, pravilno rasporediše dve bele saksije sa neko zimzelen cveće, pristiže jošte jedan komunalno – policijski auto, pristiže i BG komunalni džip, na zeleni itison i gde treba stadoše žensko i muško u plavim uniformama, sa šapke i beli pendreci, žensko u uniformi, pitano, odgovori, Mi smo modeli iz Beograda. Kad je, tačno u podne, u sve to stig'o ministarski audi, sve bilo spremno, najspremniji bili pristigli DS građani, DS direktor Direkcije za izgradnju, DS direktor Robni' rezervi, DS direktor Zavoda za zapošljavanje, DS direktor za penzije, DS direktor Trezora, još ti DS građana na te funkcije, DS građanin iz samog Zavoda za zaštitu spomenika... Uto, i na vreme, kontra audiju, pristiže DS ministar Milan Marković, sa saradnici, domaćinom i DS gradonačelnikom Valjeva Zoranom Jakovljevićem. Ministar se pozdravi sa oni modeli, stade bliže ženski model, preko mikrofon se reče Gradonačelnik Valjeva, Grad Valjevo ima strategiju i Zakon o Komunalnoj policiji se potpuno uklapa u koncepciju koju grad ima. Ministar u baš ministarsko odelo bi detaljniji, Dobar dan i dobro došli na ovu malu promociju Komunalne policije. Ministarstvo obilazi gradove Srbije, dovezli smo dva automobila i jedan veći automobil, kao primer kako bi to moglo da izgleda u budućnosti, došli su i devojka i momak koji su obučeni u uniforme, eto to je samo primer.

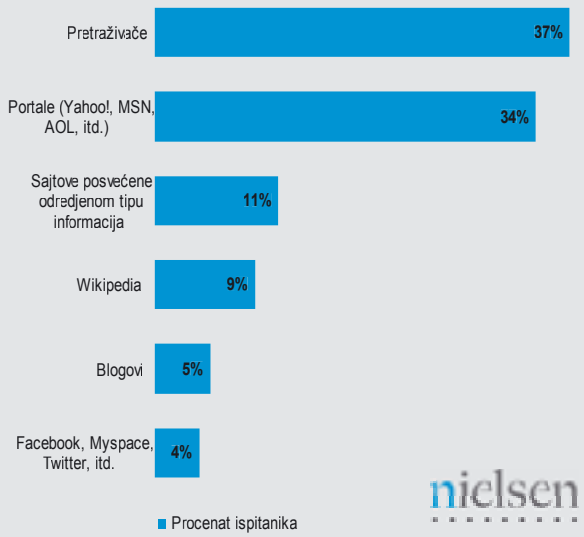
Ja zaista verujem da je Komunalna policija nešto novo, revolucionarno, kada je u pitanju red u našim gradovima, ona donosi novi kvalitet života u gradovima, nije skupa, više koristi nego što košta, jedan policajac na pet hiljada građana, ona je tu da im se građani obrate za sve...

Ministar završi sa tim da su očekivanja velika, ali da će biti prevaziđena, dođoše na red pitanja, novinar "Vremena" iskoristi priliku, upita, Kad će bude jedna mala promocija najavljene racionalizacije u državne uprave, ministar u pola glasa odgovori, Ne znam, nije mi tema. Onda bilo tematsko pitanje, Zar Komunalne inspekcije – u koje završav'a svaki partijski građanin sa kojim u opštinama nisu znali gde će i kako će – nisu radile pos'o Komunalne policije, ministar odgovori, Možda jesu, ali nisu imale instrumente izdavanja obaveznog uputstva. Prisutna građanka iz Komunalne policije, reklo bi se više za sebe, sve prokomentarisa sa šta joj na srce, A šta ćemo mi radimo?

Onda bilo gotovo, Ministar, sa domaćini, uze ide dalje u tu malu promociju, DS građani da se razilaze na dalje radne zadatke, pomoćnik ministra SPO Sanja Čeković prepoznade jednog i jedinog prisutnog SPO građanina sa tu direktor funkciju, takoreći ministarski ga primi u onaj džip Komunalne policije, jašta nego ministarski obavesti da ručak u restoranu u popodnevni sati.

Dragan Todorović

KAKO "SURFUJEMO" INTERNETOM

Postojanje socijalnih mreža, blogova i drugih sličnih vrsta sajtova menja ne samo način na koji korisnici interneta komuniciraju već direktno utiče i na način na koji tragaju za informacijama. Prema najnovijem istraživanju agencije Nielsen postoji značajan deo online populacije koji svoje traganje za informacijama bazira na sajtovima kao što su Wikipedia, Facebook, Twitter, Myspace ili na onome što može pročitati na blogovima. Iako je ovaj procenat trenutno ukupno 18, i znatno je manji od procenta onih koji koriste pretraživače ili određene portale kao što su Yahoo!, MSN ili AOL, uz konstantan razvoj socijalnih mreža može se očekivati i povećanje broja onih koji se u traganju za informacijama oslanjaju isključivo na ove izvore.

ZDRAVSTVO

NAGRADA ZA EFIKASNOST

Evropski zdravstveni forum dodelio je direktorki RZZO-a Svetlani Vukajlović specijalnu povelju za postignute rezultate u reformi finansiranja lekova. Rekavši da zdravstveni sistem u Srbiji funkcioniše isto kao i zdravstveni sistemi u Evropi, iako troši mnogo manje novca, direktorka RZZO-a je navela da Srbija po glavi stanovnika na godišnjem nivou potroši između 60 i 70 evra za lekove, dok zemlje u regionu potroše i pet puta više. U Srbiju će 26. novembra doći eminentni evropski stručnjaci iz oblasti zdravstvenog osiguranja i zaštite kako bi se diskutovalo o tome da li je zdravstvena usluga tržišni proizvod ili ljudsko pravo, odnosno kako napraviti odnos između cene zdravlja i prava na zdravlje. "Mislim da je to jako važna tema, pa će i naša javnost imati priliku da čuje iz prve ruke šta se u drugim zemljama dešava po pitanju reforme zdravstvene zaštite", zaključila je Svetlana Vukajlović. N.S.

piše: dragoljub žarković

Aveti Petog oktobra: O svakoj godišnjici raste Zoranom Đinđićem bili na ti, a Koštunicu nisu

NA MITSKO PITANJE "DA LI JE BILO ŠESTOG OKTOBRA?" SADA, DEVET GODINA POSLE, NAPRETKA, DRUŠTVENOG ILI EKONOMSKOG, DO RAZBLAŽENIH VERZIJA KOJE SE

Bagerista i predsednik: Neponovljiva količina reči

Loši pismeni zadaci obično počinju sa iskazom da je kao i svakog oktobra počela jesen, a loši novinarski uradci u oktobru počinju s petim danom tog meseca, kada se, zbilja, voda nije pretvorila u vino i niko nije hiljade ljudi nahranio jednom ribom.

Ali, odnekud se veruje da je to bio mitski dan u istoriji jednog naciona, pa šta košta da košta, makar i devet godina posle. Nemam pretenzije da se mešam u činjenično stanje, potkrepljeno jasnim vrednosnim sudovima, koje će čitalac naći na 18. stranici ovog broja "Vremena" u tekstu Milana Miloševića, ali ostajem fasciniran pristankom ljudi da, iznova, svaki put, budu medijski zloupotrebljeni oko ovog datuma koji je bliži, svakim danom, fusnoti u nekoj ozbiljnoj istorijskoj čitanci nego poglavlju u udžbeniku.

Svi su ponovo tu: od Nebojše Čovića do Džoa bageriste, preko Vesne Pešić i Zorana Živkovića, od utihnulih kreatora radova do izvođača radova i svi, mahom, pristaju na medijsku manipulaciju, uključujući tu i predsednika države Borisa Tadića, koji nam se ukazao u razgovoru s javnim servisom evropske Srbije, izjavama koje je, zbog nivoa opštosti, teško i parafrazirati.

Dakle, ništa nije rekao, kao što nisu ni drugi, ma koliko da su se trudili da budu važni, učeni ili mudri, jer o tome, ruku na srce, nema šta važno da se kaže, kao ni o bivšim ljubavima.

Ta fasciniranost datumima, povodima i jubilejima odslikava svake godine tek jednu permanentnu krizu koja ima više veze sa strukturom društvenih odnosa nego što ima veze s Petim oktobrom, i svake godine više odslikava ambicije aktera nego što ceo događaj situira u realan socijalni milje.

Svi su, na osnovu reduciranih sećanja i amputiranih činjenica, odjednom posednici neke istine koja izmiče činjeničnom kontekstu i svake godine, a posebno u godini krize kao što ova godina jeste, prilagođavaju svoje sećanje aktuelnoj situaciji, izbornim ambicijama i ambicijama ka ličnoj promociji.

O svakoj godišnjici raste broj onih koji su s pokojnim Zoranom Đinđićem bili na ti, a Koštunicu nisu ni poznavali, ili sasvim obrnuto, u zavisnosti od toga o čemu lažu ili iskrivljeno sude: da je sve isto kao i pre Petog oktobra, da je još gore, ili da je mnogo bolje.

Trgovci vinom, stočnom hranom, ljudskim dušama i još banalnijom robom, medijski marginalizovani tokom cele godine, zato što su suštinski neutemeljeni u društvene poslove, Petog oktobra postaju nekako važni, zanimljivi i relevantni, kao što su za dan oslobođenja Beograda od fašista, poviše decenija unazad, stotine replika kurira Jovice vodili po osnovnim školama da nam tumače snagu narodnog duha i otpora fašizmu i domaćim izdajnicima, na šta je moja baba zgranuto pitala: "Koliko je tih Jovica, kad su bili u svakom odeljenju?", a otac je rekao: "Ćuti, baba, nemoj da te neko čuje."

Od 1989. do 2009: Godine brze propasti i sporijeg rasta

REUTERS

broj onih koji su s pokojnim ni poznavali, ili sasvim obrnuto

IMAMO VRLO KALKULANTSKE ODGOVORE U ŠIROKOM RASPONU: OD NEGACIJE BILO KAKVOG SVODE NA OBRAZLOŽENJA DA JE DOŠLO DO PRIVREMENOG ODLAGANJA DRUŠTVENOG NAPRETKA

Kakva je korist od rasprave da li je DOS-ova vlada bila najbolja ili najgora, da li su dovukli uspavanog Koštunicu na pobedničku petooktobarsku binu ili je on njih povukao za nos, da li je prvi akt vlade bio uvođenje zaštitne carine koja je poskupela uvoz jaja, a s druge strane bila omogućena privilegovana kupovina mašina za pravljenje asfalta, uzgred, i koječega drugog, ko je uveo crkvu u škole, ko je koju poslovnu imperiju instalirao u državne poslove i ko koga, zbog svega toga i još hiljadu drugih stvari, olajava devet godina posle.

Važno je. Ali, tumači ondašnje stvarnosti, po pravilu, imaju sadašnje interese i iste događaje različito tumače, sve računajući da nova tumačenja starih stvari mogu doprineti njihovoj novoj promociji.

Svi se prave da sve znaju i, što je još gore, da im je stvar bila jasna još onomad. Na mitsko pitanje "Da li je bilo šestog oktobra?" sada, devet godina posle, imamo vrlo kalkulantske odgovore u širokom rasponu: od negacije bilo kakvog napretka, društvenog ili ekonomskog, do razblaženih verzija koje se svode na obrazloženja da je došlo do privremenog odlaganja društvenog napretka i da će šestog oktobra biti, ako ne u ovih devet godina, ono koliko dogodine.

U već pominjanom tekstu sa 18. stranice ovog broja "Vremena" tačno se zapaža da gotovo nezapaženo promiče 20. godišnjica od rušenja jednog sistema vrednosti na koji Srbija u okviru poluraspadnute federalne Jugoslavije nije našla adekvatan odgovor, i da je, parafraziram, jedino tačna opaska da je Srbija od te 1989. pa do 2000. brže propadala nego što je bila u stanju da napreduje od 2000. godine pa do danas, kada sudimo o onom što se dogodilo pre devet godina i što se, s dozom pompe, naziva demokratskom revolucijom.

Uticaj krize: Zašto je baš ova godišnjica toliko važna

Rekao bih da je čitava rasprava obavijena maglom u kojoj jedni pokušavaju da idealizuju i ideoligiziraju svoju ondašnju ulogu, a drugi pokušavaju da ospore svaku ulogu tih istih aktera.

Pitanje je da li bi ovoliko političko lomljenje kopalja oko dometa Petog oktobra bila aktuelna tema, u meri u kojoj je to bila protekle nedelje, da Srbija, suštinski, nije pogođena globalnom krizom koja je obezvredila i neke nesporne uspehe koji se mogu pripisati i petooktobarskom prevratu.

Ovakva rasprava oko dometa Petog oktobra nije vođena povodom bilo koje od prethodnih godišnjica, pa je logično poverovati da je došlo do poremećaja sistema vrednosti, neverice u korist i svrsishodnost tržišnog i liberalnog modela privređivanja i društvenih odnosa, što, s jedne strane, jača front otpora ka strankama tranzicije, a s druge strane tera ove stranke u neku vrstu taktičkog povlačenja.

U takvim političkim okolnostima pribegava se glorifikovanju ili osporavanju istorije, a pošto akteri imaju malo od bilo kakve istorije, pribegavaju onome što je blisko narodnom sećanju. Otuda Peti oktobar dobija sve više na značenju i postaje neka vrsta razdelnice u borbi srpskih političkih elita, što nije baš mnogo pametno, mada im se čini, možda, da je to efikasno sredstvo za dokazivanje sopstvene pameti.

Tako će nam Peti oktobar ogaditi zauvek. ×

Reforma državnog plemstva

Oni koji se danas čude vesti da se u Ministarstvu finansija razmišlja da se zakonom ograniči broj činovnika na pojedinim nivoima vlasti, verovatno i ne znaju da je patent "brojnog ograničenja činovničke klase" ovde odavno primenjivan. Možda bi mu se doista trebalo vratiti da Srbija ne bi danas imala 30 ministara, 67 državnih sekretara, 112 pomoćnika ministara i 52 savetnika ministara – a da o pomoćnicima i savetnicima u agencijama, carini, poreskoj službi, sudstvu, zdravstvu, prosveti, vojsci, policiji i drugim delatnostima i ne govorimo

TANJUG

Takozvana "racionalizacija državne uprave" u Srbiji, koja ovih dana, u hroničnom budžetskom škripcu i pod pritiskom zahteva MMF-a, treba da (po ko zna koji put) otpočne Vladinim predlozima o izmenama zakona o državnim službenicima, kao i promenama niza drugih propisa koji regulišu organizaciju same Vlade i drugih državnih ustanova i službi, ponovo je skrenula najširu javnu pažnju na činovništvo kao društveni sloj koji, sa oko 500.000 "pripadnika", zapravo predstavlja najmoćniju socijalnu grupu u državi – a koja je, pritom, u stalnom usponu (pre četiri godine bilo ih je "tek" 405.000).

Istina, činovništvo se ovde smatra parazitskim slojem koji živi na grbači naroda, pa pojedini mediji već seire da je i "državnim ćatama" najzad mečka zalupala na vrata, te bi mere štednje na "kancelarijskim pacovima", u tom smislu, mogle biti i popularne. No, pošto se radi o aparatu koji su ovde, uglavnom, popunile političke stranke i njihovi sponzori, ta okolnost upućuje na opreznost, jer se radi o "kresanju" samog kostura vlasti, pa bi pogrešno zasecanje vodilo temeljnoj destabilizaciji.

Iako je, navodno, reč o hitnoj potrebi odbijanja samo oko 14.000 zaposlenih sa državne kase, kako bi se dao doprinos svođenju očekivanog budžetskog deficita u 2010. godini u snošljivije okvire, i mada se radi o jednoj građanskoj grupi koju po definiciji i "napismeno" krasi visoko rodoljublje i lojalnost ključnim interesima države, ova Vladina operacija, koja se najavljuje već više meseci, mogla bi ispasti kao jedna od najrizičnijih po stabilnost vlasti uopšte, a vladajuće koalicije posebno. Ukoliko se, naravno, doista sprovede sa punom strogošću. Srećom ili nesrećom, malo je verovatno da će se to doista dogoditi, jer činovništvo Srbije je, otkako se rodila "moderna državnost" u Moravskoj dolini, preživelo i gore vladare i strašnije optužbe od ovih koje sada čujemo.

SLUGE I GOSPODA: U toj dvovekovnoj istoriji državnog aparata Srbije moglo bi se reći da je državnim činovnicima najteže bilo na samom početku, pod knezom Milošem Obrenovićem, koji ih je držao kao ličnu poslugu, pa se događalo, da oni koji su jednog dana sastavljali diplomatska pisma ili razrezivali i naplaćivali poreze, već sutra budu raspoređeni u knežev domazluk da poslužuju oko stola i navlače mu jemenije – i da, s vremena na vreme, čak budu obarani i batinani "u kneževo zdravlje". Kako

ŠTA S VIŠKOM "VLADINIH LJUDI": Premijer Mirko Cvetković

Predlog vladinih mera za racionalizaciju državne uprave

Ocenjivanje i ocenjivači

U četvrtak, 8. oktobra, Vlada Srbije će na sednici odlučivati o zakonskim aktima kojima će biti utvrđen način racionalizacije zaposlenih u državnoj upravi. Predlog izmena zakona o državnim službenicima je nedelju dana ranije poslat predstavnicima Saveza samostalnih sindikata Srbije i UGS-a Nezavisnost, koji su imali zadatak da dostave svoje sugestije i primedbe. Oni su u utorak obavestili premijera Srbije Mirka Cvetkovića da predlog treba menjati, i dali nekoliko izjava za medije o tome šta u njemu piše.

Predsednik Saveza samostalnih sindikata Ljubisav Orbović, gostujući u emisiji "Kažiprst" radija B92, rekao je da je način na koji vlada ulazi u racionalizaciju uprave potpuno neprihvatljiv. On je objasnio da je vlada predložila da se broj zaposlenih u državnoj administraciji fiksira na 28.000, što je "malo čudno". Osim toga, razlika u broju zaposlenih u republičkoj i lokalnoj administraciji sa 28.000 na sadašnja 30.624 zaposlena može značiti i da je u međuvremenu zaposleno više od 2000 ljudi, ali i da raniji podaci nisu bili precizni. "Imamo i lokalnu administraciju gde su sada ubačena i javna prdeuzeća na lokalnom nivou, gde je po nekim prvim podacima bilo 80 i nešto hiljada, a sada se došlo do toga da je tu zaposleno 103.000 ljudi. Očekuje se da će racionalizacija biti negde oko 10 odsto i na jednom i na drugom nivou. Kad sve to saberete izađe negde oko 13.000 ljudi", rekao je Orbović.

Predsednik UGS-a Nezavisnost Branislav Čanak rekao je da se u nacrtu zakona nigde konkretno ne govori koliko će ljudi biti otpušteno u državnoj administraciji, ali je lako sračunati: 2624 koliko je razlika između sadašnjeg broja zaposlenih i vladinog predloga o 28.000.

Orbović i Čanak nisu pravili pitanje oko broja ljudi koji bi trebalo da budu otpušteni, ali su obojica istakli da su najveći problem kriterijumi za otpuštanje viška zaposlenih. Kako su naveli, u vladinom predlogu stoji da će se vršiti ocenjivanje radnika. "Ovde se provlači svuda da će se ocenjivati kvalitet rada tih zaposlenih, ko ocenjuje taj kvalitet rada? Ko ocenjuje kvalitet rada tih ocenjivača, partije ili neko drugi?", rekao je Čanak. On je ocenio da vladin predlog nije u skladu ni sa postojećim zakonima o radu, ni sa Ustavom. Ako vlada zakon u ovoj formi dostavi skupštini i, ako ga i skupština usvoji, sindikati će se boriti i pred Ustavnim sudom i na ulici, poručuje Čanak.

Ljubisav Orbović je istakao da predlog vlade ne precizira ni socijalni program za višak zaposlenih i dodao da će sindikat insistirati da otpremnina ne bude manja od one definisane kolektivnim ugovorom, kao i da se u broj onih koji treba da napuste upravu uključe i oni koji su pred penzijom.

MARIJA VIDIĆ

piše Slobodan Jovanović (u čuvenoj studiji "Ustavobranitelji i njihova vlada"), pod Milošem se niko nije otimao da bude činovnik, jer činovničke plate nisu bile ni velike ni određene, služba i napredovanje nisu bili zaštićeni nikakvim običajima ili propisima, a ni činovnička glava nije bila sigurna na ramenima, posle svakog "disciplinskog prekršaja".

Ojačale "narodne starešine" zapravo su i pokrenule opoziciju prema knezu Milošu na pitanju utvrđivanja položaja državnih činovnika, kada je odbačena ideja da se i u Srbiji nekako stvori bar ukazno plemstvo koje bi bilo protivteža kneževoj despotiji. Po toj političkoj koncepciji činovništvo bi, kako kaže Jovanović, bilo "načinjeno kao jedan viši red u državi, red odlikovanih ljudi i gospode". Taj proces stvaranja srpske gospode otpočeo je sa konstituisanjem Turskog ustava iz 1838. godine, a činovništvo je postalo povlašćeni društveni sloj naročito pod knezom Aleksandrom Karađorđevićem.

Tada je regulisano da činovnik ne može postati svako od kneževih momaka, već ljudi sa stručnom spremom – to jest, činovnik postaje zanimanje. U službi se samo napreduje, od nižeg ka višim položajima, a svako novo "odlikovanje", to jest unapređenje, jednom dobijeno, može se izgubiti samo sudskim putem. Činovničke plate se određuju ne kneževim ćefom nego državnim budžetom, a činovnici stiču pravo na penziju posle deset godina.

Najkraće, činovnik je postao državni organ pa je na njega spadao i deo državnog autoriteta i dostojanstva državne vlasti. Činovništvo je, kako se govorilo, bilo tutor, a narod je bio pupila o kome se brine. Da bi se strahopoštovanje prema (državi) činovnicima ojačalo, oni su dobili titule i uniforme. Titule su, slagano hijerarhijski naniže, bile: "prevashoditelstvo", "viskorodije", "visoko blagorodije", "blagorodije" itd. Uniforme su se po izgledu i boji razlikovale po činovničkoj specijalnosti i bile su prilično neudobne, zbog mundira sa krutim visokim kragnama. Elem, u ustanovobraniteljsko vreme, biti postavljen državnim ukazom "smatralo se tako tvrdo kao imovina njive ili livade", jer su činovnička prava bila nepovrediva, kao i ona svojinska. Njihova moć posebno je ojačala nakon donošenja Garašaninovog Policajnog zakona 1850. godine, kada su dobili pravo mandatnog kažnjavanja batinama na licu mesta, koje je štedro korišćeno.

Glavni instrument budžetskog >>

ograničenja za navalu ljudi u činovnička zvanja, koja je odmah usledila, bilo je u tome što je broj ljudi u 30 "činovničkih klasa" bio zakonom određen. Kako navodi Jovanović, pet klasa imalo je samo jedno odobreno mesto, jedna je imala tri mesta, jedna pet, dve sedam, tri klase osam mesta itd. Dakle, borba za "avansovanje" iz klase u klasu bila je grozničava, a oni koji su bili u donjim klasama imali su platu dovoljnu tek za preživljavanje (jer se visina plata nije menjala 20 godina), dok su oni na vrhu, sa preko 1000 talira, mogli i zelenašiti i trgovati (a obe delatnosti su činovnicima zakonom bile eksplicitno zabranjene).

Dakle, oni koji se danas čude vesti da se u Ministarstvu finansija razmišlja da se zakonom ograniči broj činovnika na pojedinim nivoima vlasti, verovatno i ne znaju da je patent "brojnog ograničenja činovničke klase" ovde odavno primenjivan. Možda bi mu se doista trebalo vratiti da Srbija ne bi danas imala 30 ministara, 67 državnih sekretara, 112 pomoćnika ministara i 52 savetnika ministara – a da o pomoćnicima i savetnicima u agencijama, carini, poreskoj službi, sudstvu, zdravstvu, prosveti, vojsci, policiji i drugim delatnostima i ne govorimo.

Ta nekadašnja ustavna odredba iz 1838. godine da činovnik ne može izgubiti službu administrativnim, već samo sudskim putem, imala je nekoliko trajnih posledica (moglo bi se reći, do današnjeg dana), mada će zakonski položaj činovnika u Srbiji, kasnije, legalno oslabiti, već u vreme kneza Mihaila Obrenovića. Prvo, činovnička agilnost i disciplina su drastično opali (jer su oni bili nesmenjivi), a sigurnost službe omogućavala im je i da se slobodnije uključe u politički život, to jest u kovanje raznovrsnih političkih intriga i zavera.

Možda je zapravo to ponukalo kneza Mihaila da, Zakonom o činovnicima iz 1861. godine, promeni koncepciju položaja i uloge činovništva, pa su, kako u svojoj *Pravnoj istoriji srpskog naroda* navodi Ljubomirka Krkljuš, "činovnici morali služiti Vladi, ne samo kao njeni stručni organi, nego i kao njene verne pristalice". Ovaj zaokret ka "političkoj podobnosti", spregnut sa tradicijom "činovničke povlašćenosti" okoštaće se u svojevrsne ključne, aksiomatske datosti državne službe u Srbiji do naših dana. Jer, posle svakog političkog zaokreta menjaće se u velikoj meri i kadrovska postavka državnog aparata, a oni koji su tako gubili službu ili bili prevremeno penzionisani, boriće se "na krv i nož" da se vrate u državne kancelarije i na državne položaje (pa su mnogi u karijeri više puta penzionisani i ponovo ukazno raspoređivani).

NARODNA DRŽAVA: Kada se na istorijskoj sceni Srbije, u drugoj polovini XIX veka, budu pojavili radikali i socijalisti, oni će svoj politički uspon pre svega zahvaliti "borbi protiv birokratske sisteme", to jest protiv činovničke dominacije u državi. Ostali su čuveni govori Adama Bogosavljevića u Narodnoj skupštini koji je uporno grmeo da su seljaci Srbije robovi činovnika, a kasnije će i Nikola Pašić sa svojim partijskim drugovima praktično celu svoju političku propagandu zasnovati na sukobu činovničke klase sa interesima seljaštva, to jest naroda.

No, kada su radikali kasnije zavladali Srbijom i njenim državnim aparatom, potkraj XIX veka – pa sledećih pola veka, antičinovnička retorika nije napuštena, ali je državna birokratija postala još brojnija i jača. Taj paradoks da se, na jednoj strani, činovništvo izvrgava ruglu naširoko i da se ukazuje na njegovu apriornu konzervativnost, privilegovanu beskrupuloznost, neobrazovanost, lenjost, potkupljivost, savitljivost i šta sve ne (čemu će veliki doprinos dati i srpski satiričari, od Glišića i Nušića pa nadalje), a da to činovništvo, na drugoj strani, stalno postaje sve uticajnije u društvu Srbije – nije jednostavno objasniti. Verovatno se objašnjenja moraju potražiti kako u domenu radikalske koncepcije "narodne države", koja je "majka naroda, njegovog blagostanja i slobode", pa pošto odlučuje o svemu, mora imati i dovoljan činovnički aparat, tako i u pukom razvoju državnih i društvenih službi u jednoj državi sa okasnelim razvojem državne infrastrukture, što podrazumeva snažan porast ešalona državnih službenika različitih profesija.

I između dva svetska rata, u prvoj polovini XX veka, državna birokratija ostaje najmoćniji društveni sloj u SHS državi i potonjoj Kraljevini Jugoslaviji, i u velikoj meri postaje povod međunacionalnih trvenja. Naime, kako je Srbija shvatana kao "Pijemont južnoslovenskog okupljanja" i kako je Beograd bio sedište dinastije Karađorđevića, a pošto je Vidovdanski ustav predvideo unitarnu državu, praksa postavljanja Srba iz Srbije na najviša mesta u državnom aparatu na svim nivoima, pa i u "prečanskim krajevima", u većini drugih političkih centara doživljavana je kao "okupaciona mera". Problem je uvećavala okolnost da srpska birokratska elita posle 1918. godine čak nije imala dovoljno školovanih kadrova za sva mesta koja je smatrala da treba da popuni "svojim ljudima" po svim krajevima nove jugoslovenske države, pa je sintagma "srbijanski činovnik" u Vojvodini, na primer, značila da je neko ne samo osion i potkupljiv, nego i primitivan i neobrazovan. Od tada i Beograd dobija neugodnu auru "činovničkog legla", od koje se nije odlepio do danas.

Pošto ovde nemamo vremena za detaljnija razglabanja, krajnje kratko i kruto rečeno, sličan odnos prema državnoj birokratiji kao radikali – imaće i komunisti i socijalisti. Nakon što su partizani u Beogradu preuzeli vlast posle Drugog svetskog rata, komunistička kritička retorika protiv državne birokratije je nastavljena, pa je čak s vremenom, to jest sa razvojem "samoupravnog sistema", postajala i sve oštrija, a sam birokratski aparat postajao je sve veći i jači, jer je ceo sistem "planskog državnog socijalizma" zapravo i počivao na divizijama činovnika u službi radničke klase.

Zapravo, stalna borba protiv "birokratizacije države", koju su vodili komunisti (o tome su izglasavane i kongresne rezolucije), bila je samo šifra za očuvanje političkog monopola koji su čvrsto držali partijski organi (zato visoki državni činovnici nisu napuštali članstvo u centralnom i drugim partijskim komitetima – što je, zanimljivo, sačuvano do naših dana).

Okupljanje stručnih ljudi u "saveznu administraciju", to jest u centar socijalističke vlasti u Titovo vreme, imalo je i jednu zanimljivu pozitivnu posledicu – Beograd je doista postao grad u kome se stekla respektabilna intelektualna elita iz cele Jugoslavije, što je verovatno dalo doprinos njegovom potonjem poznatom "beogradskom velegradskom liberalnom duhu" međunacionalne tolerancije, konkurencije i kompetencije, a što je, u krajnjoj konsekvenci, od njega kasnije i stvorilo centar otpora Miloševićevoj "provincijalnoj vlasti". No, centralistička organizacija Srbije, koja se prikazuje kao aksiom "nacionalnog opstanka i državnog jedinstva i integriteta", te prateća koncentracija državne vlasti i njenog aparata u Beogradu, povezana sa golim materijalnim interesima državne birokratije, na planu uloge činovništva u društvenom odlučivanju – gotovo da ni danas nisu drugačije nego u Miloševo vreme. Promenio se samo karakter batinanja. ×

DIMITRIJE BOAROV

Raiffeisen
Premium
Banking
Tanka linija
između odličnog
i izuzetnog
Zato što ste Vi posebni,
Raiffeisen Premium bankarstvo je više od bankarske usluge.
Zato što su Vaši ciljevi jedinstveni,
naše najbolje ljude smo Vam stavili na raspolaganje.
Zato što cenimo Vaše vreme,
naši saveti su pravovremeni i konkretni.
Pronađite u nama pravog partnera i prepustite se svojim planovima.
Uz Vas je odgovoran saveznik, posvećen najvažnijem cilju:
Vašem finansijskom uspehu.
Telefon za informacije: 011 3202 700
Raiffeisen banka. Šta možemo da učinimo za Vas?
Photo by Nebojša Babić

MARŠAL TOLBUHIN PO DRUGI PUT MEĐ

Da li je 20. oktobra 1944. Beograd bio oslobođen – ili je pao pod "komunističku okupaciju" – ostaje otvoreno pitanje za neke. Reč je, kao i u ovih šezdesetak godina, o klatnu političkih odnosa sa SSSR, pa sada sa Rusijom. Paradoksalno možda, ali Sovjeti, pa za njima Rusi, tu su bili dosledni i predvidivi, kako već priliči jednoj odgovornoj i planetarnoj imperijalnoj sili. Ovim našim nesrećnicima u Srbiji, međutim, teško pada da istovremeno vole Ruse i mrze komunizam, jer Rusi to nekako ne shvataju

Tolbuhin, Fjodor Ivanovič (1894–1949), maršal, heroj Sovjetskog Saveza. U Prvom svetskom ratu komandovao bataljonom; u Oktobarskoj revoluciji i građanskom ratu (1917–1920) načelnik štaba divizije Crvene armije. U Drugom svetskom ratu istakao se u borbama za Staljingrad i Krim, uspešno vodio trupe preko Rumunije, Bugarske, Mađarske i Austrije. Deo njegovih snaga učestvovao je u završnim borbama u Jugoslaviji. Posle rata bio je komandant sovjetskih okupacionih snaga u Austriji.

Birjuzov, Sergej Semjonovič (1904–1964), maršal SSSR; 1941. bio u štabu Zapadnog fronta; 1942. načelnik štaba Malinovskog kod Staljingrada; 1944. komandant 37. armije koju vodi preko Rumunije, Bugarske i Jugoslavije. Neko vreme komandant okupacione vojske u Austriji, posle Tolbuhina. Bio je predvodnik delegacije sovjetskih ratnih veterana koja je stradala u avionskom udesu na Avali 19. oktobra 1964, putujući na proslavu oslobođenja Beograda.

I DRUGOVI U SRBIMA

Ždanov, Vladimir Ivanovič (1902–1964); general-pukovnik Crvene armije; učesnik građanskog rata 1917–1920; u Drugom svetskom ratu načelnik štaba, pa komandant oklopnomehanizovanog korpusa, učesnik operacija za oslobađanje Jugoslavije; kasnije komandant armije itd. Poginuo 19. oktobra 1964, kao član delegacije sovjetskih ratnih veterana u avionskom udesu na Avali.

Ova tri oficira od karijere bili su 1964. dobili ulice u Beogradu, posle besmislene pogibije u avionu koji je, koliko se zna, promašio aerodrom Surčin i udario u Avalu (tamo još stoji spomenik). Ulica maršala Birjuzova ponovo je postala Kosmajska; Ždanov je izgubio ulicu u korist stare Resavske, a Tolbuhin u korist Mekenzija, Engleza koji je gradio Vračar. Resavi i Mekenziju svaka čast, ali to se dešavalo u vreme histerične kampanje promena imena "nacionalno sumnjivih" beogradskih ulica, da sad u to ne ulazimo. Imali smo i Bulevar Crvene armije, pa je postao Južni (ali još u vreme dijalektičkog materijalizma, iz drugih razloga); i Bulevar Oktobarske revolucije koji je postao Bulevar mira (od svih stvari...) u istoj kampanji.

U Beogradu, preko puta Novog groblja, postoji i Groblje oslobodilaca Beograda gde su sahranjeni zajedno naši i sovjetski borci poginuli u operacijama u oktobru 1944. Svakog 20. oktobra tamo su državni, vojni i drugi odličnici polagali vence i odavali poštu; sve donedavno. E, nešto nam se javlja da će ove godine opet da se ukažu tamo. Naime, ambasador Rusije Konuzin, Aleksandar Aleksejevič, osetio je razumljivu potrebu da ovih dana ljubazno podseti Beograđane i ostale na neke istorijske činjenice: da su vojnici Crvene armije rame uz rame s našim partizanima oslobađali delove Srbije i Beograd; da su zajedno krvavo stradali na Sremskom frontu, na Batini i na drugim razbojištima; da je Crvena armija dala i te kakav doprinos pobedi nad nacizmom; da bi bilo lepo setiti se i toga. A sada nam baš nekako na taj 20. oktobar dolazi i predsednik Rusije u goste. E, vala je i našao kad će: na dan "komunističke okupacije Beograda", kako to kažu u izvesnoj političkoj stranci koja slavi kvislinga Nedića (MIR-NO! Na mestu volj-no!) i fašistu Ljotića kao "značajne Srbe" i "mudre domaćine".

Kao što je Milošević pokušavao da objasni Miši Gorbačovu da je naučni socijalizam ideologija budućnosti, tako su Koštunica i njegovi pokušavali da objasne Rusima da komunizam i antifašizam ne bi smeli da imaju ništa zajedničko sa panslovenstvom, evroazijskom ideologijom, a tek pravoslavljem! Rusi to nekako nisu uspeli da shvate i na promene imena nekih ulica malo su se i uvredili, kao što vidimo. Oni su, jadni, mislili da je 20. oktobra 1944. Beograd bio oslobođen od nacističke okupacije, a ne da je pao pod "komunističku okupaciju". Tako misle i dalje. >>

DOBILI ULICE PA IH IZGUBILI: Maršal Fjodor Ivanovič Tolbuhin, general-pukovnik Vladimir Ivanovič Ždanov i maršal Sergej Semjonovič Berjuzov

Književnik i dva maršala

12. II 1977.

Sećanje hrvatskog književnika Miroslava Krleže na susret sa sovjetskim maršalom Fjodorom Ivanovičem Tolbuhinom objavljeno je u knjizi *Josip Broz Tito* Vladimira Dedijera (Kultura, Beograd, 1955), te u višetomnom delu Enesa Čengića *S Krležom iz dana u dan* (Svjetlost, Sarajevo, 1990). Oba zapisa su gotovo identična, a razlike su prvenstveno gramatičke prirode. "Vreme" donosi Krležino sećanje na Tolbuhina kako je zapisano u drugom tomu (*Trubač u pustinji duha*, str. 198–200) Čengićevih razgovora sa piscem.

Razgovaramo ponovno o Krležinim školskim drugovima i njihovim sudbinama. Srećko i Vlado Kirin, Pavle Gregorić, Zlatko Baloković...

- Zlatko Baloković je bio pravi zagrebački "fakin". Bio je talent, posvetio se violini i postao, kako znate, svjetski virtuoz.

Ne znam zašto ga nisam nikad ozbiljno uzimao. Jedanput sam na duhovit način opisao njegov koncert oficirima u Požegi godine 1917. Tekst je čini mi se nosio naslov Muzikant.

U jesen 1946. u Bijelom dvoru na Dedinju, u čast biranih gostiju Sveslavenskog kongresa Tito je priredio gala primanje na kome je bio i moj stari bugarski "prijatelj" Todor Pavlov, bugarski partijski prvak Viko Červenkov, visoki gosti iz slavenskih zemalja, te naš partijski vrh na čelu s Rankovićem i Đilasom. Na prijemu se našao i Zlatko Baloković. Čudom se čudio odakle ja tamo, a ja sam se opet isto tako čudio odakle on. Porazgovarali smo i zauzeli svoja mjesta. Bilo je predviđeno da Zlatko kasnije izvede violinski koncert. U tom se društvu nalazio i maršal Fjodor Ivanovič Tolbuhin koji je sudjelovao u oslobođenju Beograda. Slavni vojskovođa Crvene armije i ugledni oficir carske ruske vojske došao je na prijem potpuno pijan.

Tolbuhin je za vrijeme banketa, onako pijan, kao što ustaju nazdravičari koji gube ravnotežu s čašom u drhtavoj ruci kada se vino prolijeva po manžetama, po jelu, po paradnom mundiru, po brilijantima, po odlikovanjima, upadao u riječ svima ustrajno kao pravi pijani gnjavator iz ruske krčme. Kako je sjedio nasuprot Zlatko Balokoviću i njegovoj supruzi Joyce, zainteresirao se tko je ta dama s brilijantnom ogrlicom tri prsta širokom i haljinom s velikim dekolteom koji pozadi završava tako reći na posljednjem kičmenom pršljenu i kad su mu rekli da je to virtuoz na violini iz New Yorka sa suprugom, Tolbuhin je ustao da nazdravi gospođi Baloković otprilike ovako:

Virtuoz što svira na violini! Šta to znači svirati violinu, biti maestro? Dirigent? I ja sam muzikant, ja sam dirigent, ja sam virtuoz malo veći od ovoga dečka koji svira violinu. On je Vaš suprug, svaka čast. Ali, ja sam dirigent, najveći dirigent simfonijskog orkestra čitavog svijeta. Ja sviram svoje vlastite kompozicije. Ja sviram kaćušama, bombama, minama, topovima, tenkovima, takvu simfoniju da se trese čitava Evropa. Osvojio sam Bukurešt, Sofiju, Beograd, Beč i tko će znati šta još, koje još gradove i sela. Osvojio sam trista gradova. Prošao sam trideset rijeka i trideset planina sa svojim simfonijskim orkestrom. Ja sam osvojio Dnjepar, Dnjestar i Karpate i eto, jučer kad sam letio u Beograd, sjedim u avionu i promatram u magli nekakva brdašca, nekakve humčice, nekakve male gorice i goričice i sve to tako sitno, plosnato, tako neznatno, bijedne neke planinice i pitam: Šta su, do vraga, ona brdašca tamo dolje pod našim nogama?

"To su Karpati!" vele.

Može čovek ponešto i da nauči od tih velikih sila. Ne da štampa majice sa Putinom ("Putin vas gleda"), niti da po ugledu na njega osniva batinaške bande pod istim nazivom "Naši" (Ana Politkovskaja u svojim *Dnevnicima* daje precizan opis "Njihovih": ulična batinaška ruka Putinovog FSB-a, sve sami huligani i kriminalci). Ni da zauzdava nevladine organizacije, što se ovima ovde najviše i dopalo. Nego da shvati suštinu Drugog svetskog rata i postavi ga na svoje mesto u nacionalnoj istoriji.

TRI VETERANA: Vratimo se, dakle, oktobru mesecu 1944. Staljingrad i Kursk su obavljeni; Krim i Kavkaz takođe, što je bilo podjednako značajno. Italija je zadovoljno kapitulirala, a Saveznici su se iskrcali u Normandiji i napreduju. Nemačkim je generalima (onima koji još imaju nešto pameti u glavi) jasno da je đavo odneo šalu i da dolazi po svoje. Štaufenberg, Kanaris i Romel pokušavaju da kontrolišu štetu i u tim pokušajima gube glave. Čak je i kralj Petar II naredio Draži i njegovima da se stave pod Titovu komandu, jer je Čerčilu bilo dosta, pa mu je podviknuo (tako su pametni ljudi otišli u četnike, a vratili se iz partizana; glupi su prispeli čak do Blajburga). Naša tri junaka, Tolbuhin, Birjuzov i Ždanov, napreduju ubrzano uz nikakav ili pasivan otpor po južnom krilu balkanskog fronta. Bugarska staje na stranu Saveznika, Sovjeta, to jest; Rumunija kapitulira, Mađarsku mlitavo brane Nemci (koliko im treba) i lokalni fašisti, ali bez ikakvog uspeha. Na teritoriji Jugoslavije, Crvena armija nema otpora i ima jake i dobro organizovane saveznike u partizanima. Tok završnih operacija je poznat: Beograd je oslobođen, ali Nemci pružaju žestok otpor u Sremu. To su ozbiljne trupe iz Grčke, grupa armija E, iskusni veterani od 1939. godine. Drže Sremski front dok im se ostaci ne izvuku iz mogućeg obruča u Bosni i Dalmaciji i u tome uglavnom uspevaju.

Tolbuhin, Birjuzov i Ždanov: tri veterana, odrasli profesionalci koji su nekako preživeli Staljinove pogrome i slom iz leta 1941. Treba se staviti u njihov položaj. Šta su mislili 1937, dok Staljin strelja Tuhačevskog, a pola oficirskog kora Crvene armije što ubija, što šalje u Sibir? Ako su se uopšte usudili da misle. Šta su mislili 1939, dok je Staljin potpisivao pakt sa Ribentropom (ako su se usudili da misle)? U leto 1941. nisu imali ni kad da misle, pogotovo Birjuzov kao načelnik štaba Zapadnog fronta: trebalo je delovati. Sve do 1943. oficirski kor Crvene armije – ono što je preostalo i ono što se našlo na komandnim položajima posle pogroma – uči se i dokazuje se rezultatima u borbi. Stvar je suviše ozbiljna da bi karijeristi i partijski podobni oficiri prevladali. Iz tog procesa surove selekcije pojavljuju se nove vojskovođe: Žukov, Konjev itd., pa i ova trojica.

Polovinom 1944. stvari se odvijaju očekivano i po planu: Crvena armija nadire s južnog boka; Nemci ne uspevaju – uprkos ogromnom industrijskom naporu – da odole na severu i u centru, dok im zapadni i italijanski frontovi polako popuštaju. Jugoslavija je barem jednostavna: partizani su nakon pada Italije sve jači, poštovanja dostojna vojska od 300-400 hiljada ljudi, pouzdani saveznici. Nema potrebe ostavljati okupacione trupe iza leđa da paze na stanovništvo. "Provereno, min net".

KRATKA PORODIČNA ISTORIJA: Crvena armija prohujala je kroz Jugoslaviju u stvari veoma brzo i bez zadržavanja, uverena da joj iza leđa ostaje pouzdani saveznik. Tako je i bilo – do 1948, ali to je druga i duža priča. Ostale su anegdote, sažete u čuveni komentar jednog beogradskog fotoreportera i čaršijskog ljubavnika: "Koga sam ja j... i Rusi oslobađali, taj ne zaboravlja". Jeste, bilo je ovoga i onoga, sve

PRIJATELJI: M. Krleža i J. B. Tito

Šta? Do vraga? Ona brdašca od centimetar i pol visine?! I to su Karpati koji su zaustavili rusku carsku armadu 1914. i 1915. kao barijera oko koje smo se tukli gotovo tri godine. Nismo imali municije. Nismo imali topova. Nismo imali intendanture. Nije bilo nikakve organizacije. Nije bilo morala. Niko nije htio da gine, a ginulo se u masama. Tukli smo se na Karpatima dvije i pol godine i nismo mogli savladati ta brdašca, da pljuneš preko njih.

Ovdje mu je Tito upao u riječ očito sa željom da presiječe zdravicu koja mu je već išla na nerve:

'I ja sam bio na Karpatima.'

'Kako na Karpatima, tavarišć Cjita? Vi ste bili na Karpatima?'

'Tukao sam se 1915. na Karpatima kao i Vi.'

'Eta njelzja, tavarišć Cjita! Kako to da nisam čuo nikada ni jedne jedine riječi o tome da ste bili na Karpatima?'

'Tukao sam se na Karpatima kao austrougarski mobilizirani građanin! Pali smo poslije toga u rusko zarobljeništvo i tako sam dospio u Rusiju.'

'Znači, tovariš Cjita, Vi ste se tukli protiv Rusa? Znači, Vi ste se tukli protiv mene, znači, Vi ste pucali na mene! Vi streljali na mjenja?'

'To što sam ja pucao po Vama bilo je logično. Ta nismo se mogli prepustiti Vama da nas pobijete kao zečeve! Vi ste se tukli za ruskog cara, a mi za austrijskog.'

'Eto, takvi smo mi Slaveni, tavarišć Cjita! Tukli se jedan protiv drugoga, streljali čelovjek na čelovjeka, a sada se nazdravljaju i ljube po sveslavenskim banketima. Dajte, tavarišć Cjita, da se poljubimo.'

Zagrlili su se i poljubili. Uto je netko iz protokola najavio nastup Zlatka Balokovića, a prije toga neku kompoziciju Frederica Chopina na klaviru.

'Ja Gjirmanskuju muziku slušat nji mogu', kaže Tolbuhin.

'Chopin nije Nijemac. Chopin je Poljak', objasnio sam mu.

'E, Poljak, Poljak možet.'

I tako je završio taj moj susret za Zlatkom Balokovićem i ta nesvakidašnja seansa sa maršalom Tolbuhinom. Ali kad smo već kod Tolbuhina, sjetih se još jednog detalja u vezi s njim.

Dok sam s prvom delegacijom jugoslovenskih književnika boravio u Madžarskoj, pričali su mi domaćini iz Pečuha o govoru koji je održao maršal Tolbuhin u oslobođenom gradu:

'Kad sam se približio poslije oslobođenja Beograda Pečuhu i iz daljine od trideset kilometara, gore uz sam brijeg, vidio kroz durbin jedan lijepi grad i njegove osvijetljene prozore u prvim satima sutona bio sam impresioniran slikom tog lijepog doživljaja.

Sve sam prozore u svim gradovima koje sam oslobađao porazbijao. Prozori Pečuha su mi se tako dopali, izgledali su kao kulisa na velikoj teatarskoj sceni, te sam odlučio da ne pucam na Pečuh koji je bio pun Nijemaca, već da ga zaobiđem, opkolim i odsiječem, a Nijemce prisilim da se iz grada povuku. Tako se, eto', rekao je Tolbuhin,' u meni ratniku javio pjesnik, pa sam sačuvao sva stakla u ovom lijepom gradu.' ×

na brzinu: u vreme sukoba oko Informbiroa jugoslovenski su komunisti pakosno navodili broj žena silovanih od crvenoarmejaca, ali se u to ne bismo upuštali, jer su tada svi bezočno lagali. A da je bilo – bilo je, kao što već u ratovima biva; svakako manje nego u nekim drugim državama, jer su crvenoarmejci Jugoslaviju smatrali savezničkom teritorijom.

Porodične istorije tog kratkog perioda naravno da su različite. Moj banatski deo familije nije imao primedbi; naprotiv: vojska se ponašala veoma pristojno, ako izuzmemo incidente sa pićem. Nekoliko ih se na smrt otrovalo metanolom iz železničke cisterne ostavljene na koloseku (Nemci su u Kovinu imali vojni aerodrom); dan-danas postoji spomen-ploča. U čuvenoj domaćičkoj školi pobacali su mrmoljke i fetuse iz tegli u biološkom kabinetu i popili taj neki formalin ili šta je bilo; nikom ništa nije falilo. Mom dedi je zapao "na kost i kvartir" jedan postariji kapetan Crvene armije, u civilu predsednik kolhoza negde u Ukrajini. Dok su pili dudovaču u dvorištu pod kruškom (kruška još postoji, najslađa na svetu!), kapetan je mrtav ozbiljan upitao dedu, inače umetničkog stolara-duboresca i ozbiljnog paora: "Šta će vama, Nikolaj Petrovič, revolucija, kad sve imate?" Deda nije imao odgovor. Paori su ostali impresionirani crvenoarmejcima i njihovom brigom za konje. Odmah su zamenili svoje umorne konje (bili su to dobri konji i radili su još godinama) za njihove sveže i nastavili dalje. Dan-danas se pominje fijaker s mitraljezom, kao iz Oktobarske revolucije: preko fijakera bio je prostrt ogroman i prelep persijski tepih, oslobođen iz nekog rumunskog spahijskog dvorca i nemilosrdno isečen po ćoškovima da bi bolje padao.

Tako je Crvena armija prohujala kroz Banat i Beograd, kroz Srem, Slavoniju i Hrvatsku sve do Beča. Ljubili su se sa narodom, pili još radije zajedno, tu i tamo nešto opljačkali i povalili (ponekad i uz pristanak dotične građanke; takva vremena) i otišli svojim putem da pod komandom Tolbuhina i Birjuzova drže Austriju još nekoliko godina pod okupacijom, sve do Ustavnog ugovora (za detalje videti: Grejem Grin, *Treći čovek* i neobjavljene memoare Bogdana Denića). Ždanov je prešao u protivavionsku odbranu. Najverovatnije bi NOV i POJ (Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije) bili zauzeli taj Beograd i bez Crvene armije i njenih tenkova, mada bi to bilo potrajalo duže i koštalo krvavije. Slično i sa Sremskim frontom, ali bi ishod bio na kraju krajeva isti, uključujući i konačne državne granice.

Maršal Tolbuhin umro je – kažu prirodnom smrću – 1949. Birjuzov i Ždanov navodno su odigrali ulogu u sređivanju stanja (misli se na likvidaciju Berije, Lavrentija Pavloviča) posle Staljinove smrti, o čemu svedoče njihove kasnije uspešne karijere. Onda su oktobra 1964. krenuli na proslavu lepog okruglog jubileja oslobođenja Beograda: dvadeset godina! Avion je udario u Avalu.

Vratimo se u današnje vreme: gde smo bili 2005. za proslavu pobede nad nacifašizmom? Gde smo bili na proslavi oslobođenja Aušvica?

Ko je pobedio u Drugom svetskom ratu?

Da li nas je sramota što smo bili na pobedničkoj strani, ako već nije pobedio Draža?

Da li je Beograd 20. oktobra 1944. bio oslobođen ili okupiran?

Doživeli smo da nas ambasador Konuzin, Aleksandar Aleksejevič, to pita posle 65 godina sovjetsko, pa rusko, jugoslovenskih, pa srpskih odnosa.

Videćemo ih sve 20. oktobra 2009. na Groblju oslobodilaca Beograda, sa sve Medvedevom. ×

MILOŠ VASIĆ

...a dvadeset od 1989.

Peti oktobar je u Srbiji dan jednog istorijskog prevrata, koji neki nazivaju srpskom baršunastom revolucijom. U pamfletima taj događaj glorifikovan je kao dan kada je Srbija rekla "dobar dan" slobodi, demokratiji, pravnoj državi i svetu. Neki ga opisuju kao političku revoluciju

A bilo je, ako sećanje ne vara, nekako ovako: velike demonstracije 5. oktobra 2000. u Beogradu prisilile su Slobodana Miloševića da prihvati poraz na izborima za inače slabo mesto predsednika SRJ, koje je verovao da će lako dobiti, posle 13 godina vladavine u Srbiji, a biće i svih 15, pošto je onda kada je 1987/88. izvikan za nacionalnog vođu već bio na vlasti kao predsednik CK SK Srbije.

Njegova demisija je označila slom i urušavanje jednog režima koji je nastupio nakon što je objavljeno da je na predsedničkim izborima održanim 24. septembra 2000, predsednički kandidat DOS-a Vojislav Koštunica dobio oko 600.000 glasova više od kandidata SPS-a, JUL-a i SNS-nekadašnjeg "govornika sa suncem u kosi". Tadašnja vlast je tvrdila da je u procentima izraženo Koštunica dobio 49 odsto glasova (jedan odsto manje od tada propisane apsolutne većine) i da mora da se održi drugi izborni krug. Demokratska opozicija Srbije pozvala je građane da se 5. oktobra 2000. godine okupe ispred savezne skupštine, kako bi sprečili da se pobeda u prvom krugu ne poništi u drugom. DOS je ultimativno zatražio da Slobodan Milošević do četvrtka, 5. oktobra, u 15 časova, prizna izbornu volju građana.

Savezni ustavni sud je u naelektrisanoj atmosferi svojom odlukom PP broj 33/2000 i 33/1-2000 od 4. oktobra 2000. godine utvrdio da zapisnici koje je savezna izborna komisija dobila od izbornih komisija 24 – Prokuplje i 26 – Vranje, koji se odnose na glasanje i utvrđivanje mandata na teritoriji Kosova i Metohije, nisu bili važeći, s obzirom na to da su biračka mesta po odluci savezne izborne komisije bila, suprotno zakonu, otvorena samo do 16 časova, umesto do 20 časova.

Nakon ove odluke savezna izborna komisija je u dokumentu u kome brojevi ratuju među sobom utvrdila konačne rezultate za izbor predsednika Republike: dr Vojislav Koštunica – 2.470.304 glasa – 50,24 odsto, Slobodan Milošević – 1.826.799 glasova – 37,15 odsto. Na osnovu tako utvrđenih rezultata Savezna izborna komisija je konstatovala da je Koštunica izabran za predsednika Savezne Republike Jugoslavije.

U protestu protiv režima koji je zapao u stanje moralnog kraha, u lavini koja je krenula, niko više nije mnogo mario za ta nemušto saopštavana preinačenja. Tačan rezultat tih izbora nikada i nije naknadno utvrđen jer je izborni materijal delimično uništen u događajima koji će slediti. Pristalice DOS-a iz cele Srbije su u velikom broju došle u Beograd, i 5. oktobra oko 15.35, velika grupa ljudi je ušla u saveznu skupštinu, uprkos policijskoj upotrebi velike količine suzavca. Zgrada RTS-a u Takovskoj ulici je delimično zapaljena, a redovni program RTS-a je prestao da se emituje posle 17 sati...

Pošto se u Srbiji čitav aparat vlasti tog dana praktično raspao, na republičkom nivou formirana je prelazna vlada Srbije koju su činili DOS, SPS i SPO, s takozvanim komunistrima s obe strane fronta. Vrlo brzo, tadašnji predsednik Srbije, Milan Milutinović, raspustio je srpsku skupštinu i raspisao vanredne parlamentarne izbore za 23. decembar 2000, na kojima je trijumfovao DOS, u atmosferi u kojoj su krizni štabovi jurili julovce i socijaliste.

>>NEKI "ŠESETOSMAŠI" SU O SEBI SKOVALI IZREKU: "TRAŽILI SMO VIŠE SOCIJALIZMA I TO SMO I DOBILI." UČESNICI TE POBUNE IZ 2000, U KOJE, KAKO NOVINSKI PAPIR VALJDA JOŠ SVEDOČI, SPADA I POTPISNIK OVIH REDOVA, SLOBODNO MOGU SARKASTIČNO REĆI: "TRAŽILI SMO VIŠE KAPITALIZMA I TO SMO I DOBILI"

Od tada je u Srbiji bilo pet vlada: Đinđićeva (2001–2003); Živkovićeva nakon ubistva Đinđića ispred zgrade Vlade 12. marta 2003. godine; prva Koštuničina (2004-2007); druga Koštuničina (2007–2008) i vlada Mirka Cvetkovića (2008).

Od ukupno šest "postrevolucionarnih" vlada, računajući i privremenu, socijalisti su podržali tri, a učestvovali u dve, prvo da bi ublažili efekat osvetničkog trijumfa pobednika, a posle da bi im se pridružili. Tu treba dodati da je ta vrsta političke saradnje ljutih protivnika postojala i "pre revolucije": u koalicionim vladama s tadašnjim režimskim u više navrata učestvovale su opozicione stranke 1992. (Panićeva), 1993. (prva Marjanovićeva) i 1999. (Bulatovićeva savezna vlada).

PUKO KO DOS: Kao i druge istočnoevropske baršunaste revolucije i ova se brzo raspala na sastavne činioce. Odnosi među pobednicima bili su komplikovani i pre i posle prevrata. Celo leto 2000. nije se znalo da li raniji opozicioni predvodnik SPO-a učestvuje ili ne učestvuje u izbornim pripremama DOS-a. Istakao je sopstvenog kandidata koji je loše prošao. Nikad se od toga nije oporavio.

Posle 5. oktobra trajale su tenzije između Koštunice i ostatka DOS-a. One su kulminirale 1. aprila 2001, kada se Slobodan Milošević, posle pregovora sa Čedomirom Jovanovićem, predao istražnim organima i bio odveden u beogradski centralni zatvor, a naročito na Vidovdan te godine, kada je Đinđićeva vlada donela uredbu na osnovu koje je Slobodan Milošević izručen Haškom tribunalu.

Formalni raskol se desio praktično na godišnjicu isticanja zajedničkog DOS-ovog predsedničkog kandidata, 17. avgusta 2001, kada je Demokratska stranka Srbije, stranka nosioca DOS-ove liste Vojislava Koštunice, napustila koaliciju i Đinđićevu vladu, optužujući ih da su povezani sa organizovanim kriminalom. Druga strana će na osnovu toga njemu prebacivati da je stvarao atmosferu u kojoj je ubijen premijer Đinđić. Kada je u februaru 2003. godine ukinuta SRJ i proglašena državna zajednica Srbija i Crna Gora, Koštunica je izgubio državnu funkciju i njegova partija je prešla u opoziciju. On se vraća na vlast 3. marta 2004. godine, formirajući manjinsku vladu, koju su podržali

socijalisti tada prevođeni Ivicom Dačićem.

Ta vlada pada ne zbog "spoljnih saradnika" socijalista već zbog unutrašnje krize. Dan nakon izglasavanja novog ustava Srbije, oko koga je bio postignut širok politički konsenzus, 1. oktobra 2006. godine, ministri iz G17 plus podneli su ostavke jer nisu nastavljeni pregovori sa Evropskom unijom, a nisu nastavljeni zbog nedovoljne saradnje s Haškim sudom. Njihove ostavke parlament je konstatovao 9. novembra te godine, nakon referenduma o Ustavu.

Rascep u nekadašnjem DOS-u, odnosno sukob DS-a i DSS-a privremeno je bio obustavljen izborom druge Koštuničine vlade 2007, a to je takozvani period kohabitacije između premijera i predsednika Republike Borisa Tadića, koji je pobedio nakon što je ukinut uslov da mora biti postignuta apsolutna većina. Pre toga, više pokušaja da se izabere predsednik Srbije bilo je neuspešno zato što je "ostatak DOS-a" u više navrata bojkotovao Koštunicu kao predsedničkog kandidata, a i Koštunica u jednom krugu kandidata DOS-a Mićunovića. Niko nije mogao da dobije tada propisanu apsolutnu većinu.

Raspad državne zajednice SCG, u maju 2006. godine, ta vlada preživljava bez potresa i preuzima ingerencije dotadašnje savezne države, a najvažnije Ministarstvo odbrane i spoljnih poslova. Novim vlastima stizao je račun koji one nisu napravile, u nekim slučajevima i veći nego njenim satanizovanim prethodnicima. Raspad nekadašnje zajedničke države koji je obeležio devedesete nastavljen je u ovoj deceniji: Crna Gora je izašla iz državne zajednice; ugrožena je celovitost Srbije pošto je Kosovo proglasilo nezavisnost koju Srbija ne priznaje, a priznale su zapadne države koje su 1999. u Kumanovskom sporazumu sa Slobodanom Miloševićem, odnosno Rezolucijom SB 1244, na uvijen način to izbegle. Nakon proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije, 17. februara 2008. godine, druga Koštuničina vlada, međutim, zapada u duboku krizu i na vanrednoj sednici, 10. marta, jednoglasno prihvata predlog predsednika Republike da raspusti skupštinu i raspiše vanredne izbore. Posle vanrednih izbora za Skupštinu Srbije od 11. maja 2008. godine Lista "Za evropsku Srbiju" i koalicija okupljena oko socijalista uspeli su da postignu dogovor o formiranju nove vlade Srbije koja je stupila na dužnost 7. jula. Demokratska stranka i Socijalistička partija Srbije potpisuju deklaraciju o političkom pomirenju.

Svaki od ovih zaokreta praćen je gorljivim ideologizacijama na temu izdaje izvornih principa.

VESTERNIZACIJA: Duh petog oktobra najviše su veličale partije koje se bore s cenzusom.

DRAŠKO GAGOVIĆ

SKUPŠTINA I BAGER: Simboli 5. oktobra

U popularnoj publicistici taj događaj je u velikoj meri "vesternizovan", s uvećanjem uloge raznih epizodista, uključujući i kasnije osuđenog za ubistvo premijera Đinđića. I danas se raspravlja da li je general Rođa tog dana tokom razgovora s ministrom policije pokojnim Vlajkom Stojiljkovićem imao pištolj...

Učesnici te revolucije, pravi i lažni, pozvani i nepozvani, ideolozi, purifikatori i lustratori, savetnici i čankolizi gaje njen kult skoro kao "šesetosmaši" svoj. Neki "šesetosmaši" su o sebi skovali izreku: "Tražili smo više socijalizma i to smo i dobili." Učesnici te pobune iz 2000, u koje, kako novinski papir valjda još svedoči, spada i potpisnik ovih redova, slobodno mogu sarkastično reći: "Tražili smo više kapitalizma i to smo i dobili."

Ipak ne valja preterivati u sarkazmu – taj događaj je u novijoj političkoj istoriji ostavio trag. Posle njega u Srbiji se na vlast dolazi i s vlasti silazi bez nasilja.

Može se konstatovati da je od te prekretnice Srbija počela da napreduje, ali se mora uočiti da je u proteklih devet godina sporije napredovala nego što je prethodnu deceniju propadala, pa u ekonomiji i drugim vitalnim sektorima još nisu dostignuti nivoi iz 1989, poslednje normalne godine u bivšoj SFRJ.

Srbija u ovoj deceniji nije ratovala, ni direktno ni indirektno. Uključena je u međunarodne institucije iz kojih je u prethodnoj deceniji bila isključena, započela je proces približavanja Evropskoj uniji, ali je još pred vratima...

Dobro, mi... Ali oni... Kao i u svakoj revoluciji i u ovoj smo dobili, kako bi napisao Đilas, "novu klasu", ili kako bi Steva Žigon u monologu iz *Dantonove smrti* i amfiteatru Medicinskog fakulteta 1968, u patosu uzviknuo "I kneževi re-vo-lucije!". Uostalom, zato se revolucije i izvode: ili revolucija jede svoju decu ili deca krckaju revoluciju. Oni, međutim, impresioniraju svojom neozbiljnošću.

A u proklamacijama to izgleda sjajno. Rečenice iz "Programa za demokratsku Srbiju 2000": "Kao građani Srbije, a istovremeno i kao kandidati za narodne poslanike želimo da celokupnoj javnosti damo na znanje da kada budemo izabrani u Skupštinu nameravamo da ukinemo funkcionerske privilegije, prekinemo dosadašnji maćehinski odnos vlasti prema građanima i iz korena promenimo sadašnju neuspešnu državnu politiku. Sa radikalnim promenama počećemo od sebe samih."

I počeli su. Ko na Dedinje, ko u ministre, ko u poslanike, ko u agencije, ko u međunarodne savetnike...

Šta, vama to nije radikalna promena? ×

MILAN MILOŠEVIĆ

(Tekst je prvobitno objavljen na sajtu "Vremena" 5. oktobra 2009)

Od Surčina do

Iako se javnost uznemirila zbog toga što bi Čume mogao da postane vlasnik jednog univerziteta, kada se uzme u obzir celokupna slika vlasništva nad privatnim visokoobrazovnim ustanovama u Srbiji, ispada da je u slučaju "Singidunum" situacija najčistija. Ako ništa drugo, reč je o poznatom kupcu

M. MILENKOVIĆ

Vest da je Ljubiša Buha Čume, zaštićeni svedok, biznismen i još mnogo štošta, kupio deo privatnog Univerziteta "Singidunum" izazvala je opšte zgražavanje javnosti, studenata, Ministarstva prosvete, ali i ljudi iz "Singidunuma". Nakon što se prašina slegla, ostalo je nejasno da li je Čume stvarno kupio deo "Singidunuma" ili se samo šalio, a ništa nije jasnije ni u čijem je vlasništvu taj univerzitet bio pre nego što je došlo do navodne kupoprodaje. Počelo je tako što je Ljubiša Buha u izjavi datoj dnevniku "Blic" 30. septembra rekao da je otkupio prava nad delom vlasništva prvog privatnog univerziteta "Singidunum", odnosno Fakultet za poslovnu informatiku i menadžment. Buha je za "Blic" rekao da je sklopio ugovor o kupoprodaji i da čeka registraciju. Rektor tog univerziteta Milovan Stanišić izjavio je da je Buha kupio nešto što ne postoji. "Profesor Slobodan Unković i ja smo vlasnici i nikada ne bismo prodali Univerzitet, niti jedan njegov fakultet", rekao je Stanišić.

Buha, međutim, tvrdi da je 70 odsto vlasništva Fakulteta za poslovnu informatiku i menadžment, koji ujedno čini i 70 odsto Univerziteta "Singidunum", otkupio od profesora Milana Stamatovića, za kog rektor Stanišić tvrdi da nikada nije bio vlasnik ili suvlasnik, već suosnivač Fakulteta i da je isplaćen 2003. godine. Stanišić ujedno tvrdi i da Fakultet za poslovnu informatiku i menadžment od tada ne postoji.

Stamatović, međutim, tvrdi da nikada nije tvrdio da je suvlasnik celog Univerziteta, već samo Fakulteta za poslovnu informatiku i menadžment, akreditovan u dva polja, što, kako procenjuje, čini 70 odsto Univerziteta. On je, takođe u izjavi za "Blic", rekao da mu je Milovan Stanišić "oteo vlasništvo", ali mu je ono vraćeno pre dva meseca presudom Vrhovnog suda: "Staniščiću sam poklonio 30 odsto vlasništva s ciljem da razvije taj fakultet, međutim, on me je raznim igrama izbacio iz vlasništva, tako da smo to morali da potegnemo do Vrhovnog suda." Stanišić na to odgovara da Vrhovni sud nije preuzeo na sebe rešavanje pitanja vlasništva, već ga je uputio Trgovinskom sudu na ponovno razmatranje.

Ko je kome šta poklonio, oteo, smestio, u ovom slučaju užasno je teško raspetljati. U Trgovinskom sudu u Beogradu "Vremenu" je potvrđeno da je u ovom sudu u toku spor po tužbi više tužilaca. Između ostalog, Milan Stamatović, Nebojša Šarkić i Nenad Krsmanović protiv tuženih Univerziteta "Singidunum" i profesora Milovana Stanišića, vode spor oko toga da li je upis u sudski registar promene osnivača ništavan tako što su brisani tužioci Nebojša Šarkić, Stamatović i Krsmanović, i određen upis podataka o Milovanu Staniščiću. Vlasništvo Staniščića je u sporu u ovom trenutku, a ročište je zakazano za 8. oktobar ove godine. Kada je reč o tome da li vlasništvo oko kog se vodi spor može da bude predmet kupoprodaje, stručnjaci kažu da je to – hipotetički moguće.

ŠTA KAŽE REGISTAR: Sve obrazovne ustanove, bilo da im je osnivač država ili su u

"Singidunuma"

DA LI JE UNIVERZITET DOBIO NOVOG VLASNIKA: Ljubiša Buha Čume

ALEKSANDAR STANKOVIĆ/ALO

privatnom vlasništvu, upisane su u Javni registar Trgovinskog suda u Beogradu. Prema informaciji koju smo dobili u Registru, svaka promena vlasništva u Registar se unosi odmah nakon overe kupoprodajnog ugovora, koja se obavlja u istoj zgradi. Do utorka u 13 časova, kada se završava radno vreme, u Javni registar nije uneta nikakva promena u vezi sa vlasništvom "Singidunuma". U dosijeu ovog univerziteta stoji da su osnivači i vlasnici profesori Milovan Stanišić, Slobodan Unković i Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment. Taj fakultet je pak u vlasništvu Milovana Stanišića, Slobodana Unkovića, Ilije Rosića, Dragana Mitrovića i Kompanije Edulink LTD iz Londona. Milan Stamatović, Nebojša Šarkić i Nenad Krsmanović ne pominju se nigde u registru, čak ni u dosijeu spornog Fakulteta za poslovnu informatiku, čiji su vlasnici, prema onome što u Registru piše, opet samo Stanišić i Unković.

Međutim, ova imena pominju se na drugim mestima i tu priča o privatnim univerzitetima i fakultetima postaje zanimljiva. Nebojša Šarkić, koji je jedan od tužilaca pred Trgovinskim sudom u slučaju "Singidunum" upisan je u Registar kao jedan od šest osnivača Fakulteta za poslovno pravo Univerziteta "Union". Milan Stamatović, koji tvrdi da je svoj deo "Singidunuma" ustupio Čumetu, bio je do 14. oktobra 2008. rektor Univerziteta "Union". Prema izveštaju o radu Univerziteta za 2008. godinu, objavljenom na sajtu "Uniona", "bivši rektor nije izvršio primopredaju niti je podneo izveštaj o radu do razrešenja." Takođe, prema istom izveštaju, neovlašćena lica, među kojima je i Stamatović, još drže dva okrugla pečata, celokupnu opštu arhivu Univerziteta i stvari koje su obezbeđene prilikom osnivanja Univerziteta.

KO JE ČIJI: Prema podacima koji se mogu naći na sajtu Ministarstva prosvete, u Srbiji postoji sedam univerziteta i pet fakulteta čiji osnivač nije Republika Srbija (vidi okvir). Što se tiče univerziteta i vlasništva nad njima, ako se pogleda Javni registar Trgovinskog suda, a zanemare začkoljice koje su izbile na videlo na primeru "Singidunuma", vlasnici su manje-više nepoznati. Jedan od prvih privatnih univerziteta u Srbiji, "Braća Karić", prodat je novim vlasnicima 2008. godine, prema pisanju medija. Međutim, u Registru su kao osnivač i vlasnik još uvek upisana "Karić fondacija" iako je ime novo, pa se sada zove Univerzitet "Alfa". Osnivač Univerziteta "Megatrend" je Poslovna škola "Megatrend", koja je u vlasništvu Preduzeća za istraživačko-razvojni rad, ekonomske i tehnološke usluge i spoljnu trgovinu "Megatrend" i Evroazijski centar za strateški menadžment. Od tri preduzeća upisana u Registar privrednih subjekata čiji naziv sadrži reč "Megatrend" nijedno nije ono koje je osnivač Univerziteta. Evroazijski centar za strateški menadžment ne postoji ni u jednom od dva registra u koje je "Vreme" imalo uvid – onaj u Agenciji za privredne registre i onaj Trgovinskog suda. Najjasnija i najčistija situacija jeste u slučaju Evropskog univerziteta: kratko i jasno stoji da je jedini osnivač i vlasnik Milija Zečević.

Sa fakultetima je situacija u Registru Trgovinskog suda još komplikovanija. Prema podacima Ministarstva prosvete u Srbiji ima pet fakulteta čiji osnivač nije država, a nisu ni u sklopu nekog od privatnih univerziteta. Međutim, do podataka o njima je gotovo nemoguće doći, jer, iako je sam registar uređen, imenik po kom se vrši pretraga je druga priča. Reč je o običnoj svesci formata A4 u kojoj su rukom, hemijskom olovkom upisani nazivi registrovanih subjekata, po, vrlo uslovno rečeno, azbučnom redu. Naime, u istom registru se nalaze i privatni i državni fakulteti, a samo neki od njih se u imeniku nalaze pod slovom "f", dok je većina raspoređena prema prvom slovu imena. Da situacija bude još zamršenija, u Registru su posebno upisani i oni privatni fakulteti koji se nalaze u sklopu privatnih univerziteta. Sve u svemu, ima ih mnogo više nego što stoji na sajtu Ministarstva prosvete.

>>

STUDENTI, DEKANI, ŠKOLARINA: Kada je reč o broju studenata koji studiraju na privatnim univerzitetima i fakultetima, ni do tih podataka nije lako doći. "Megatrend" je, sudeći po broju upisanih studenata, najpopularniji privatni univerzitet u Srbiji. Obuhvata devet fakulteta i prema informacijama koje smo dobili od zaposlenih u toj obrazovnoj ustanovi, ukupno ima 26.000 aktivnih studenata. Ako je verovati ovoj informaciji, taj broj predstavlja malo manje od polovine ukupnog broja studenata koji svoje znanje stiču na Beogradskom univerzitetu (BU).

Osim u Beogradu, "Megatrend" univerzitet primenjenih nauka je prisutan i u Bačkoj Topoli, Požarevcu, Zaječaru i Valjevu. (Po prestonici se priča da pojedinim studentima iz Beograda nije teško da putuju u Zaječar ili Valjevo ne bi li studirali na tamošnjim fakultetima "Megatrenda", jer se smatra da su lakši.)

Uz slogan "Postanite i Vi uspešan član elitne zajednice", "Megatrend" se hvali svojim poznatim studentima kao što su Marija Šerifović, Jelena Janković i Igor Rakočević. Takođe, sadašnji ministar prosvete Žarko Obradović bio je, pre nego što je zauzeo svoje mesto u Vladi, dekan Fakulteta za državnu upravu i administraciju, koji je u sklopu "Megatrenda". U proteklih dvadeset godina, koliko ovaj univerzitet postoji, gostovale su razne ličnosti iz javnog i kulturnog života. Kada se govori o poznatim ličnostima, nije teško setiti se da je predsednik Boris Tadić baš na predavanju studentima "Megatrenda" krajem prošle godine izjavio da se u svetskoj ekonomskoj krizi nalazi šansa za ubrzan razvoj Srbije što je kasnije izazvalo dosta kritika u javnosti. Školarine na većini fakulteta u sklopu "Megatrenda" iznose 1500 evra za godinu dana, što je slično ceni koju plaćaju samofinansirajući studenti na Beogradskom univerzitetu.

Poslednjih deset godina, dekan Univerziteta "Megatrend" je profesor dr Mića Jovanović. U njegovoj biografiji između ostalog stoji da je Vitez britanskog Reda ljiljana, član Udruženja književnika Srbije, dobitnik priznanja Zlatni Beočug, Najevropljanin i raznih drugih. Pojedine dnevne novine su se bavile i time kako profesor Jovanović provodi svoj odmor na Azurnoj obali, opisujući njegovu "velelepnu vilu sa bazenom u Kanu koju poseduje već dugi niz godina".

Univerzitet "Union" osnovan je 2005. godine i trenutno na njemu nastavu pohađa oko 2500 studenata. U sklopu ovog univerziteta je osam fakulteta, dok školarine va-

UNIVERZITETI I FAKULTETI

Na sajtu Ministarstva prosvete nalazi se spisak univerziteta i fakulteta čiji osnivač nije Republika. Neki podaci su netačni i zastareli pa se tako "Alfa" univerzitet još vodi kao Univerzitet "Braća Karić", iako je do promene naziva došlo još pre godinu dana. Takođe, pojedini fakulteti u okviru Univerziteta uopšte nisu pomenuti, a brojevi telefona koji su objavljeni na sajtu Ministarstva su pomešani. Tako da je, recimo, broj telefona koji je naveden kao broj Univerziteta "Megatrend" zapravo telefon Akademije lepih umetnosti. Trenutno u Srbiji postoji sedam privatnih univerziteta i pet privatnih fakulteta.

I UNIVERZITET "BRAĆA KARIĆ"

a) Fakultet za menadžment "Braća Karić"
b) Fakultet za trgovinu i bankarstvo "Janićije i Danica Karić"
c) Fakultet za preduzetni menadžment
d) Akademija umetnosti "Braća Karić"
e) Fakultet za menadžment u sportu
f) Fakultet za ekonomiju i političke nauke
g) Fakultet za strane jezike

II EVROPSKI UNIVERZITET

a) Fakultet za internacionalni menadžment
b) Fakultet za evropski biznis
c) Medicinska akademija – US Medical School
d) Fakultet za strateški i operativni menadžment
e) Fakultet za uslužni biznis

III "MEGATREND" UNIVERZITET PRIMENJENIH NAUKA

a) Fakultet za menadžment
b) Fakultet za poslovne studije
c) Geoekonomski fakultet
d) Fakultet za državnu upravu i administraciju
e) Fakultet za kulturu i medije
f) Fakultet za menadžment
g) Fakultet za poslovne studije
h) Fakultet za umetnost i dizajn
i) Fakultet za biofarming

IV UNIVERZITET "SINGIDUNUM"

1. Poslovni fakultet u Beogradu (PFB) (ranije Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje)
2. Fakultet za informatiku i menadžment (FIM) (ranije Fakultet za poslovnu informatiku)
3. Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment (FTHM)
4. Poslovni fakultet u Valjevu (PFV)
5. Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju (FEFA)
6. Fakultet za primenjenu ekologiju (Futura)
7. Fakultet za medije i komunikaciju (FMK)
8. Fakultet za evropske pravno-političke studije (FEPPS)

V UNIVERZITET "UNION"

a) Fakultet za industrijski menadžment
b) Fakultet za graditeljski menadžment
c) Fakultet za dizajn
d) Fakultet za preduzetnički biznis
e) Računarski fakultet
f) Beogradska bankarska akademija – Fakultet za bankarstvo, osiguranje i finansije
g) Fakultet za menadžment nekretnina
h) Pravni fakultet

VI UNIVERZITET U NOVOM PAZARU

VII PRIVREDNA AKADEMIJA (samostalni univerzitet)

a) Fakultet za obrazovanje diplomiranih pravnika za potrebe privrede i pravosuđa
b) Fakultet za obrazovanje diplomiranih pravnika i diplomiranih ekonomista za potrebe privrede u pogledu rukovodećih kadrova
c) Fakultet za obrazovanje diplomiranih pravnika i diplomiranih ekonomista za potrebe spoljne trgovine

FAKULTETI KOJI NISU U SASTAVU UNIVERZITETA

1. FAKULTET ZA MENADŽMENT
2. FAKULTET INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA
3. FAKULTET ZA SPORT I TURIZAM
4. FAKULTET ZA PRAVNE I POSLOVNE STUDIJE
5. AKADEMIJA LEPIH UMETNOSTI (ALU)

A. ANĐIĆ

A. ANĐIĆ

M. MILENKOVIĆ

STUDIRANJE KOD PRIVATNIKA: Univerzitet "Alfa" (bivši "Braća Karić"), "Megatrend" i "Union"

riraju od 2000, koliko je potrebno dati za jednu godinu studija na Pravnom fakultetu Univerziteta "Uniona", do 3000 evra, što je cena na Računarskom fakultetu. Ovaj univerzitet se može pohvaliti veoma zvučnim nastavničkim kadrom. Sadašnji rektor je prof dr Zlatko Stefanović, a do prošle godine na čelu je bio profesor dr Milan Stamatović.

"Alfa" univerzitet, poznatiji kao Univerzitet "Braća Karić", osnovan je 1993. godine, a njegov osnivač, Bogoljub Karić, jedan je od najživopisnijih aktera javne scene u Srbiji. Polovina fakulteta koji su u tom sklopu nosila su imena nekog od mnogobrojne porodice Karić. No, prošle godine Nikos Hrizostomu, biznismen sa Kipra, otkupio je BK Univerzitet koji se sada zove "Alfa" univerzitet. Izjavio je pritom da je o ovoj prodaji razgovarao sa članovima porodice Karić, a da je Bogoljuba, za kojim je inače raspisana poternica MUP-a, poslednji put sreo pre pet godina. Pri preuzimanju Univerziteta, Hrizostomu je izjavio da se cene školarine niti nastavni kadar neće menjati. U sklopu ovog univerziteta je sada šest fakulteta, a školarine se kreću od 1600 do 5000 evra, koliko iznosi godinu dana na filmskoj režiji. Sredinom ove godine, neki dnevni listovi javili su da je "Alfa" univerzitet u velikim dugovima i da zaposleni nisu mesecima primali plate. Međutim, ova priča se u medijima vrlo brzo stišala.

Na Univerzitetu nismo mogli da dođemo do informacije koliko studenata pohađa osnovne studije, jer, kako nam je rečeno, ne postoji osoba, u okviru Univerziteta, koja bi imala objedinjene podatke sa svih fakulteta.

"Singidunum" je privatni univerzitet o kome se najviše priča u poslednje vreme. Odskora, raspoređeni na dve lokacije, "Singidunum" u svom sklopu ima osam fakulteta, dok školarine variraju od 1200 do 3500 evra koliko, koštaju studije psihologije. Prema nezvaničnim informacijama koje je "Vreme" dobilo, broj studenata "Singidunuma" je blizu sedam hiljada, dok na zvaničnom sajtu stoji da ih ima devet hiljada.

Sve u svemu, iako se javnost uznemirila zbog toga što bi Čume mogao da postane vlasnik jednog univerziteta, kada se uzme u obzir celokupna slika vlasništva nad privatnim visokoobrazovnim ustanovama u Srbiji, ispada da je u slučaju "Singidunum" situacija najčistija. Ako ništa drugo, reč je o poznatom kupcu. Paradoks je to što je nepoznat – prodavac. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ
JELENA JORGAČEVIĆ

OŽIVLJAVANJE MRTVOG

Predstavnici vlade, suda i tužilaštva najavljuju početak borbe protiv huligana donošenjem novih propisa koji bi trebalo da omoguće brzu pravdu. Iz dosadašnje prakse ne može se zaključiti da će ta najava imati život van medija

Nije da se ništa nije radilo.

U Jagodini je prošlog vikenda priveden fudbaler FK Čukaričkog iz Beograda Nebojša Joksimović zato što je po završetku prvenstvene utakmice preskočio ogradu tribine i tukao se sa navijačima domaćeg FK Jagodine. Dok on sedi u pritvoru lokalno tužilaštvo utvrđuje okolnosti i razmišlja kako da sroči optužnicu. Ako se povede krivičnim delom koje je opisano u Zakonu o sprečavanju nasilja na sportskim priredbama, Joksimović bi neko vreme mogao da trenira u Zabeli ili u Mitrovici.

Ovo nije usamljen slučaj.

Pre nekoliko godina u sličnom problemu je bio tadašnji golman FK Partizana Đorđe Pantić, koji je na utakmici finala Kupa protiv Crvene zvezde napao jednog fudbalera crveno-belih pa je dobio kaznu od nekoliko nedelja društveno-korisnog rada. Iz ovih primera se vidi da se Zakon o huliganima primenjuje, samo je čudno da su kao huligani prepoznati sportisti na terenu. Međutim, nasilje je nasilje, državni organi ne prave razliku, mogao bi da kaže cinik. Ministarka pravde Snežana Malović najavljuje "jačanje" ovog zakona po uzoru na englesku praksu, v.d. državnog tužioca Slobodan Radovanović traži zabranu formalnih i neformalnih navijačkih grupa. Moglo bi da nam se učini da se tek rađa svest o tome da se sa huliganima mora postupati na poseban i ubrzan način u zakonskom smislu. Kao sa medijima, recimo.

Od trenutka kada je usvojen u srpskom parlamentu u aprilu 2003. godine, ovaj Zakon bio je ocenjen kao neophodno sredstvo koje će omogućiti policiji, tužilaštvima i sudovima da postupaju u slučajevima kada nasilje prevlada sportski događaj. U Drugom opštinskom sudu u Beogradu formirano je i posebno "odeljenje" koje je trebalo da se bavi samo ovim stvarima. Tužilac je zajedno sa policijom pratio "utakmice visokog rizika", a iz brojnih tuča huligani su izlazili ili sa prekršajnim kaznama ili sa ponekom razbijenom lobanjom. Ono što zakon opisuje kao nasilničko ponašanje i ono što je propisao kao obavezu ponašanja organizatora i policije ostalo je "mrtvo slovo" na papiru.

Namere su bile plemenite. Zakonodavac je, sledeći evropske standarde, propisao zabranu prodaje alkohola na kilometar oko stadiona, zabranu unošenja svega što bi moglo da izazove povrede, predvideo je sankcionisanje čak i skandiranja koje je uvredljivo, a o bacanju topovskih udara, baklji i dimnih bombi da ne pričamo.

Zašto nije postupano po tom zakonu, osim u pomenutim slučajevima, pitanje je svih pitanja kada govorimo o nasilničkom ponašanju huligana, ali je pravu odgovornost teško utvrditi. Ona je prepoznata u javnoj debati u trouglu koji čine policija, uprave klubova i sami navijači, a tako je i zakon o huliganima negde definiše.

Da bismo ilustrovali kako organizacija utakmice visokog rizika izgleda u praksi, dovoljno je da opišemo bilo koji derbi između Partizana i Crvene zvezde ili neku posećenu utakmicu reprezentacije. Satima pre utakmice policija je postavljena na određenim punktovima na prilazu stadionu i oko samog stadiona, a policijski helikopter kruži iznad stadiona. Tuče između navijačkih

SLOVA

NA STADIONU NIŠTA NOVO: Navijačke tučnjave

Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi

Član 20.

Ko neovlašćeno uđe na sportski teren ili ulaskom u sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima izazove nasilje, fizički napadne ili se fizički obračunava sa učesnicima sportske priredbe, vrši nasilje prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe, unese u sportski objekat ili baca na sportski teren ili među gledaoce predmete, pirotehnička sredstva ili druge eksplozivne, zapaljive ili škodljive supstance koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe, oštećuje sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, ko svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi izaziva nacionalnu, rasnu i versku mržnju ili netrpeljivost usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima sportske priredbe, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

Ko u grupi izvrši krivično delo iz stava 1. ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne godine do osam godina.

Kolovođa grupe koja izvrši krivično delo iz stava 1. ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne godine do deset godina.

Ako je izvršenjem dela iz stava 1. ovog člana došlo do nereda u kome je neko lice teško telesno povređeno ili je oštećena imovina većeg obima, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne godine do osam godina.

Službeno ili odgovorno lice koje pri organizovanju sportske priredbe ne preduzme mere obezbeđenja kako bi se onemogućio ili sprečio nered, pa usled toga budu ugroženi život ili telo većeg broja ljudi ili imovina većeg obima, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.

grupa se dešavaju uglavnom na mestima na kojima policije nema, dalje od stadiona, pre utakmice ili u blizini borilišta posle "sportskog događaja". I za takvo ponašanje zakonom su određene kaznene mere, ali se to uglavnom završava na "izvlačenju ušiju" u pritvoru. Navijači, naravno, dolaze u grupama, mnogi od njih vuku one plastične flaše u kojima je pivo. Nešto od toga policija uspeva da im zabrani da unesu u zamišljeni krug od jednog kilometra oko stadiona ali količina tzv. pet-ambalaže na ulazu na tribine pokazuje koliko se u praksi ovo sprovodi. Oko severne, južne i istočne tribine Zvezdinog stadiona naslagano je na hiljade takvih boca što ukazuje da se "cirkalo" neposredno pred ulazak na tribinu. Na samoj tribini nećete da vidite nikoga da nateže flašu, ali tu nastaju drugi problemi.

Za bezbednost na samom sportskom "borilištu" brine se neka FTO (Fizičko-tehničko obezbeđenje) firma koju je unajmio klub/savez i čije postojanje nije uređeno posebnim zakonom pa kontrolu sprovode bivši navijači, policajci ili ratnici. To su oni koje ministarka sporta naziva "stjuartima" (od engleskog steward, što zaista piše na "reflektujućim" fluorescentnim prslucima onih koji to rade u Engleskoj). Oni proveravaju karte, pretresaju na ulazu na tribinu, trebalo bi da vas upute na vaše sedište i da docnije obezbeđuju slobodu kretanja na stepeništu između različitih sektora na tribini. Pored njih, na stadionu Crvene zvezde, na primer, postoji poseban deo lože koji je predviđen za predstavnike policije i tužilaštva koji bi trebalo da uživo "snimaju" situaciju i koordinišu akcije sprečavanja nasilja. Od toga, praksa je u Srbiji pokazala, nema mnogo koristi. Utakmica kojom se ponosimo zbog rekordne gledanosti u Beogradskoj areni između Partizana i Panatenaikosa ovog proleća bila je primer kako ne sme da se radi. Kapacitet dvorane je "probijen" tako što je svako ko je došao pušten na tribine, pa ne da se nije sedelo nego su "grobari" padali jedan preko drugog, ali je javnost bila srećna jer je oboren rekord u Evropi, naši su pobedili, pokazali smo da možemo kada hoćemo i tako dalje. Kada jednom navijačima ostavite tribine bez ikakve kontrole, teško je verovati da će nekakvi redari sutra sprovoditi red. Isto može da važi i za ulicu. Slično je bilo i na >>

BOSNA I HERCEGOVINA

Sećanje na 1992.

Kako je jedna drugorazredna utakmica između trećerazrednih klubova uzaludne lige dobila obrise ratničko-rovovskog sukoba

U nedelju je trebalo da se odigra fudbalska utakmica između "Širokog Brijega: i "Sarajeva:. Umesto utakmice, "odigrali: su se ulični sukobi između navijača, građana, lokalne policije, zaštitarske agencije... Rezultat je ubistvo Vedrana Puljića, navijača "Sarajeva:, kome je na ulici pucano u glavu. Preminuo je na licu mesta. Isti dan uhapšen je i osumnjičeni, građanin Oliver Knezović, koji je nakon nekoliko dana u pritvoru pobegao i za kojim se traga. Ubistvo je najverovatnije počinjeno otetim policijskim pištoljem.

Čini se da su sukobi bili neminovni – prema jednom delu javnosti (hrvatskom), navijači iz Sarajeva su došli u grad opremljeni "hladnim i vatrenim oružjem:, razbijali automobile, izloge, privatne kuće po centru grada na putu do stadiona. Prema samim navijačima, situacija je bila sasvim obrnuta: :Naše su navijače doveli pred stadion i kada su izlazili iz autobusa, iz okolnih kafića počele su letjeti flaše, pepeljare, čaše... tako da nema govora da su navijači 'Sarajeva' počeli incidente. Mi smo bili prvi napadnuti. Potom su navijači iz autobusa krenuli na ove što su ih gađali i došlo je do većih sukoba:, izjavio je za SportSport.ba Ismar Hadžibajrić, fizioterapeut "Sarajeva".

Od nedelje uveče glavne ulice i saobraćajnice u Sarajevu blokirali su navijači "Sarajeva", Željezničara, "Veleža". Zahtevaju da se uhapsi ubica nesrećnog mladića, puste sedmorica njihovih kolega koji se nalaze u pritvoru u Širokom Brijegu, da Federalni MUP preuzme istragu o slučaju, te da se smene odgovorni iz MUP-a Zapadnohercegovačkog kantona. Takođe, traži se smena odgovornih iz Nogometnog saveza BiH, koji su zakazali dve rizične utakmice, na isti dan, na udaljenosti od 20-ak kilometara – u Mostaru se istovremeno igrala utakmica između "Zrinjskog" i "Veleža", na kojoj su bili angažovani gotovo svi specijalci.

Problema za identifikovati ima napretek – od katastrofalnih propusta policije (koja na ovim geografskim prostorima, čini se, "pada na ispitu" svako malo), preko neverovatne neodgovornosti ljudi iz fudbalskog saveza do potpune dezorganizacije federalne policije, za koju se (opravdano) sumnja da će uopšte moći da priđe policiji i istrazi ovog ubistva na kantonalnom nivou. Pitanje je da li je to čak i u njenoj nadležnosti. Prema izjavi nekadašnjeg ministra unutrašnjih poslova FBiH Mehmeda Žilića, datoj veb-portalu Radio Sarajeva, "policija FBiH prevashodno je formirana za borbu protiv međukantonalnog kriminala, trgovinu narkoticima, krađu automobila, dok su kantonalne policije zadužene za imovinske delikte, ubistva, silovanja i slično".

U ovakvim slučajevima, sve postojeće crne rupe i rupice sistema postaju bolno vidljive. No, na površinu izbijaju i sve potisnute posledice rata, neotvaranih pitanja i negovane nacionalističko-patrijarhalne matrice ovdašnjih društava. U Bosni, jedna drugorazredna utakmica između trećerazrednih klubova uzaludne lige dobila je obrise ratničko-rovovskog sukoba. I dok se zvanične izjave svode na onu šuplju o potrebi zakona za sprečavanje nereda na fudbalskim utakmicama, nema osvrta, pitanja, komentara na to što retorika sa ulica Sarajeva i Širokog Brijega opet poziva na klanje "balija", odnosno "ustaša". Prema rečima navijača "Sarajeva", komentari na ulici za ubijenog mladića bili su '"Neka umre balija" i "Idite mu klanjati dženazu". Taksista koji me je juče vozio imao

KRVAVA DRAMA: Sukobi navijača u Širokom Brijegu

je takođe srećno rešenje situacije – sići u Široki Brijeg i pobiti ih sve.

Puno neprijatnih pitanja, koja već 15 godina nije pametno otvarati, ali je poželjno po potrebi podsetiti javnost na njihovo postojanje kroz ovakve "incidente". Koje je zatim prilično lako svesti na paradigmu o "ubistvu srpskog svata" i početak rata u BiH. Kao da drugih, dubljih problema nije bilo.

Ogromna količina besa, razočaranja i očaja koji se u Bosni akumuliraju već godinama, traže kanal da izađu napolje. Za sada se sve svodilo na bezuspešne i beznadežne "ulične proteste" i blokade saobraćaja, bez jasno artikulisanih zahteva i čini se bez dovoljno hrabrosti da se "udara u glavu" – na politički vrh zemlje, koji već godinama radi na održavanju bankrota, lopovluka, nepotizma, ratnog i poratnog kriminala, kao preduslovima za svoje postojanje. A sve u cilju viših nacionalnih interesa, naravno. ×

SLOBODANKA DEKIĆ

poslednje dve utakmice reprezentacije – najavljene "opsežne mere bezbednosti" napuštene su pred potrebom da nas bude što više i da tako, glasom, podržimo naše na terenu.

Navijači, u suprotnosti sa zakonom, uglavnom u grupi, unose rekvizite na štapovima, pale i bacaju baklje, uskaču na teren, bacaju topovske udare i povrh svega vređaju sve živo. "Ubi', zakolji, da Šiptar ne postoji", majmunska "onomatopeja" kada tamnoputi igrač nešto uradi na terenu – dosegnuta je norma u cilju podrške svom timu. O tom delu navijanja nikada nijedan "sportski radnik" nije progovorio, a tek se nije dogodilo da neko zbog toga bude kažnjen. Desilo se u prošloj sezoni da je Svetislav Pešić, tada trener KK Crvena zvezda, nekoliko puta ponovio da ne voli da vidi na tribinama polugole muškarce kako bodre njegov tim, čak je rekao da mu takva podrška nije potrebna. Takođe je reagovao kada su ga "grobari" najvulgarnije vređali na finalu Kupa u Nišu i pozvao je upravu Partizana da se ogradi od takvih navijača, ali se to nije dogodilo jer su "naši navijači naš dvanaesti igrač".

Prema ovom kratkom navođenju primera vidi se da se Zakon o huliganima ne primenjuje i teško je naslutiti kako bi neke nove odredbe u tekstu mogle da ga ožive. Svi koji se bave ovim problemom sve znaju o temi, ali malo ko je spreman da krene prvi. Uprave, kojima često visi navijačka kama nad vratom, nisu u stanju ni da javno kažu da ovi sa tribine rade nešto loše i nedozvoljeno, policija ima neke svoje razloge, tužilaštvu su vezane ruke. Dok god je tako, posla će biti samo za kliniku Anlave i doktore u Urgentnom centru. ×

S. GEORGIJEV

Ustavna kozmetika

Zahtev Ustavnom sudu da zabrani neonacističke i fašističke organizacije još jedna odgoda rešavanja problema i tako će ostati sve dok država jasno ne kaže da nasilje ne može proći i dok nasilnike i propagatore mržnje i zločina ne počne kažnjavati

U zemlji Srbiji kao da nitko ne čita vlastite zakone. Sredinom ove godine u Skupštini Srbije je usvojen zakon ovoga naziva: Zakon o zabrani manifestacija neonacističkih ili fašističkih organizacija i udruženja i zabrani upotrebe neonacističkih ili fašističkih simbola i obeležja. Njime su zabranjene manifestacije, obilježja i djelovanje organizacija – neonacističkih i fašističkih – kojima se na bilo koji način povređuju ustavna prava ili slobode građana i propisuju sankcije za povredu tog zakona.

U članu 2. se kaže: "Zabranjuju se manifestacije, isticanje simbola ili obeležja ili bilo kakvo drugo delovanje pripadnika i pristalica neonacističkih i fašističkih organizacija i udruženja kojima se propagiraju ideje i delatnosti takvih organizacija i udruženja. Ukoliko nadležni organ utvrdi da registrovana organizacija ili udruženje postupaju suprotno odredbi stava 1. ovog člana, pokrenuće postupak za brisanje iz registra, u skladu sa zakonom."

U članu 5. tog Zakona, pak, stoji: "Manifestacijom, isticanjem simbola ili obeležja ili bilo kakvim drugim delovanjem pripadnika ili pristalica neonacističkih i fašističkih organizacija i udruženja smatra se svaki organizovani ili spontani javni nastup na kojem se izaziva, podstiče ili širi mržnja ili netrpeljivost prema pripadnicima bilo kojeg naroda, nacionalne manjine, crkve ili verske zajednice."

U tom nevelikom Zakonu (devet članova) propisane su i novčane kazne za prekršioce, za pravna i za fizička lica.

NEKAŽNJENO NASILJE: Ima od propisa ponešto i u Ustavu Srbije i Krivičnom zakonu (krivično djelo širenja rasne, vjerske i nacionalne mržnje), pa se pokazuje kao potpuno nejasno zašto nadležni problem organizacija poput Nacionalnog stroja, Obraza, Pokreta 1389 i sličnih misle riješiti obraćanjem Ustavnom sudu Srbije sa zahtjevom da se – bar one koje službeno postoje – zabrani. Nacionalni stroj, recimo, kako se čulo ovih dana, nije službeno zaveden niti u jedan postojeći registar stranaka ili organizacija, pa je sasvim nejasno o čemu će Ustavni sud i raspravljati; bit će da je i to jedan od razloga što taj zahtjev stoji neriješen još od prošle godine. Tu valja podsjetiti da je Liga socijaldemokrata Vojvodine tražila još 2005. godine zabranu pojedinih neonacističkih i fašističkih organizacija, ali se sve do najnovijih dana time nitko nije pozabavio.

DA LI ZABRANE NEŠTO MENJAJU: "Obraz"

Republički tužilac Slobodan Radovanović i sam je u svojim izjavama proteklih dana prilično "lutao": najprije je provala mržnje u vrijeme kad se još najavljivala Parada ponosa dobila kvalifikacije slobodnog iznošenja mišljenja i javne debate, da bi tek nakon što je u Beogradu brutalno premlaćen Francuz Bris Taton i nakon što je umro stvar dobila drugu dimenziju, priznanje da problem postoji i da ga valja nekako riješiti. A treba se sjetiti bar nekih ranijih događanja, onoga kad su pripadnici 1389 u Bulevaru Zorana Đinđića lijepili natpise "Bulevar Ratka Mladića" – bilo je to još u maju 2007. – ili kad su koju godinu ranije na Žene u crnom bacili dimnu bombu, uz uzvike "Nož, žica, Srebrenica", ili kad su zajedno s pripadnicima Obraza i navijačima koji se odazivaju na ime "Firma" u Novom Sadu bacali eksplozivne naprave ispred Gradske kuće i sjedišta LDP-a. Da se ne govori o lanjskim divljanjima i paljenju američke ambasade i zgrade za koju su mislili da je ambasada Hrvatske, ili još ranijem paljenju džamije...

Sve dosad, gotovo da nitko za sve to nije odgovarao. Za paljenje američke ambasade, pri čemu je jedan mladić poginuo, imamo tek jednog optuženog, kojem suđenje počinje tek u novembru ove godine. Nije valjda on sam samcat zapalio dvije zgrade u centru Beograda? Za ubojstvo jednog romskog dječaka i jednog glumca tamnije puti no što se to naci-divljacima sviđa, nije osuđen nitko. Uglavljeni nacista iz Nacionalnog stroja – sad se predstavlja pripadnikom Novog srpskog programa – Goran Davidović bio je osuđen zbog svojih nasilničkih ispada, ali je onda, taman dok je bio u bijegu u katoličkoj Italiji, stigla drugostepena presuda po kojoj mu se mora suditi iznova, jer mu nisu svi dokumenti bili dostavljani na ćirilici, usprkos tome što su dva pisma, ćirilično i latinično, u ravnopravnoj upotrebi u Srbiji. I dok u Italiji čeka na izručenje Otadžbini, po forumima (Stormfront) se predstavlja kao "politički emigrant" i prijeti da će "sve doći na svoje jednog dana i svi oni koji su ugrožavali naša ljudska prava odgovaraće".

BEZ POSLEDICA: Ako Ustavni sud zabrani one organizacije koje jesu upisane u registar organizacija, kao što su Otačastveni pokret Obraz i Srpski narodni pokret 1389, što će se promijeniti? Baš ništa! Takve se organizacije uvijek mogu preregistrirati, promijeniti ime i predati svoje statute i ostale osnivačke papire koji će biti posve u skladu s Ustavom, ali će i dalje djelovati nasilnički i rušiti ustavni poredak, širiti mržnju i netrpeljivost.

To se sve dosad nije prepoznavalo kao nespojivo s demokratskom državom; naprotiv: takvima se davalo prostora u javnom životu, na fakultetima, nije se reagiralo na nasilje na izložbama i promocijama, zamjenjivale su se uloge nasilnika i žrtve, kao u primjeru Biljane Srbljanović koja je završila kod suca za prekršaje zato što se verbalno suprotstavila nasilnicima na tribini u Pančevu.

Država je dosad blagonaklono gledala na sve to, iako je u njenim rukama i zakon i sud i obaveza da zaštiti sve građane i da im jamči jednakost. Prebacivanje te najvažnije funkcije države na Ustavni sud Srbije samo je kozmetika i još jedna odgoda rješavanja problema i tako će ostati sve dok država jasno ne kaže da nasilje ne može proći i dok nasilnike i propagatore mržnje i zločina ne počne kažnjavati. ×

TATJANA TAGIROV

Na koga je pao Berlinski zid

Činjenica da su Rumunija i Bugarska danas članice Evropske unije, a da Srbija i Hrvatska nisu, pokazuje da je članstvo u EU više stvar političke volje Unije, nego realnog ekonomskog stanja ovih zemalja

Pre tačno dve decenije, padom Berlinskog zida otpočeo je proces političke, ekonomske i društvene transformacije evropskih država u kojima su vladali komunistički režimi. Zid je pao, tranzicija je počela. Međutim, nismo svi podjednako dobro prošli: dok je većina centralnoevropskih zemalja pre 20 godina napravila zaokret ka otvorenoj, kapitalističkoj ekonomiji i članstvu u Evropskoj uniji, dobar deo jugoistočne Evrope ostao je zatečen kao talac ratova vođenih u bivšoj Jugoslaviji. Danas, nakon završetka ratova, nakon pada Slobodana Miloševića, kada sa sigurnošću možemo da kažemo da je tranzicija počela, ali, u trenutku kada se ekonomska kriza nadvila nad celokupnom svetskom ekonomijom, rađaju se neka nova pitanja. Da li zemlje Zapadnog Balkana mogu da se oslone na iskustva centralnoevropskih država koje su već okončale procese koji ovaj deo Evrope tek čekaju? Da li je svetska ekonomska kriza ugrozila do sada postignute rezultate u Centralnoj Evropi i da li je usporila evropske integracije Zapadnog Balkana? Na ova pitanja pokušali su da daju odgovore ekonomski stručnjaci iz većine zemalja bivšeg Istočnog bloka na okruglom stolu koji je 28. i 29. septembra održan u organizaciji Fondacije "Fridrih Ebert" u Beogradu.

Govoreći o tome da li se države Zapadnog Balkana mogu poslužiti centralnoevropskim iskustvom, Andraš Inotai sa Svetskog ekonomskog instituta iz Budimpešte naglasio je da, iako postoje sličnosti, ekonomije zemalja o kojima je reč strukturalno se ipak suviše razlikuju da bi mogle da preuzimaju "recepte" za tranziciju jedne od drugih. Ipak, kaže Inotai, nekih sličnosti ima, ali su one pre ideološke nego ekonomske prirode. Kao primer on je naveo činjenicu da u današnjoj Mađarskoj, naročito među mladima, preovlađuje desničarska ideologija: "U Mađarskoj se sve češće čuju glasovi koji kažu da bi sve trebalo ponovo nacionalizovati, a čak 60 odsto studenata društvenih fakulteta, poput istorije, filozofije, sociologije, smatra da se treba vratiti vrednostima ne iz XX nego XIX veka", kaže Inotai. Razlog što pridaje veliku važnost preovlađujućoj ideologiji u društvu krije se u tome što je za ekonomsku transformaciju dovoljna decenija, možda dve, ali za "društvenu i ideološku transformaciju potrebna je cela jedna generacija". "Da biste mogli da kažete da imate stabilnu i održivu tranziciju, neophodna vam je transformacija stanja svesti građana. Zato potpuna transfromacija traje mnogo duže nego njen ekonomski deo", kaže Inotai: "Globalna kriza destabilizuje mentalno i ideološko stanje svesti građana, a negativan uticaj krize ohrabruje nazadne, konzervativne struje u društvu. To je ono što je zajedničko većini zemalja u Evropi, bez obzira na to da li su u EU ili ne." Inotai dodaje i da je u zemljama koje su u tranziciji, a tu još uvek ubraja i centralnoevropske države, danas teško razgraničiti šta je uticaj krize, a šta tranzicije. Inotai smatra da mentalna i ideološka kriza tek predstoji i upozorava da, ukoliko se ta činjenica prenebregne, "možda dođemo do ekonomskog oporavka, ali će ideološko i socijalno okruženje biti potpuno drugačije, a mi nećemo biti spremni za to. Na dugoročnom planu, biće to preraspodela troškova na dve generacije, onu koja je dovela do krize i budući naraštaj".

Jedan od glavnih zaključaka okruglog stola "20 godina tržišne ekonomije" jeste da je tranzicija nekadašnjeg Istočnog bloka počela padom Berlinskog zida, koji se simbolički srušio na bivšu Jugoslaviju. U tom smislu, kada je o takozvanim tranzicionim gubitnicima reč, većina učesnika slaže se da se oni dele na dve grupe: manju grupu pravih gubitnika i veću, koju čine oni koji se samo osećaju kao gubitnici, iako žive bolje nego pre dve decenije, ali vide da neko drugi živi još bolje nego oni. Međutim, jedini pravi gubitnik u procesu koji je počeo padom Berlinskog zida jeste – Jugoslavija.

Činjenica da je Slovenija, jedna od bivših jugoslovenskih republika, danas članica Evropske unije, govori o tome da se zid nije u podjednakoj meri obrušio na sve. Govoreći o razlozima zbog kojih je Slovenija bolje prošla nego ostale bivše SFRJ republike, Andrej Kumar sa Univerziteta u Ljubljani navodi da je jedna od glavnih prednosti Slovenije u tome što je od raspada SFRJ imala isključivo demokratske promene vlasti i da je postojao društveni i politički kontinuitet po pitanju tranzicionog kursa. "Drugi razlozi leže u tome što je Slovenija i pre raspada bila najrazvijenija republika, što smo još tada imali kombinaciju tržišnog i samoupravnog ekonomskog sistema. Takođe, na vreme smo počeli da radimo na planu evropskih integracija, a tranziciju nam je olakšalo i to što smo uprkos raspadu Jugoslavije iskoristili pozitivne strane Sporazuma o saradnji koji je SFRJ još 1983. sklopila sa Evropskom zajednicom", kaže Kumar.

Dok većina učesnika okruglog stola nema dileme oko toga da je tranzicija u njihovim zemljama počela 1989. godine, u slučaju Srbije i dalje se vode polemike: da li je tranzicioni proces otpočeo krajem osamdesetih, u vreme dok je premijer Jugoslavije bio Ante Marković, ili 2000. s padom režima Slobodana Miloševića. Prema mišljenju Mihaila Crnobrnje, profesora na Fakultetu za ekonomiju, finansije i administraciju, srpska tranzicija ipak je počela tek nakon pada Miloševića, preciznije, u januaru 2001,

TRANZICIJA: Očekivane i neočekivane posledice

sa dolaskom Zorana Đinđića na mesto predsednika Vlade Srbije: "Kada je reč o vremenu kada je Ante Marković bio premijer, tu se pre radilo o korekciji postojećeg sistema, a ne o stvaranju novog." Govoreći o tome koje su specifičnosti srpske tranzicije, Crnobrnja navodi da je najznačajnija karakteristika Srbije u tome što su uslovi za tranziciju stvoreni devedesetih, u vreme ratova u Jugoslaviji. "Devedesetih godina, Srbija je bila izolovana od Evrope i od bivših jugoslovenskih republika, građani su živeli pod sankcijama. Takođe, 1992. i 1993. preživeli smo inflaciju koja je po visini i dužini trajanja bila druga najveća u monetarnoj istoriji. Nijedna druga tranziciona zemlja nije imala toliko razvijenu sivu ekonomiju kao mi. Bili smo jedina zemlja koja je imala zakon kojim je zabranjeno otpuštanje radnika. Tajkuni koji i danas imaju moć, početni kapital stekli su u Miloševićevo vreme." Uz problem moćnog organizovanog kriminala i infrastrukturu uništenu u bombardovanju 1999. godine, Crnobrnja je kao još jednu otežavajuću okolnost naveo i ubistvo premijera Zorana Đinđića, koji je bio "tranzicioni motor".

Od pozitivnih strana srpske tranzicije, Crnobrnja je istakao to što smo među poslednjima ušli u ovaj proces što nam je omogućilo da se učimo na iskustvima drugih i da ne ponovimo njihove greške: "Međutim, ispostavilo se da je bilo lakše napraviti blok protiv Miloševića nego blok za ono što je dolazilo posle njegovog pada, pa su se i društvo i političke elite podelili na dve grupe: na one koji su gledali u budućnost i na one koji su želeli da se vrate u prošlost", kaže Crnobrnja. On je takođe naglasio da, za razliku od drugih tranzicionih zemalja, Srbija nije imala takozvani tranzicioni gep: "Onog trenutka kada je počela tranzicija, počeo je i ekonomski rast. Prva postmiloševićevska vlada imala je spremnu strategiju za oporavak ekonomskih institucija, ali i dobru socijalnu politiku, pa zato nismo imali ni rast siromaštva."

Jedno od pitanja postavljenih na ovom okruglom stolu bilo je i da li su ratovi u bivšoj Jugoslaviji zaista uzrok ekonomskog sunovrata devedesetih, s obzirom na to da su i Bugarska i Rumunija u istom periodu bile u sličnoj situaciji, a da nisu imale rat. Međutim, zaključak sa kojim se većina učesnika složila jeste da upravo činjenica da su Rumunija i Bugarska danas članice Evropske unije, a da Srbija i Hrvatska nisu, pokazuje da je članstvo u EU više stvar političke volje Unije, nego realnog ekonomskog stanja ovih zemalja.

Kada je reč o sudbini regiona nakon završetka svetske ekonomske krize, prognoze, nažalost, nisu naročito optimistične. "Pitanje je kada će se investitori vratiti u zemlje jugoistočne Evrope i da li imaju gde da se vrate. Srbija je prodala finansijski sektor, nema više u šta da se investira, a inače se relativno malo ulagalo u industriju zbog toga što je jeftinija radna snaga, na primer, u Kini nego u Evropi", kaže profesor ekonomije na Univerzitetu u Ljubljani Jože Mencinger, inače poznat po svom veoma kritičkom odnosu prema Evropskoj uniji. On je naglasio da je najveći problem zemalja Evropske unije to što su dozvolile da multinacionalne kompanije izlaze napolje bez poštovanja socijalnih normi. "Sad Evropska unija nikako ne može da bude konkurentna Kinezima koji rade šest dana u nedelji za 50 ili 100 evra mesečno. To kod nas nije moguće i prirodno je da će Evropa težiti tome da zatvori svoje tržište", kaže Mencinger. On je istakao da je Evropa zanemarila to da je kriza došla zbog toga što nema dovoljno potražnje, usled čega je efikasnost privrede stvorila višak proizvoda. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Drum na kredit, zemlja za pare

Prema procenama države, ukupni troškovi deonice autoputa od Levosoja do Donjeg Neradovca, dužine 15,8 kilometara, računajući građevinske radove, izradu dokumentacije i eksproprijaciju trebalo bi da dostignu 77,2 miliona evra. Eksproprijacija je, međutim, zapela, jer se taj proces odvija u skladu sa odredbama nedavno izmenjenog zakona koji reguliše tu oblast. Zašto, objašnjavaju vlasnici zemljišta na jugu Srbije

"Nećemo državi da damo zemlju džabe. Uvredila nas je ponuda o zameni parcela prve, druge i treće klase za utrine koje su udaljene 30 kilometara od nas", kaže Nenad Stojmenović iz Davidovca kraj Vranja, 350 kilometara južno od Beograda, dok komšiji Blagoju Veljkoviću sipa prvoklasnu dunjevaču napravljenu iz voćnjaka preko puta.

Nenadu i njegovom bratu Bobanu u postupku eksproprijacije, za potrebe izgradnje autoputa na deonici Levosoje – Donji Neradovac u neposrednoj blizini kuće biće oduzeto zemljište prve klase, ukupne površine 3193 metara kvadratnih. Od toga, pod trajnim zasadom (dunja) je 1488 metara kvadratnih, plac od 1705 metara kvadratnih, a tu su i ogradni zid, kao i izvor pijaće vode.

Ovaj meštanin Davidovca kaže da je bio učesnik svih ratova na prostoru SFRJ, te da je na braniku otadžbine bio i za vreme bombardovanja od strane NATO-a. On smatra da je time dokazao svoju odanost prema državi, pa zato sada očekuje da se i ona tako ponaša prema njemu. Nenad je posebno ogorčen na lokalne političare.

"Svi oni su dolazili u Davidovac u vreme kampanja radi prikupljanja glasova i političkih poena, kako bi se domogli vlasti. Stalno su obećavali, a nikada ništa nisu ispunili. Naša deca nemaju u školi WC i pijaću vodu decenijama unazad, a sada hoće da nam uzmu i zemlju badava", kaže Nenad.

Blagoje tvrdi da zbog takvog odnosa države prema srpskim selima na jugu Srbije pomišlja na najgore.

"Smatram da takvom ponudom država zapravo želi da nas iseli odavde", tvrdi Blagoje.

Dragan Kostić iz Donjeg Neradovca prevrće papire koje je dobio od vranjskog Sekretarijata za urbanizam i imovinsko-pravne poslove, kao da ne veruje u ono što vidi sopstvenim očima.

"Smatrao sam da država ima obzira prema svojim građanima. Ponudili su mi trampu, i to za zemljište u Babinoj Poljani, ili u Moštanici, ili u Staroj Brezovici. Rekao sam, u redu, dajte mi zemljište, ali na Vlasini, sa infrastrukturom i građevinskom dozvolom. Kažu – ne može. Zato sada tražim 15 evra po kvadratu, pa kad me isplate, neka uđu u posed", veli Kostić, koji u Donjem Neradovcu raspolaže sa blizu 4000 metara kvadratnih zemljišta.

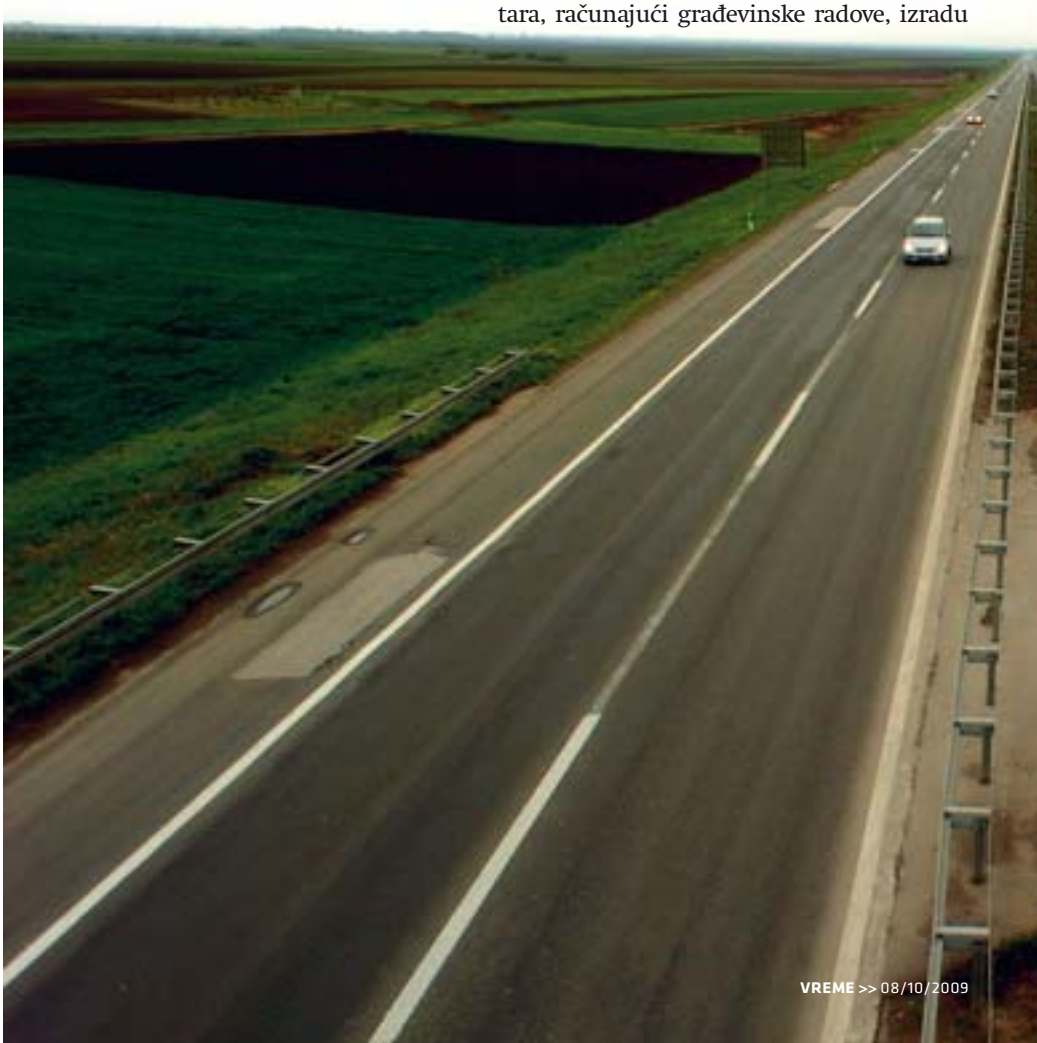
Radovan Pavlović iz Pavlovca sedi sa komšijama i takođe raspravlja o onome što ih je snašlo.

"Na jednom sastanku, na kojem su bili predstavnici Svetske banke i države, objasnili su nam da mi eksproprijaciju ne možemo da sprečimo jer je reč o državnom interesu. Niko, međutim, nije ništa rekao o tome koliko će nam biti plaćeno za oduzeto zemljište. U Preševu su uspeli da se organizuju i napravili su veliki uspeh. Mi bismo prihvatili tu cenu, jer ne verujem da će iko dati zemlju ispod deset evra", objašnjava Radovan.

On potvrđuje da većinu Pavlovčana ne interesuje trampa.

"Mislim da Gradska uprava sada namerno odugovlači, jer su shvatili da je opšte raspoloženje protiv zamene. A, ta priča – ako hoćeš, uzmi – ako ne, tuži se sa državom, na neki način je ucena. Ako ne dobijemo odgovarajuću ponudu, sigurno je da ćemo se organizovati kako bismo mogli da se izborimo za pravednu cenu", tvrdi Radovan.

Ovi stavovi odslikavaju raspoloženje vlasnika zemljišta na jugu Srbije, gde je u toku postupak eksproprijacije za potrebe izgradnje autoputa. Prema procenama države, ukupni troškovi deonice autoputa od Levosoja do Donjeg Neradovca, dužine 15,8 kilometara, računajući građevinske radove, izradu

dokumentacije i eksproprijaciju, trebalo bi da dostignu 77,2 miliona evra. Eksproprijacija je, međutim, zapela, jer se taj proces odvija u skladu sa odredbama nedavno izmenjenog zakona koji reguliše tu oblast.

Jovan Stošić, načelnik Gradskog sekretarijata za urbanizam i imovinsko-pravne poslove, koji u ime države sprovodi postupak eksproprijacije, potvrdio je da je na teritoriji Davidovca, Pavlovca i Donjeg Neradovca u proceduri bilo oko 300 zahteva, te da su svim vlasnicima već poslata rešenja.

"U prvoj fazi postupka ljudima se nudila zamena za zemljište na drugim lokacijama, u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji, gde je navedeno da se u slučaju izgradnje linijskih infrastrukturnih objekata naknada za poljoprivredno zemljište određuje davanjem u svojinu drugog odgovarajućeg poljoprivrednog zemljišta iste kulture i klase ili odgovarajuće vrednosti u istom mestu ili bližoj okolini. Vlasnici su listom odbili trampu i umesto zemlje tražili novac. Država je za svakog vlasnika ponaosob pripremila nove ponude, izražene u novcu, a ukoliko se ne postigne dogovor, preostaje sudski spor", kaže Stošić.

Koren problema leži u činjenici da je građanima Bujanovca i Preševa zimus isplaćeno po deset i devet evra za metar kvadratni eksproprisanog zemljišta, te da tamo trampa nije ni pominjana. Razlog za tako nešto je vrlo prost. Tek krajem marta promenjene su odredbe Zakona o eksproprijaciji, pa je tako sada zamena poljoprivrednog zemljišta primarni model.

Zimus su, međutim, vlasnici zemljišta na trasi oko Preševa tražili po 15, 20, pa čak i 30 evra za metar kvadratni. Kolika je euforija zahvatila meštane, govori i nezvanični podatak da se u međusobnim transakcijama među njima zemljište u to vreme prodavalo po ceni od svega jednog, najviše dva evra. Albanci iz Preševa, međutim, pozivali su se na iznos od 18 evra, koliko je plaćeno za otkup zemljišta na Čukarki, gde je u to vreme proširen granični prelaz sa Makedonijom. Pamti se, dakako, i famozni dolazak ministra za kapitalne investicije Velimira Ilića, kada je nimalo prijatnim tonom saopštio da neće dati ni dinara više od onoga što su za eksproprijaciju dobili građani u drugim delovima Srbije. Onda je država dala poslednju ponudu, deset evra po kvadratu, bez obzira na kategoriju zemljišta, a Albanci iz Preševa su, na opšte iznenađenje, to prihvatili.

Ministarstvo infrastrukture, koje rukovodi čitavim poslom, međutim, ćuti. Ni posle 15 dana nije stigao odgovor na pitanje koliko će država platiti zemljište u selima na jugu Srbije i koji će se kriterijumi primenjivati.

Nekadašnji ministar Velimir Ilić kaže da je želeo da bude principijelan, ali da su Albanci u Preševu i Bujanovcu ipak uspeli da masno naplate svoju zemlju.

"To je urađeno da bi Riza Haljimi glasao u Skupštini za neke zakone. Kod Albanaca u Preševu je zemljište bilo skuplje nego autoput. To nigde nema. Svet vam da pare da napravite autoput, a vi te pare date Albancima. Evropska unija je platila za zemljište kod graničnog prelaza sa Makedonijom onoliko koliko su dole tražili. A njih baš briga, to je za njih sitno, dva, tri hektara, pa da bi što pre otvorili taj prelaz, platili su koliko je traženo. Sad imamo problem, i u Beogradu ovih dana kažu: gospodo, nismo mi glupi. Sudska praksa pokazuje da ste dole platili toliko, tražimo i mi toliko. Zato su zaustavljene sve investicije u Srbiji, jer država nema para. Sad, od Niša do Dimitrovgrada da otkupite po toj ceni, onda će zemljište biti skuplje nego autoput", objašnjava Ilić.

Kako saznajemo, međutim, država je ipak pronašla pare i odlučila da ljudima na jugu Srbije ponudi novac. Poreska uprava procenjuje vrednost svake parcele, tako da su vlasnicima zemljišta u selima kraj Vranja počele ovih dana da stižu nove ponude.

"Hoće da mi plate osam evra po metru kvadratnom. Imam zemljište treće klase i mislim da je to dobra ponuda. Razmisliću još malo, ali najverovatnije ću pristati", kaže Blagoje Veljković. Njegov komšija Nenad Stojmenović još nije dobio novčanu ponudu, ali smatra da je realna cena za njegovo zemljište 18 evra po metru kvadratnom.

"Ako i meni ponude osam evra, ne znam šta ću da uradim. To je dobra cena za zemlju treće klase, ali za moju je malo. Drugi će verovatno da prihvate, a ja ću da razmislim", kaže Nenad.

Logično pitanje je koja je to pravedna cena? Znamo da je u dve najjužnije opštine u Srbiji država za oduzeto zemljište plaćala po deset, odnosno devet evra, ali je pitanje da li je to zaista i realna tržišna cena?

Sudski veštak, koji je želeo da ostane anoniman, smatra da su vlasnici zemljišta u Bujanovcu i Preševu izuzetno dobro naplatili svoje posede.

"Odrali su državu. Ovde zemljište u slobodnoj trgovini ide do dva evra po kvadratu, a plaćeno im je po deset. Pa gde to ima?", kaže ovaj veštak.

Ima i drugačijih mišljenja. Poznavaoci prilika kažu da se nikad pouzdano ne može utvrditi tržišna cena, jer ljudi prilikom overe kupoprodajnih ugovora stavljaju daleko manje iznose kako bi izbegli plaćanje većeg poreza.×

ZORAN RADULOVIĆ

A. ANĐIĆ

KOLIKO VREDI ZEMLJIŠTE: Deo izgrađenog autoputa

VREME

u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

Sa prijateljima u svetu, uz poverenje svog naroda

Istraživanje Centra za slobodne izbore i demokratiju polovinom maja pokazalo je rast poverenja u Vojsku Srbije od šest odsto u odnosu na lane. Time je sistem odbrane postao institucija sa ubedljivo najvećim rastom popularnosti u državi tokom jedne godine. CeSID je tom prilikom, pored Vojske, ispitivao poverenje građana u Vladu, predsednika, Skupštinu Republike Srbije, sudstvo, policiju, crkvu i nevladine organizacije.

Ako se takav rezultat razmatra u kontekstu reformi sistema odbrane, ispostavlja se da većina građana Srbije smatra da je stanje u Vojsci danas bolje u odnosu na godine unazad. S druge strane, veliko interesovanje mladih za školovanje u Vojnoj akademiji i Vojnoj gimnaziji, drastičan rast broja prijavljenih za služenje vojnog roka pod oružjem koji je nadmašio broj prijava za civilno služenje, kao i višestruko veći broj kandidata za profesionalne vojnike od raspoloživih radnih mesta, daje vidljivu potporu pomenutoj statistici.

Ministarstvo odbrane i Vojska Srbije prepoznati su i izvan granica zemlje kao važan faktor njene spoljne politike, a sa pojedinim državama predstavljaju stub saradnje i dobra su preporuka za unapređivanje ekonomskih aktivnosti kroz ulaganja u Srbiju, ali i promociju srpske privrede u inostranstvu.

Opredeljenje da se na globalne rizike i pretnje koji ugrožavaju bezbednost i mir u svetu mora odgovoriti i van granica svoje zemlje, svrstava Srbiju u široki međunarodni front snaga posvećenih miru i očuvanju svetskog poretka. Pokazana spremnost da se u tom cilju učestvuje u mirovnim misijama pod okriljem Ujedinjenih nacija vraća nam ugled davno stečen mirovnim naporima desetina hiljada pripadnika JNA pod "plavim šlemovima".

Na nekoliko velikih vežbi, od kojih su neke imale i međunarodni karakter, Vojska Srbije potvrdila je opredeljenost da se svaki dinar uložen u obuku i opremanje pokaže i dokaže na terenu. Po pitanju stručnosti i osposobljenosti, oficiri i podoficiri naše vojske, ocena je njihovih kolega iz inostranstva, ne zaostaju za starešinama najboljih vojski sveta. Zato se može reći da rezultati rada Ministarstva odbrane u proteklih godinu dana na najbolji način afirmišu Srbiju u svetu, a pred domaćom javnošću vraćaju poverenje kakvo je srpska vojska oduvek imala u svom narodu.

Korak ispred

Visoko vrednovanje sistema odbrane Srbije u svetu potvrđuje i njenu ključnu ulogu u izgradnji i očuvanju regionalne stabilnosti. U svim susretima i oblicima saradnje na tom nivou, predstavnici Ministarstva odbrane i Vojske Srbije ističu našu iskrenu opredeljenost za regionalnu saradnju i aktivno učešće u nizu regionalnih inicijativa

Zahvaljujući aktivnoj politici odbrane i ostvarenim rezultatima u međunarodnoj vojnoj saradnji, Srbija ima sve više prijatelja u svetu, a Vojska je sastavni činilac spoljne politike zemlje i stub međunarodne saradnje sa većim brojem država.

Primeri gde vojna saradnja Srbije predstavlja najbolji deo ukupnih međudržavnih odnosa jesu dve velike zemlje – SAD i Kina.

Poseta potpredsednika SAD Džozefa Bajdena Srbiji u maju ove godine, prva je na tako visokom nivou posle trideset godina. Za taj događaj se po mnogo čemu vezuje epitet istorijskog, budući da je drugi čovek SAD poručio da je njegova zemlja spremna za "novu eru odnosa sa Srbijom" i da neslaganje po pitanju statusa Kosova i Metohije neće biti prepreka daljim evropskim integracijama Srbije.

POTVRDA PARTNERSTVA: Ministar Šutanovac i potpredsednik SAD Bajden

Susret potpredsednika Bajdena sa ministrom Šutanovcem, jedinim ministrom u Vladi Srbije sa kojim je imao odvojeni susret, upravo je potvrda visokorazvijene vojne saradnje, na temelju sporazuma SOFA i Državnog partnerstva u kome je saradnja Vojska Srbije i Nacionalne garde Ohaja primer kako te odnose treba razvijati. Sagovornici su se saglasili da Vojska Srbije u saradnji sa SAD i njenim saveznicima predstavlja ključni faktor stabilnosti na Balkanu i razgovarali o značaju njenog budućeg angažovanja u održavanju globalnog mira u svetu.

Potpredsednik Bajden posebno je pohvalio spremnost medicinskih timova koji daju veliki doprinos uspehu mirovnih misija u kojima učestvuju.

I tokom nedavne posete ministra odbrane Kine, generala Lijang Guanglija, prve posle 25 godina, zaključeno je da su odnosi u oblasti odbrane najbolji u ukupnim odnosima dve zemlje. U fokusu razgovora bilo je jačanje tradicionalnog prijateljstva, obuka kadra, projekti u vojnoj industriji i vojnoj medicini. Ministar Šutanovac zahvalio je kineskim gostima na svemu što Kina čini na međunarodnom planu, poštujući međunarodno pravo i podržavajući interese Srbije na Kosovu i Metohiji, ističući da Srbija podržava politiku jedne i jedinstvene Kine.

Ovo je uzvratna poseta, posle prošlogodišnjeg boravka ministra Šutanovca u Kini u novembru, gde ga je primio i kineski potpredsednik Ši Ćinping, što pokazuje sa koliko se uvažavanja u Kini gleda na saradnju sa Srbijom i njenim sistemom odbrane posebno.

Regionalna i šira saradnja

Stabilni odnosi, posle svih stradanja i razaranja, uslov su privrednog rasta i boljeg života na ovim prostorima. Pritom se posebno ističe da je naša vojska faktor mira i stabilnosti i tako će ostati i u budućnosti.

Takvi principi saradnje potvrđeni su i u susretima ministra Šutanovca sa kolegama iz susednih zemalja sa kojima se sastao tokom ove godine. U Sarajevu se susreo sa ministrom odbrane Bosne i Hercegovine Selmom Cikotićem i najvišim zvaničnicima Federacije BiH i Republike Srpske, u Rumuniji sa ministrom odbrane Mihajom Stanišoarom, u Skoplju sa makedonskim ministrom odbrane Zoranom Konjevskim, a u Beogradu je dočekao ministra odbrane Bugarske Nikolaja Coneva. Sa ministrom odbrane Crne Gore Borom Vučinićem sastao se i u Podgorici i nedavno u Beogradu, a prilikom prve posete potpisan je ugovor o ustupanju simulatora letenja za avion Supergaleb G-4 namenjen obuci pilota.

Pored susednih zemalja, ministar Šutanovac je u dva navrata posetio Tursku, gde su ga primili predsednik Abdulah Gul i ministar odbrane Mehmed Vedždi Gonul, koji je nedavno došao u uzvratnu posetu Srbiji i prisustvovao promociji novih oficira zajedno sa crnogorskim ministrom Vučinićem. U Londonu je sa britanskim ministrom oružanih snaga Bobom Ejnsvortom potpisao sporazum koji predviđa saradnju u oblasti odbrane i školovanje pripadnika Vojske Srbije u Velikoj Britaniji, a nedavno je u Beogradu primio ministarku za bezbednosnu politiku Velike Britanije baronesu En Tejlor.

U Domu garde na Topčideru primio je portugalskog kolegu Nunja Severiana Teižeirea, ministra odbrane Grčke Evangelosa Meimarakisa i Kipra – Kostasa Papakostasa.

Prilikom posete Španiji Šutanovac je sa ministarkom odbrane Karme Šakon potpisao *Memorandum o saradnji u oblasti odbrane*, a tom činu prisustvovali su i predsednik Srbije Boris Tadić i španski premijer Hoze Luis Rodriges Sapatero.

Tokom posete Austriji Šutanovac je imao susrete sa predsednikom Hajncom Fišerom, ministrom odbrane i sporta Norbertom Darabošom kao i predstavnicima Privredne komore Austrije.

U Sloveniji se sastao sa premijerom

Borutom Pahorom i ministarkom odbrane Ljubicom Jelušić.

U više navrata, a posebno na ministarskom zasedanju NATO-a u Briselu, ministar Šutanovac je pozvao lidere Alijanse da ne smanjuju brojno stanje KFOR-a na Kosovu, jer bi to moglo ugroziti sigurnost Srba i drugih manjinskih zajednica i destabilizovati situaciju u regionu.

Intenzivni dijalog

Ovi i drugi susreti ministra odbrane, kao i brojni susreti predstavnika Sektora za politiku odbrane, Sektora za ljudske resurse, Sektora za materijalne resurse i Generalštaba Vojske Srbije, značajno su unapredili vojnu saradnju i poslove odbrambene industrije Srbije. Tako je državni sekretar Dušan Spasojević, u nizu susreta, razgovarao i sa visokim funkcionerima ministarstava odbrane Italije, Češke, Mađarske, Norveške, a upravo se vratio iz Sjedinjenih Američkih Država, gde su ga u Pentagonu primili prvi zamenik pomoćnika sekretara odbrane SAD za međunarodne bezbednosne poslove Džozef Mekmilan i novi komandant Nacionalne garde SAD general Krejg Mekinli. Spasojević je u sedištu Ujedinjenih nacija u Njujorku razgovarao o učešću pripadnika Vojske Srbije u mirovnim misijama UN-a.

Pomoćnik ministra odbrane za materijalne resurse Ilija Pilipović je u više poseta, između ostalog Slovačkoj, Portugalu i Austriji, razgovarao o unapređenju saradnje u oblastima istraživanja i razvoja, proizvodnje i ispitivanja sredstava naoružanja i vojne opreme, standardizacije i kodifikacije.

Načelnik Uprave za međunarodnu vojnu saradnju Milorad Perić potpisao je sa nizom zemalja planove bilateralne vojne saradnje, među kojima su – Bugarska, Danska, Rumunija, Češka, Turska, Bosna i Hercegovina, Grčka, Belgija, Italija, Crna Gora, Norveška, Nemačka, Sjedinjene Američke Države i Nacionalna garda Ohaja.

Multilateralne inicijative

Srbija snažno podržava procese podizanja nivoa bezbednosti i na brojnim multilateralnim skupovima, a među najvažnijim su sastanci načelnika generalštabova članica Američko-jadranske povelje kojima je u Tirani i Budvi prisustvovao načelnik Generalštaba Vojske Srbije general-potpukovnik Miloje Miletić. U toj regionalnoj inicijativi su Albanija, Hrvatska, Makedonija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora, a Srbija ima status posmatrača.

Jedan od najvažnijih događaja za Vojsku Srbije na međunarodnom planu jeste Konferencija načelnika generalštabova balkanskih zemalja, koja je 9. juna održana u Beogradu. To je takođe regionalna inicijativa u kojoj su načelnici generalštabova Albanije, BiH, Bugarske, Crne Gore, Grčke, Makedonije, Rumunije, Turske i Srbije. Uspostavljena je na prvom sastanku održanom 2007. godine u Solunu u Grčkoj, kao forum najviših vojnih predstavnika balkanskih zemalja, čiji je cilj razvijanje dijaloga i saradnje. Beogradska konferencija bila je prilika da čelni ljudi balkanskih vojski razmene mišljenja o relevantnim bezbednosnim pitanjima i dogovore se o zajedničkom delovanju. Konferencija načelnika generalštabova balkanskih zemalja poslužila je i za promociju Vojske Srbije i njenih reformskih dostignuća. Pored general-potpukovnika Miloja Miletića, koji je predsedavao Konferencijom, skupu se obratio ministar odbrane Dragan Šutanovac, a učesnike je primio predsednik Srbije Boris Tadić.

UVAŽAVANJE SISTEMA ODBRANE SRBIJE: Ministar Šutanovac i potpredsednik Kine Ši Đinping

General-potpukovnik Miloje Miletić tokom godine imao je susrete i sa načelnicima generalštabova Austrije – generalom Edmundom Entaherom, Kraljevine Španije – generalom Hozeom Huliom Rodrigezom Fernandezom, Mađarske – generalom Laslom Tombolom, Crne Gore – viceadmiralom Draganom Samardžićem i sa komandantom Strategijskih artiljerijskih jedinica Narodnooslobodilačke armije Kine – generalom Đing Žijuanom.

Partnerstvo za mir

U okviru težnji ka evropskim integracijama, Srbija nije dovoljno iskoristila mogućnosti koje joj pruža članstvo u Programu Partnerstvo za mir. Mogućnost unapređenja saradnje otvorena je potpisivanjem Bezbednosnog sporazuma, 1. oktobra prošle godine, a novi ohrabrujući impuls je nedavno postavljanje ambasadora pri Natou Branislava Milinkovića. Sledi otvaranje Kancelarije u Briselu, što bi se moglo očekivati do kraja godine, a to će omogućiti intenzivniji dijalog i veće uključivanje Srbije u brojne aktivnosti Partnerstva za mir.

Ugovori sa Irakom

Srbija je obnovila i vojnoekonomsku saradnju sa zemljama Bliskog istoka. Sa Irakom su sklopljeni ugovori vredni oko 400 miliona dolara, a u toku su razgovori o novim ugovorima sa još nekoliko zemalja.

Ministar Šutanovac je u dva navrata posetio Bagdad gde je sa iračkim premijerom Nurijem al Malikijem, ministrom odbrane Abdulom Kadirom i ministrom unutrašnjih poslova Džavadom al Bulanijem razgovarao o saradnji u oblasti odbrane i proširenju saradnje sa drugim granama industrije u Srbiji. Obnova Iraka je veliki posao u kome ima mesta za tradicionalne partnere – građevinske i druge firme iz naše zemlje.

Veći međunarodni kredibilitet

Iskustva pripadnika Vojske Srbije u posmatračkim i vojnosanitetskim mirovnim misijama krajnje su pozitivna, a Srbija time jasno pokazuje da želi da bude deo progresivnih snaga međunarodne zajednice u očuvanju mira, stabilnosti i napretka u svetu

Pripadnici Ministarstva odbrane i Vojske Srbije trenutno se nalaze u ukupno četiri mirovne misije pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija – u Kongu, Liberiji, Obali Slonovače, a od juna i u Čadu i Centralnoafričkoj Republici.

Ova poslednja uspostavljena je nakon odluke srpskog parlamenta o učešću profesionalnih pripadnika sanitetske službe Ministarstva odbrane i Vojske Srbije u sastavu norveškog kontingenta u mirovnoj misiji Ujedinjenih nacija u Čadu i Centralnoafričkoj Republici.

Odluci Narodne skupštine Srbije da odobri učešće vojnog saniteta u toj mirovnoj misiji prethodila je poslanička rasprava na vanrednoj sednici 3. juna, na kojoj je ministar odbrane Dragan Šutanovac obrazložio predlog takve odluke.

"Ubeđeni smo da Vojska Srbije ima mogućnosti, može i želi da učestvuje u mirovnim operacijama, čime bismo podigli i međunarodni kredibilitet naše zemlje", rekao je Šutanovac i podsetio na istoriju učešća naše vojske u mirovnim misijama, od Sinaja 1956. godine, zatim u Jemenu, Kongu, Iranu, Namibiji, Angoli, Istočnom Timoru i Burundiju, do danas.

Ministarstvo odbrane Republike Srbije učestvuje u mirovnoj operaciji MINURCAT u Čadu i Centralnoafričkoj Republici od 23. juna 2009. godine sa sanitetskim timom u okviru poljske bolnice, koja se nalazi u sastavu kontingenta Kraljevine Norveške. Sanitetski tim čine tri lekara (opšti hirurg, ortoped i anesteziolog) i tri medicinska tehničara.

Cilj misije je pružanje humanitarne pomoći, neophodne za opstanak skoro pola miliona izbeglih i raseljenih lica, koja su poslednjih godina utočište našla u kampovima UNHCR-a u istočnom i južnom Čadu.

PROFESIONALIZACIJA VOJSKE

Profesionalizacija vojske, definisana strategijskim i doktrinarnim dokumentima, prvenstveno Strategijskim pregledom odbrane, prioritet je u radu Generalštaba VS koji je odredio predsednik države.

Prvi konkurs za popunu slobodnih radnih mesta i prijem profesionalnih vojnika raspisan je polovinom oktobra prošle godine. Kasnije je u dva navrata dopunjavan. Do kraja septembra ove godine podneto je 8240 molbi, što je znatno više od postojećih radnih mesta i jasno pokazuje koliko je Vojska poželjan poslodavac.

Sprovedene reforme i otvaranje perspektive napredovanja u službi primamljivi su posebno za one pojedince koji svoje ambicije vezuju prevashodno za sistem odbrane.

Zanimljivo je da su 1176 molbi, ili 14,27 posto od ukupnog broja, poslale žene, što je u ravni interesovanja žena i u drugim sistemima odbrane i njihovog učešća u sastavima ministarstava i vojnih jedinica.

Do sada je na obuku u trajanju od tri do osam sedmica, u šest ciklusa, upućeno 2069 kandidata, od čega je 246 žena. Obuku je završilo 1762 lica, od čega su 194 žene.

Izvršen je prijem 1360 kandidata, od toga 145 žena, a do kraja godine očekuje se prijem još 800 profesionalnih vojnika.

Ove cifre pokazuju da se radi planski i sistematski, da se niko ne zapošljava bez prethodne obuke i sticanja neophodnih znanja za predviđeno radno mesto. Problem je što, kako je to nedavno ocenio ministar Šutanovac, sada treba zaposliti 4500 do 5000 profesionalnih vojnika, a jako je teško kvalitetno obučiti, strukturisati i zaposliti sve njih u jednoj godini. Problem su i finansijska sredstva, ali on veruje da se domaćinskim vođenjem finansija u Ministarstvu odbrane te teškoće mogu prevazići.

U sledećem ciklusu, koji počinje 19. oktobra, na obuku će biti upućeno još 400 kandidata. Ovakvim tempom napredovanja, veruje se da će u drugoj polovini naredne godine kraj procesa profesionalizacije Vojske Srbije biti na vidiku.

SISTEMATIZACIJA RADNIH MESTA

Sistematizacija radnih mesta u Ministarstvu odbrane ušla je u završnu fazu i predlog će uskoro biti predat nadležnim institucijama na razmatranje.

Osnovni cilj je optimizacija postojeće organizacije, uz zadovoljenje principa efikasnosti i interoperabilnosti nove organizacije i njene elastičnosti radi postizanja što boljih efekata u svim situacijama.

Sve nadležnosti Ministarstva odbrane treba da realizuje što manji broj izvršilaca, u skladu sa opredeljenjem Vlade Srbije da se državna uprava svede na optimalne mere.

U Ministarstvu odbrane i ranije se znalo za višak zaposlenih, tako da je odluka Vlade o smanjenju naišla na već započeti posao u Upravi za organizaciju Ministarstva odbrane koja radi taj posao.

Prednost ovog ministarstva, kažu nadležni, jeste što za ovaj zadatak ima obučen kadar i samostalnu metodologiju, razvijanu decenijama prema potrebama Srpske vojske i kasnije JNA, koje nisu pripadale velikim blokovima. U blokovski svrstanim zemljama organizaciona rešenja su dolazila iz vrha, bez samostalnog rada na tom pitanju.

To ne znači da Srbija danas ne prati i ne ugleda se na najrazvijenije standarde u ovoj oblasti, ali je izvesno da se veći broj zemalja ugleda na Srbiju, primenjujući upravo njena rešenja.

Sve to obećava da će posao sistematizacije novih radnih mesta u Ministarstvu odbrane biti urađen odgovorno, poštujući opredeljenja iz najviših strategijskih dokumenata o optimalnim rešenjima odbrambenih potreba zemlje.

Izvesno je da će biti urađena nova piramida oficirskog i podoficirskog kadra koji će zadovoljiti savremene kriterijume vojne organizacije, a isto tako promeniće se i struktura zaposlenih u samom ministarstvu. Tako će, na primer, broj pukovničkih mesta biti smanjen dva i po puta, sa sadašnjih 1000 na nešto više od 400, uz težnju da civilna lica rade one poslove za koje nije potrebno vojno obrazovanje.

Provera operativnih sposobnosti vojske

Vojska Srbije tokom 2009. godine izvela je niz vežbi na kojima su proverene operativne i funkcionalne sposobnosti njenih jedinica i komandi

Vojska Srbije tokom 2009. godine izvela je niz vežbi na kojima su proverene operativne i funkcionalne sposobnosti njenih jedinica i komandi.

Neke od tih vežbi, kao što je MEDCEUR 2009, izazvale su svojim obimom i značajem veliku pažnju u svetu, posebno u partnerskim zemljama, NATO-u i Evropskoj komandi Oružanih snaga SAD, koja je bila suorganizator te najveće vojnosanitetske vežbe ove godine u svetu. Multinacionalna vojnomedicinska vežba MEDCEUR 2009 izvedena je u Nišu od 2. do 13. septembra. Već nekoliko godina takva aktivnost održava se u nekoj od zemalja članica programa Partnerstvo za mir. Predstavnici Ministarstva odbrane i Vojske Srbije učestvovali su na vežbama u Moldaviji (2007) i Hrvatskoj (2008), dok je ove godine Srbija bila domaćin i to za svaku pohvalu.

Aktivnosti su izvedene u niškim kasarnama "Aerodrom" i "Knjaz Mihailo", uz učešće više od 500 medicinskih radnika iz Srbije, SAD, Azerbejdžana, Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Gruzije, Jermenije, Hrvatske, Makedonije, Moldavije, Nemačke, Norveške i Ukrajine. Za razliku od većine vojnih vežbi u kojima preovlađuje upotreba oružja i drugih borbenih sredstava, MEDCEUR je vežba humanitarnog karaktera, u kojoj medicinski vojni timovi spasavaju unesrećene u masovnim katastrofama.

Praktičnom delu vežbe prisustvovali su ministar odbrane Srbije Dragan Šutanovac, otpravnik poslova Ambasade SAD u Beogradu Dženifer Braš, načelnici generalštabova vojski Srbije, Hrvatske i Crne Gore, general-potpukovnik Miloje Miletić, general zbora Josip Lucić i viceadmiral Dragan Samardžić, general-major Robert Bejli iz Evropske komande OS SAD, pomoćnik ministra unutrašnjih poslova Predrag Marić i drugi gosti.

Prema oceni državnog sekretara dr Zorana Vesića "pokazalo se da je vežba i deo dobro utvrđene staze kojom se ide ka zajedničkom odgovoru na mnoge bezbednosne izazove sa kojima se moderni svet i naš region suočavaju".

Od drugih većih vežbovnih aktivnosti Vojske Srbije izdvajamo vežbu studenata završne godine Vojne akademije "Diplomac 2009" izvedena je 26. maja na intervidovskom poligonu Pasuljanske livade. Vežbi tradicionalno prisustvuje državni i vojni vrh Srbije, a prema oceni predsednika Borisa Tadića, vežba je još jednom pokazala visok potencijal Vojne akademije, ali i stepen obučenosti i pripremljenosti svih učesnika i spremnost Vojske Srbije za izvođenje najtežih i najkompleksnijih operacija.

Vežba "Pešter 2009", koja se održava ovih dana, prikaz je i provera operativne sposobnosti Vojske Srbije. To je pečat svemu što je sistem odbrane radio u ovoj godini, po zgusnutom kalendaru koji je finale imao u septembru, sa posetama više visokih delegacija iz inostranstva, aeromitingom, vojnosanitetskom vežbom i promocijom novih oficira.

Praznik letenja

Aeromiting i sve što se na njemu moglo videti, bogat letački program u kome su nastupili piloti iz 15 zemalja sa 26 letelica, blizu 150.000 posetilaca uz prisustvo brojnih delegacija iz sveta, potvrđuju da Beograd bar jedan dan treba da bude vazduhoplovna prestonica sveta

Jedan od događaja po kome će 2009. godina biti upamćena i izvan sistema odbrane svakako je aeromiting “Batajnica 2009”. Sama ideja o organizovanju manifestacije tog ranga na prvi mah zvučala je teško ostvarivo. S jedne strane, bilo je potrebno obezbediti dovoljan broj atraktivnih učesnika, kako za statički deo izložbe tako i za letački program. Infrastrukturno obezbeđenje Aerodroma Batajnica, koji je 1999. pretrpeo velika oštećenja, bio je takođe izazov.

Ipak, aeromiting i sve što se na njemu moglo videti, bogat letački program u kome su nastupili piloti iz 15 zemalja sa 26 letelica, blizu 150.000 posetilaca uz prisustvo brojnih delegacija iz sveta, od Kine na severu, do Sjedinjenih Američkih Država na zapadu, od Alžira na jugu do Norveške na severu, potvrđuju da Beograd bar jedan dan treba da bude vazduhoplovna prestonica sveta.

Rekonstruktivni zahvati na aerodromu, u koje spada i izgradnja novog kontrolnog tornja i prilaznih puteva, izvedeni su veoma brzo.

Zahvaljujući inicijativi ministra odbrane Dragana Šutanovca na međunarodnom planu, stajanka u Batajnici bila je popunjena najsavremenijim letelicama današnjice, a brojni posetioci mogli su da uživaju u bravurama vrhunskih svetskih pilota.

Program koji su otvorili piloti Vazduhoplovstva i protivvazduhoplovne odbrane (ViPVO) Vojske Srbije, demonstrirajući veštine pilotiranja i manevarske sposobnosti aviona domaće proizvodnje *lasta 95*, *galeb G-2*, *supergaleb G-4* i *orao*, zatim aviona MiG-29 i helikoptera *gazela*.

Prvi u ešalonu ViPVO nastupili su predstavnici lovačke avijacije, po dva aviona MiG-21 i MiG-29 iz sastava 101. lovačke avijacijske eskadrile sa Aerodroma Batajnica. Sledili su predstavnici jurišne avijacije, na avionima *orao* iz sastava 98. avijacijske baze iz Kraljeva, a onda predstavnici školsko-borbene avijacije, na avionima *supergaleb G-4* i školske avijacije u avionima *utva-75*.

Tokom pet sati, po lepom vremenu i na radost ogromnog broja ljubitelja letenja koji su prosto pritisli široku aerodromsku pistu, svoje veštine i mogućnosti aviona prikazali su i piloti iz 14 stranih zemalja učesnica, na avionima *gripen,* F-16, *houk, alfadžet, pilatus,* MiG-21 i helikopteru Mi-24.

U statičkom delu programa, na izložbenom prostoru, posetioci su mogli razgledati iste tipove aviona koji su leteli, ali i savremene borbene avione *eurofajter* i *miraž,* te transportne avione *C-27 spartan*, *C-130 herkules* i *C-160 transal*.

Poslovna avijacija predstavila je luksuzne biznis-džetove *čelendžer* i *cesna*.

Prema oceni ministra Šutanovca, aktivnosti na međunarodnom planu i rezultati koje smo poslednjih godina postigli u reformi sistema odbrane pokazali su da zemlja sa letačkom tradicijom, kakva je Srbija, može i treba da organizuje ovakav aeromiting kao svojevrsnu promociju zemlje u inostranstvu i Vojske Srbije u zemlji. Ako jedan dečak ili devojčica, nakon ovog aeromitinga, poželi da postane pilot Vazduhoplovstva Vojske Srbije, smatraćemo da smo uspeli u svojoj nameri, a uveren sam da će ih biti i znatno više. Činjenica da u vreme ekonomske krize ovoliki broj zemalja učestvuje na ovom aeromitingu pokazuje da postoji veliki respekt prema našem sistemu odbrane i Vojsci Srbije i vojnom vazduhoplovstvu.

Promocija novih oficira Vojske Srbije

Potporučnik Milan Kovačević, u tradicionalnom obraćanju prvog u rangu, rekao je da je njegova generacija danas spremna za sve zadatke koje država postavlja pred svoje vojnike

Ispred Doma Narodne skupštine, 19. septembra održana je svečana promocija 129. i 130. klase studenata Vojne akademije u oficire Vojske Srbije. Reč je o četvrtoj generaciji potporučnika koja je na ovaj način, svečanim defileom i jedinstvenom vojnom ceremonijom, predstavljena građanima Srbije. Svečanosti je prisustvovao kompletan državni i vojni vrh kao i brojne ugledne zvanice iz zemlje i inostranstva.

Predsednik Republike Srbije Boris Tadić tom prilikom obratio se stroju mladih oficira rečima: Tražim od vas da branite Srbiju i čuvate mir. Zahvalan sam svim pripadnicima Vojske Srbije što su reafirmisali vojni poziv. Danas je ponovo čast biti srpski vojnik.

Ministar Šutanovac ocenio je da je promocija potporučnika jedan od državnih događaja od najvećeg značaja za Srbiju i da je reč o izuzetnoj vojnoj ceremoniji na kojoj Srbija pokazuje svoju državnost.

Predsednik Tadić dodelio je, tradicionalno, oficirske sablje prvom drugom i trećem u rangu, potporučnicima Milanu Kovačeviću, Bojanu Tanaskovskom i Milutinu Mojsiloviću. Ministar odbrane Dragan Šutanovac dodelio je pištolje sa posvetom najuspešnijim potporučnicima u bataljonima Kopnene vojske, Vazduhoplovstva i protivvazduhoplovne odbrane i Logistike – Filipu Stošiću, Nikoli Dimitrijeviću i Momiru Stankoviću.

Potporučnik Milan Kovačević, u tradicionalnom obraćanju prvog u rangu, rekao je da je njegova generacija danas spremna za sve zadatke koje država postavlja pred svoje vojnike.

"Spremni smo da u svakom trenutku sledimo tradiciju srpske vojske i unapređujemo je u novom dobu, pred novim izazovima. Na ovaj radostan i častan dan želimo da zahvalimo svima koji su stajali uz nas tokom godina obuke, učenja i rada. U bilo kojoj misiji da se nađemo pokazaćemo da poverenje koje ste nam ukazali i podrška koju ste nam pružili nisu bili uzaludni", rekao je potporučnik Kovačević.

Svečani defile podešalona Vojne akademije upotpunio je prelet avijacije Vojske Srbije kao i velika državna zastava, poklon našeg najboljeg tenisera Novaka Đokovića, koju su gardisti nosili ispred svečanog stroja.

ZAČECI VOJNOG UNIVERZITETA

Vojnomedicinska akademija upisala je ove godine prvu generaciju od dvadeset studenata medicine koji će osnovne studije završiti u toj ustanovi. Postoji snažna volja da VMA, zajedno sa Vojnom akademijom, uskoro postane deo jedinstvenog Vojnog univerziteta.

Vojnomedicinska akademija je pored negovanja tradicije vrhunskog kadra, koji trenutno čini 115 profesora i docenata i 46 asistenata, uz pomoć i podršku menadžmenta sistema odbrane uspela značajno da se modernizuje najsavremenijom opremom.

Iako je godinama bila nedostupna civilima, VMA je od prošle godine 40 odsto svojih kapaciteta stavila na raspolaganje građanstvu. Kao treća po veličini vojna bolnica na svetu, ona ostaje posvećena očuvanju zdravlja pripadnika Vojske Srbije.

Vojna akademija danas je savremena visokoškolska ustanova, odnedavno deo obrazovnog sistema Srbije, priznata i poznata daleko izvan državnih granica.

Akademija na svojevrstan način oslikava ukupno stanje sistema odbrane. Podatak da se na konkurs za prijem u najmlađu klasu studenata ove godine javilo četiri puta više od potrebnog broja, a da je na jedno učeničko mesto u Vojnoj gimnaziji konkurisalo čak 12 kandidata, govori o povećanju ugleda vojnog školstva, ali i perspektivama koje ta vrsta obrazovanja nudi. Konkurencija će, po svemu sudeći, iz godine u godinu biti sve oštrija, što će sigurno doprineti kvalitetu starešinskog kadra.

Vojna akademija pretenduje da postane regionalni centar za obrazovanje vojnog kadra budući da je jedina u regionu sačuvala potrebne naučne, nastavne i infrastrukturne kapacitete da bi mogla odgovoriti tom zadatku. Već sada, ona školuje studente iz susednih zemalja, dok se na različitim oblicima usavršavanja tu nalaze i oficiri sa svih strana sveta.

Akreditacija pet studijskih programa na Vojnoj akademiji samo je uvod u formiranje Vojnog univerziteta koji bi doneo bolji kvalitet nastave i obrazovanja oficira, a omogućio bi i realizaciju kako poslediplomskih i doktorskih studija tako i naučnih istraživanja značajnih za odbranu. Vojni univerzitet daće institucionalni okvir i za stvaranje naučno-nastavnog kadra za Vojnu i Vojnomedicinsku akademiju.

Novo staro mesto kulturnog Beograda

Prva izložba i prvi koncert u renoviranom starom zdanju na najlepši način najavljuju da će Centralni dom Vojske Srbije sve više biti mesto istinskih kulturnih događanja

Izložbom slika Cileta Marinkovića i nekoliko dana kasnije svečanim koncertom Umetničkog ansambla Ministarstva odbrane "Stanislav Binički", renovirani Centralni dom Vojske Srbije, mesto kulture i druženja u srcu Beograda, još šire je otvorio svoja vrata za buduće kulturne, stručne, naučne i medijske događaje.

Tako važni kulturni događaji privukli su i brojnu publiku, prijatelje i poštovaoce kako stvaralaštva Cileta Marinkovića tako i poštovaoce muzičke tradicije koja se prostire u tri veka. Došla su poznata imena iz sveta kulture, nauke, umetnosti, estrade, medija, vojnodiplomatski predstavnici, generali i oficiri Vojske Srbije, svi oni koji su želeli da ove kulturne događaje dožive u novom oplemenjenom prostora, koji pamti značajna kulturna događanja u decenijama iza nas.

Izložbu je otvorio ministar odbrane Dragan Šutanovac, ističući značaj kulture u životu i radu Vojske i zadovoljstvo što se starom zdanju, građenom od 1929. do 1932. godine sredstvima ratnika iz Prvog svetskog rata, vraća nekadašnji sjaj, ali dodaju i novi sadržaji, koji će još bolje omogućiti prikaz onoga što se danas radi u sistemu odbrane i Vojsci Srbije, ali i izvan njih. Te mogućnosti upotpunjene su novim Medija centrom, koji će biti opremljen najsavremenijim audio-vizuelnim sredstvima.

Obnova Centralnog doma Vojske Srbije dug je prema njegovim kulturnim i istorijskim vrednostima i predanom čuvanju srpske vojne tradicije. Dom je i izuzetno arhitektonsko ostvarenje Živka Piperskog i Jovana Jovanovića, koje danas ima status utvrđenog kulturnog dobra.

U takvom prostoru koncert Umetničkog ansambla izgledao je još svečanije. U čast Stanislava Biničkog, velikana čije ime Ansambl nosi i njegovih zasluga za razvoj i trajanje vojne muzičke tradicije, pretočene u brojne umetničke bisere neprolazne vrednosti, njegovi sledbenici nadahnuto su izveli dela naših i stranih autora. Čuli su se taktovi čuvenog *Marša na Drinu*, koji je komponovao upravo Stanislav Binički, marševa *Aleksandar I Obrenović* i *Florentiner*, kompozicija *Tamo daleko*, ali i potpuri popularnih kompozicija švedske grupe ABBA, neprolazne *Žute dunje* i stihovi Alekse Šantića, koje je kazivao glumac Ivan Bosiljčić, voditelj programa. ■

DOPRINOS VELIKIM SPORTSKIM MANIFESTACIJAMA

Sistem odbrane bio je fleksibilna, ali čvrsta karika u lancu organizacije najveće sportske manifestacije na svetu ove godine, 25. letnje univerzijade. Gotovo 2000 pripadnika Vojske Srbije i Ministarstva odbrane učestvovalo je u organizaciji i time dalo doprinos njenom nesumnjivom uspehu.

Univerzijada u Beogradu proglašena je za najbolju svih vremena kada je u pitanju zdravstvena zaštita. Za to su zaslužni lekari VMA, koji su obavili oko 5500 specijalističkih pregleda na Poliklinici u Univerzitetskom selu, dok su svi "zahtevniji slučajevi" adekvatno zbrinuti na Banjici.

Beograd je proletos, gotovo u isto vreme, ugostio najbolje vojne maratonce na 42. svetskom vojnom prvenstvu u maratonu i predstavnike oružanih snaga svih šest republika bivše SFRJ na Prvom FIFA–CISM Futsal kupu. Nesvakidašnja slika Beogradskog maratona u kome se za vrhunski plasman bore vojnici sa svih meridijana obišla je svet.

piše: ljubomir živkov

ZLA GODINA

Ma jesmo li ikad bili orlovi, Pope, ili bejasmo tek kopci koje nijedan vlastelin nije hteo da metne na porodični grb

Priterala orla zla godina da s kokošima zimuje, tešio bi nas Pop kad bismo svirali daleko ispod naše negdašnje cene, kad bi gosti bili nedovoljno muzički odogojeni ili kad bismo svirali sa kolegama nedoraslim misiji, najčešće bi te tri nevolje išle ruku pod ruku, ma jesmo li ikad bili orlovi, Pope, ili smo bili tek kopci koje nijedan vlastelin nije hteo da metne na porodični grb?

Priterala uglavnom zla godina orla da konkuriše za premiju koju ministarstvo financija dodeljuje poljoprivrednim gazdinstvima, prošle godine predao sam molbu u poslednji minut, kao da je tekst za neki medij, i dobio, gle, obećatu potporu, ove jeseni kasno sam se spomenuo svog paoršaga, pitao sam ministarstvo jesam li zakasnio za podsticaj, prvog radnog dana dobijem e-mailom dva ljubazna odgovora da je konkurs otvoren do 1. oktobra, bacim se u potragu za potvrdama o kupljenom dizelu, semenu te veštačkom đubrivu koje nije baš za podičiti se ako je reč o zdravoj hrani, ali koje je itekako korisno ako se hoće premija...

Pošaljem ne baš kompletnu application u zadnji čas, da, u Ustaničkoj mi dobrozhelatel'no pre toga kažu da će biti povucipotegni ukoliko nisam u penziji ili ako nisam čist poljoprivrednik, nisam nijedno ni drugo (jedna javna ličnost kojoj sam drag ali joj je istina draža kazala mi: ta kuća u Farkaždinu, vinova loza i njive služe ti samo da bi o njima pisao, nadam se da ministarstvo neće zauzeti to sve u svemu ipak bizarno stanovište), ali sam ministarstvu pored uverenja o plaćenom zdravstvenom i penzijskom osiguranju dostavio i potvrdu kolika mi je kao trudbeniku tiska plata, iz čega se vidi da mi je poljoprivreda oličena u premiji na srcu barem kao i slobodna štampa.

Dođem danas u Farkaždin po potvrde o preduzetim agrotehničkim merama, kad u sandučetu, gde nikad ničeg nema a koje sam punonadežno okačio o kapidžik, debelo pismo, Ministarstvo finansija, uh, na dobro ne sluti, da je moja molba za dodatno slanje dokaznog materijala tako brzo rešena, pa još povoljno po mene?!... Bez naočara, samo snagom volje a uz pomoć miholjskoga sunca, pročitam da je moje gazdinstvo zvanično zamrznuto, kao tela nekolicine prekomorskih bogatuna koji će kad nauka uznapreduje biti još jedared vraćeni u svet gde neće nikog poznavati i gde će možda izazvati i izvesnu jezu, piše da ove godine nisam obnovio registraciju gazdinstva, ja mislio da sam to učinio jednom za svagda, a stvar stoji kao sa automobilima, samo što gazdinstvo ne ide na tehnički pregled.

Trezor mi piše, a ja mu verujem, da mi pismo poslato u Bulevar JNA nije uručeno, ta mi je adresa istinabog donedavno bila u ličnoj karti, a ja već neko vreme (24 g.) nisam tamo, ukratko, pošto nisam obnovio registraciju izgubio sam sva prava na podsticaje (koji kome nisu potrebni!) a gazdinstvo mi prevedeno u pasivni status. I izvješće o pasivnom statusu vratilo se Trezoru kao neuručivo, i sve to stoji u pismu koje sam našao danas, kad sam planirao da pišem o državinim tajnama! Sitnosopstvenički interes je kak vidimo nadvladao, pri čemu nemam činovništvu ništa ni da prigovorim, sve što su napisali ide na moju dušu, ali su me ipak našli, tu sam ja, tu su njive, tu je katastar, živ je Trezor, držim da se sve još može okončati na obostrano zadovoljstvo, nema potrebe da zbog formalnosti koje su popravljive neko bude doveden u neravnopravan tj. posve pasivan položaj. Ima film, sa Piterom Selersom, advokati ga nakon smrti vlasnika zamka gde su Selersovi roditelji bili posluga pitaju čime on, pošto ga nema u testamentu i drugim spisima, dokazuje svoje postojanje, a on kaže prostodušno: "Pa ja sam tu!"

Tako sam tu ja, tu je moj obrađeni černozem, tu je ministarstvo, stiže ruska milijarda, ako možemo da preinačimo presudu jugoslovenskog suda iz 1946. godine, možemo vala da prevaziđemo i ovo nedorazumenie između ministarstva i moje poljoprivredne malenkosti.

Znam da je "dokumenta net, cheloveka net" za činovnike svetinja, priznajem da sam bio nedostupan, raskoračen između nekolikih adresa i profesija, ali ću se svejedno žaliti, da vidim može li kod nas da se ispravi neka nepravda koja nije istorijska.

Bi li stopama poljoprivrednog gazdinstva koje ništa ne krije mogla da se zaputi Vlada i druge visoke ustanove?

Iako bih da gledam svoja posla (u čemu vide se koliko sam uspešan), ipak vidim da su se ministri uzvrpoljili uoči dolaska Medvedeva. Kad su nama, seoskoj dečurliji dolazili krvni srodnici iz Novog Sada i Beograda i mi smo se otimali kod koga će tetke i teče da spavaju, jer popiti komovicu možeš svugdi, tek konačeći kog nekoga pokazuješ i koliko koga voliš i šta misliš o higijeni u pojedinim rodbinskim stambenim jedinicama...

Tako su se ministri zabrinuli a po nekim glasinama umereno i pokarabasili koliko će ko dvoriti Medvedeva, te je ministar inostranih dela ukorio svakoga ko se izlane o bilo čemu iz Vladine intime, Vlada je ljubavno gnezdo gde se strasti imaju iskazati između četiri zida, Vlada je porodica u kojoj ako ima pomalo i mobinga, bolesne ljubomore, zlostavljanja ili rodoskvrnuća, to se ne sme preneti nečlanovima porodice koji takve poslastice jedva baš i čekaju. Tako besedi, samo lepše sročenim, svojim rečima ministar Jeremić, iako po moemu ništa što je iole važno ne može ostati utajeno: ako sa milion dolara oblepiš brljotinu diplomata (jer o konzularnoj brljotini je reč, nipošto o studentu teške ruke), to se raščuje, ako pozajmljuješ od procentshchika, i to se dozna, tajiti se niti može, niti se ima šta i rašta, jedino je armijeta osvetlala obraz: šta se pre pet godina desilo sa gardistima zaista je vojna tajna. ×

„Da je Hitler bio Srbin, i njega bi rehabilitovali."

IVICA DAČIĆ, predesednik SPS-a ("Blic")

Sonja Kolarčić,
glumica, ima odgovore na mnoga pitanja: Da li bi partneru oprostila prevaru? "Ukoliko bi bio mučen i silovan, možda i bih." Koja je najveća mana braka? "Mana je što ne možeš da privedeš frajera na gajbu." Koji je bio najveći nestašluk koji je napravila u školi? "U petom razredu osnovne škole ukrala sam iz kabineta francuskog testove za osmake i trampila ih za četiri sveže buhtle." Da li je nekada konzumirala narkotike? "Samo pravoslavlje u venu." ("Story")

Ivan Ivanović,
voditelj kviza "Keš taksi", veliki je poznavalac francuske kuhinje: "Francuzi ne jedu paštetu kao mi, već je seckaju na parčiće, pa izgleda kao mesni narezak. Bile su zaista ukusne. Najviše me je iznenadilo što imaju dobro pivo, po čemu, inače, nisu poznati, a pakuju ga u flaše od šampanjca. Pitko je i crvene boje. Stigao sam da probam i kobasice od divljeg vepra, ali najviše me je zadivio puter. I to ne bilo kakav. Pravi se u Normandiji i slan je. U Beograd sam doneo ogromne zalihe ovog delikatesa. Moj pašenog ima čak i svojevrsni eksponat nasred dnevne sobe, mašinu za pravljenje putera staru dvesta godina. E, to me je tek oduševilo." ("Gloria")

Boško Ničić,
gradonačelnik Zaječara, nakon izbacivanja sa "Farme", otkriva razloge svog učešća: "Da bih pokazao da mi političari i funkcioneri nismo zaboravili da radimo! Prva nedelja je bila najteža, tada sam shvatio da ne postoje načini da nekog nateraš da radi."
O životu na "Farmi": "Nisam bio sto odsto posvećen životu na farmi jer sam ostavio mnoge obaveze u Zaječaru. Misli su mi uvek bile daleko, jer je reč o velikim projektima. Ovaj rijaliti šou je nalik 'Survajveru'! Ne znate šta vam se može desiti i da li ćete preživeti."
O sapatnicima: "Maja je divna devojka, ali često lupa gluposti. Znam da su ljudi koji su gledali 'Farmu' svašta pomislili, ali Maja i ja ćemo ostati prijatelji. Mada, da se nismo upoznali na 'Farmi', u stvarnom svetu bežao bih od nje kao đavo od krsta! Ona deluje kao problem. Žene na 'Farmi' su umislile da su velike zvezde. One su čudo – u jednom trenutku pevaju, a sledećeg se svađaju! Sklanjao sam se od svađa. Đani me je provocirao. On lukavo manipuliše, jer je već učestvovao u rijaliti šouu. Olja Crnogorac zbija neumesne šale. Nikola je veliki neradnik i tempirana bomba, nikad ne znaš kad će da plane." ("Press")

Ceca Ražnatović,
zvezda sa estrade, bila je gost u emisiji "Farma" sa kolegom Acom Lukasom i plivačem Čavićem i razmaženim "farmerima" koju su se žalili na uslove života, pa se i ona podsetila zatvorskih dana: "Lukas, koliko smo mi bili na 'Farmi'? Četiri meseca! U odnosu na to, ovo je kao hotel Hajat."

Aca Lukas,
pevač, na koleginicinu opasku, dodaje: "Ja sam tamo spavao kao nikad. Mene da nisu strpali u zatvor, nikada se ne bih naspavao!" ("Blic")

Dragiša Marković,
čuveni Travolta iz Borče Grede, ako pobedi u emisiji "Ja imam talenat", rešiće mnoge životne probleme: "Završiću nekoliko projekata koje nisam dosad jer nisam uspevao da nađem moćne sponzore, a i nekome je valjda odgovaralo da Travolta ne uspe?! Uvešću i parno grejanje u kuću, omalterisaću je, kupiti šta mi nedostaje od nameštaja, obezbediti decu i otići put Amerike da se konačno sretnem i rukujem sa mojim idolom što će, siguran sam, značajno poboljšati odnose naših država." ("Press")

Vesna Versaće,
astrolog, drugi put ove godine daje intervju za dnevni list i sama potvrđuje svoja prethodna predviđanja: "U svom prošlom intervjuu u 'Pravdi' početkom ove godine, rekla sam da ćemo uskoro putovati Evropom bez viza i eto ispostavilo se da sam bila u pravu, jer konačno smo dobili 'beli šengen.'"
Da li će se zaustaviti talas agresije oličen u napadu na strance Srbiji: "Odmah da vas umirim – hoće, talas nasilja će biti zaustavljen, nestaće i neće više biti napada na strane turiste. Stranci znaju da naš narod nije loš ni agresivan i nastaviće i dalje da dolaze u Beograd bez bojazni po svoju bezbednost."
Kakva sudbina čeka "Pravdu": "Ono što sam rekla pre skoro godinu dana, ponoviću i sada: 'Pravda' će opstati jer ima dobre novinare, odlične tekstove i, što je najvažnije, piše istinu. Moraćete se pričuvati jer su vremena za medije teška, ali ono što te ne ubije – to te ojača, kako kaže narod i vi ćete biti upravo to, još jača i uticajnija novina u narednom periodu." ("Pravda")

Dobrivoje Budimirović Bidža,

dugogodišnji gradonačelnik Svilajnca i poslanik SPS-a "poznat kao uspešan privrednik, poseduje firmu 'Žar' koja se bavi preradom mesa", ima svoj pogled na ekonomsku krizu: "Kriza kod nas nije počela onda kada je proglašena u Americi, već još 2000. godine. Inače, ja sam krizu dobro prebrodio, jer sam znao s kim imam posla u ovoj državi. Kod mene ima 40 zaposlenih i nisam nikoga otpuštao, a u poslednjem periodu obim proizvodnje je povećan." ("Pravda")

Vitka Vujović,

TV novinarka, autorka serijala "Na skriveno te vodim mesto", priča o emisiji sa Ružicom Sokić koja je opčinjena Banjom Kanjižom: "Ružica je u toj banji provela tri meseca na rehabilitaciji polomljenog kuka. Celu, mnogobrojnu ekipu, počev od snimatelja Vladimira Zakonovića, montažera Gorana Mitrovića, do organizatora Zorana Zindovića i da ne nabrajam sve ostale, divne kolege, kao i mene, potpuno je oduševila komunikacijom sa pticama. Jer, dok je bila u banji, svakog dana se šetala parkom i tada je počela da im zviždуće, a one joj odgovaraju. To je, stvarno, nešto neverovatno." ("Gloria")

Slobodan Vuksanović,

direktor Informativne službe DSS-a, na pitanje da li su se "stranke poput SPS-a ili ličnosti kao što je Tomislav Nikolić dovoljno promenile da s njima sada DSS može da sarađuje": "Trudim se da ne budem ličan, jer u protivnom ne bih s njima nikako mogao da sarađujem, zbog svega što su radili nama i našim najbližima. Ali znam da oni postoje i znam da sam i ja imamo zabluda, kao i svaki čovek, pa zašto onda ne bismo mogli da dozvolimo da je i neko od tih ljudi grešio. Hajde da ih pustimo da probaju, da vreme pokaže da li je to bila stvarna reforma i stranaka i pojedinaca. Kad biste ovo pitanje postavili nekim mladim ljudima, recimo u SPS-u, oni bi vam rekli: 'Da, bili smo mladi, neko drugi je tada vodio stranku, mi smo sada drugačiji.'" ("Politika")

Dragan Đilas,

gradonačelnik Beograda: "Ne reagujem na izjave Velimira Ilića koje je dao posle operacije glave, a za sve uvrede do momenta povrede podneo sam tužbe." ("Press")

Igor Kušić,

reditelj, tvorac reklama i spotova, čovek o kome novine pišu kao o novom izabraniku Marijane M., kaže: "Marijana i ja smo samo prijatelji, ali joj i pomažem na nekom njenom projektu. Nas dvoje nismo u vezi. Ljudi vole da prepričavaju sve i svašta, pa su tako spojili i nas dvoje. Ona je slobodna žena, ja sam slobodan muškarac i da smo u vezi, to uopšte ne bismo krili. Nema razloga. I sve to stvarno nema veze."
Videli smo vas nedavno u jednom restoranu i delovali ste baš blisko: "Život je takav i zbog obaveza devedeset posto sastanaka imam u restoranima. Uostalom, normalno je da se ljudi nekad i viđaju." ("Puls")

Marijana Mateus,

poslovne žena, lepotica, dizajnerka, majka, piše autobiografiju i kaže: "Nemam nameru da se po treći put udajem jer sam brak već probala i, ako dođe do neke ozbiljne veze, ne vidim zašto bi ona morala da se završi brakom. Čak me je i bivši suprug Lotar Mateus pozvao i upitao: 'Jesi li ti to mislila da se ponovo udaš za mene?' Za mene je brak bio svetinja, ali ja sam u njega izgubila veru posle dve bračne zajednice iz kojih sam izašla. Ipak, verujem u ljubav. Ako mi je do nekoga stalo, ne moram da ga za sebe vežem nikakvim papirom." ("Story")
Na istu temu u drugim novinama: "Udavala sam se iz velike ljubavi i kada je ta ljubav izbledela i kada su se naši životni pogledi na svet promenili, svako je potražio novi put. Zašto moram da budem nesrećna i da živim po klišeu ako je ovaj život isuviše kratak, a ja ne volim da lažem sebe pa ni druge ljude oko sebe. Verujem u ljubav, ali u brak kao instituciju sve manje. Bila sam udata za dva moćna i uspešna muškarca. Ali, malo ko zna da ja radim od kada znam za sebe i da nisam izdržavana osoba. Moji kvaliteti ne leže u odabiranju partnera, već u meni i mojoj neiscrpnoj energiji. Prvo, majka sam troje dece i svaka majka zna šta to znači." ("Puls")

PISMO MONTIJA PAJTONA SRPSKOM PRIJATELJU

Dragi prijatelji,

Kao što svi odlično znate, Leteći cirkus Montija Pajtona nastao je baš u Srbiji, jednog divnog aprilskog dana sredinom juna, nakon okupljanja šestorice studenata sa Oksforda i Kembridža u nameri da podignu spomenik Noelu Kavardu, najsofisticiranijem pozorišnom piscu dvadesetog veka i svom velikom idolu. Beskrajno raspravljanje oko toga kako bi skulptura trebalo da izgleda i da li je ispravno da bude postavljena usred Vojvodine trajalo je do ranih jutarnjih časova, kada je konačno postignut dogovor da čitava ova debata bude pretvorena u TV skeč, ali bez spominjanja imena nekakvog pisca, pa makar on bio i genije.

Rezultat svega toga je "Leteći cirkus Noela Kavarda", kojeg čini, kao što svi dobro znate, koloplet srpskih narodnih pripovedaka, viceva i pesama. Prema sveopštem mišljenju, ovaj televizijski serijal odražava samu suštinu srpskog bića.

Nadam se da uživate u ovoj svečanosti koja obeležava četrdeset godina besmisla u Srbiji.

Sve najbolje,

Teri Džons

(Pozdravno pismo jednog od originalnih članova tima "Letećeg cirkusa Montija Pajtona" povodom pančevačke proslave četrdesetogodišnjice "Cirkusa", pročitano 5. oktobra 2009)

Revolucija koja teče

"Leteći cirkus Montija Pajtona" bio je revolucija u oblasti popularne kulture – njihov humor zasnovan na apsurdu, neskrivena ciničnost, otvoreno ruganje svakoj vrsti autoriteta, učinili su da mnogo toga ne ostane isto kao što je bilo pre toga

Sam pomen jednog datuma, petog oktobra, u Srbiji budi uspomene na... nazovimo to revolucijom. Bez i najmanje želje da izvodim podsmešljiva poređenja, petog oktobra se dogodila još jedna revolucija – godine 1969, sa početkom u 23 sata, na Televiziji BBC1 emitovana je prva emisija serijala "Leteći cirkus Montija Pajtona". Bilo je to revolucija u oblasti popularne kulture – njihov humor zasnovan na apsurdu, neskrivena ciničnost, otvoreno ruganje svakoj vrsti autoriteta, učinili su da mnogo toga ne ostane isto kao što je bilo pre toga.

Kada je televizijski serijal u pitanju, usnimljeno je ukupno 45 emisija koje su emitovane u nekoliko ciklusa od oktobra 1969. do decembra 1974. Bio je to zapravo splet teško objašnjivih (ali srećnih) okolnosti da je neko u jednom tako velikom i zahuktalom sistemu kakav je Britanska nacionalna televizija, odlučio da ustupi prostor mladim ljudima, koji su tek završili studije na Oksfordu i Kembridžu (uz jednog Amerikanca, Terija Gilijama. Niko od njih nije bio profesionalni glumac, niti je njihov pristup bio nalik na pristup ljudi koji su do tada radili televizijske humorističke

serije, čak ni u Britaniji, gde je i te kako postojala tradicija otkačenog humora – na filmu, radiju i televiziji. Kako god, većina njih je već imala nekakvog iskustva sa radom na televiziji, i brzo su sklepali ideju za televizijski šou sastavljen od kolaža skečeva koje su sami pisali, i Gilijamovih animacija koje su trebalo da to nekako povežu. Projekat je odobren pod nazivom "Leteći cirkus Gvena Diblija" ("Gwen Dibley's Flying Circus"), što je u poslednjem momentu preimenovano u... znate već kako.

Špica ovog serijala brzo se zarivala pravo u podsvest raskomoćenih TV posmatrača – animacija nastala jednostavnom (ali tako upečatljivom!) obradom fotografija isečenih iz časopisa s početka veka bila je propraćena pompeznom melodijom *Marša zvona slobode*, američkog kompozitora Džona Filipa Souze, s tim što je Gilijam pojačao zvuk udarca zvona na početku, a na kraju pridodao onaj odvratni zvuk nakon što velika (božanska?) noga upadne u kadar, stavljajući tačku na čitavu paradu i smrskajući sve pod sobom.

TO JE TO: Prema svedočenjima, BBC je bio nemaran prema ovom serijalu, smatrajući to za "mladalačko ludiranje" ili vežbu iz koje bi mogli da se razviju nekakvi mladi talenti, tako da je emitovanje pojedinih epizoda bilo često pomerano van najavljene vremenske šeme. Istovremeno, urednici se nisu trudili ni da "ispravljaju" ili utiču na rad na seriji. Teri Džons je upravo piscu ovih redova ispričao da je jedina intervencija usledila nakon emitovanje četvrte epizode, kada ih je na razgovor pozvao jedan od glavnih urednika i rekao: "Možete li da učinite da to bude malo zabavnije? Nije uopšte smešno kad nekakav odrpanac izađe iz mora i kaže: 'It's'... (To je...)." Primedba se odnosila dakle na uvod u špicu, uvek na drugačiji način usnimljen, i bez sumnje uvek šašav.

Međutim, serija je brzo privukla pažnju publike, valjda i zbog toga što je bila ispunjena prilično neočekivanim prizorima, pa je dobar deo gledališta to ispočetka posmatrao kao kuriozitet. Skečevi kao onaj u kojima prodavac pokušava da mušteriji proda punjenog papagaja kao kućnog ljubimca, jesu poigravanje sa elementarnom logikom – zar je uopšte zamislivo da bi neko od toga kreirao televizijski skeč? Takvu vrstu humora bilo je do tada možda moguće pronaći u literaturi ili pozorištu, ali ne na televiziji.

Međutim, pokazalo se da je publika brzo prihvatala ovakve doze ludosti, vođena nekim čudnim instinktom. "Ministarstvo za ludo hodanje" se u rekordno kratkom roku pretvara >>

u nešto samo po sebi razumljivo, kao da ste to već videli ili doživeli. Teri Džons u ulozi gologuzog klaviriste danas se već smatra zabavom za celu porodicu! Brzo su usledili i javni nastupi u kojima je trupa izvodila neke od uspešnih skečeva, a zatim i filmovi, po kojima mlađa publika danas uglavnom i poznaje "Monti Pajton", kao i knjige i muzički materijali. Pojedinačni članovi nastavili su da rade na vlastitim projektima, a verovatno bi moglo da se kaže da je najuspešniji član ekipe upravo Teri Gilijam, jedan od najpoznatijih filmskih režisera današnjice.

"Leteći cirkus Montija Pajtona" je u našoj sredini emitovan u nekoliko navrata – prvi put već početkom sedamdesetih, i – iako sam tada bio dete – sećam se ljutitih pisama tada objavljenih u porodičnom nedeljniku "TV Revija", u stilu – "Kakav je to humor koji naša televizija nudi radnom narodu?" Zanimljivo je da je serijal već izgleda bio sasvim prihvatljiv najširem jugoslovenskom gledalištu kada je emitovan u noćnim programima pred sam raspad države, početkom devedesetih, i kada se možda činilo nekako normalnim da uobičajena logika bude izokrenuta.

Četrdeseta godišnjica Montija Pajtona u svetu biće obeležena objavljivanjem monografije (u Americi i Velikoj Britaniji) pod nazivom *Monty Python Live*!, posvećene njihovim nastupima pred publikom, kao i dokumentarnog filma *Monty Python: Almost The Truth (The Lawyer's Cut)*, koji će biti prikazan na američkoj IFC televiziji i zatim distribuiran kao DVD izdanje.

S obzirom na to da se čini da je u medijskom univerzumu sve već nekako isprobano i već viđeno, verovatno će biti potrebno mnogo vremena da se pojavi televizijski serijal koji bi imao prekretnički značaj kao što je to bio slučaj sa "Letećim cirkusom". U međuvremenu, preostaje vam da zavrtite neku od starih epizoda "Montija Pajtona", kako biste bolje upoznali ovaj savremeni klasik. ×

SAŠA RAKEZIĆ

Rođendan u Pančevu

Ovog petog oktobra, četrdeseti rođendan "Montija Pajtona" bio je proslavljen i u Pančevu, na dešavanju u Elektrici, prostoru Kulturnog centra Pančeva. Možda to i nije tako čudno, s obzirom na to da je to jedan od srpskih gradova u kojem se regularno obeležava i šesti oktobar (o kojem se još uvek, nekako pajtonovski, govori kao o danu *koji se još nije desio*), pošto je to datum oslobođenja grada 1944. godine. Gost ove manifestacije bio je Čarls Alverson, a u poslednjem momentu je otkazan koncert lisabonske muzičarke i ilustratorke Rite Brage, koja je trebalo da (uz pratnju strip crtača i muzičara Vuka Palibrka) izvede obrade Monti Pajton hitova usnimljene na brojnim nosačima zvuka koje su oni tokom godina objavili. Razlog za otkazivanje koncerta jeste to što je muzičarka, koja je igrom slučaja putovala iz pravca Rumunije, na put pošla isključivo sa ličnom kartom (koja važi kao putna isprava u zemljama Evropske unije), iz kog razloga joj nije bilo omogućeno da uopšte stupi na teritoriju Srbije! S obzirom na to da je Braga dospela u Temišvar nekoliko sati nakon pravog uličnog rata između hrvatskih fudbalskih navijača i rumunske policije, a iz Rumunije izašla baš u trenu pre nego što će čitava zemlja biti zablokirana generalnim štrajkom, njeno putešestvije je svakako ličilo na balkanski "leteći cirkus".

Čarls Alverson o "Letećem cirkusu

I tako to...

"Četiri decenije kasnije, mi možda i ne shvatamo koliko je 'Leteći cirkus' bio 'nešto potpuno drugačije', kao što bi to oni rekli, ako se uporedi sa onim što je do tada moglo da se vidi na televiziji", rekao je Čarls Alverson, saradnik i prijatelj nekih od članova grupe, koscenarista prve verzije scenarija za kultni film *Brazil* Terija Gilijama. Alverson je bio lično prisutan (u svojstvu publike čiji je smeh tonski beležen) na snimanjima originalnog "Monti Pajton" televizijskog serijala, a još od sredine devedesetih godina živi u Srbiji, na putu između sela Parage u Bačkoj, Beograda i Zemuna. "Četrdeset godina nakon okupljanja, 'Monti Pajton' praktično više i ne postoji kao grupa. Pet članova ove ekipe (od izvornih šest, pošto je Grem Čepmen umro 4. oktobra 1989, dan pre dvadesetogodišnjice zajedničkog delanja) još uvek su tu, ali njihova kreacija 'Monti Pajton' sada je zacementirana, nepromenjiva, kao deo istorije, i to više ne zavisi od njihovih želja i uticaja, kao što *Kazablanka* više ne zavisi od Hemfija Bogarta. Ohrabruje što njihovo delo još uvek privlači novu publiku i možemo da se nadamo da će oni biti zamajac koji će podsticati kreativne pokušaje u toj oblasti i tokom nekoliko narednih generacija, kada originalni članovi ne budu više među živima.

Svako od Pajtonovaca je nastavio da kreira nešto novo i da izgrađuje vlastitu reputaciju nezavisno od originalnog materijala i svega onoga po čemu pamtimo 'Leteći Cirkus Montija Pajtona'. Izvorna produkcija je znatno pogurala njihove karijere, što je privilegija koju pod normalnim okolnostima ve-

u”

rovatno ne bi mogli da očekuju, ali je svako od njih pridodao nešto novo smeši koja je nakon toga nastala. Oni nisu poput još jedne u nizu rok grupa iz sedamdesetih, koje već decenijama žive od hitova koje su jednom davno snimili. Dok smo Teri Gilijam i ja radili na pisanju scenarija za film *Brazil*, sećam se da smo odlazili na kriket mečeve u kojima su učestvovale bivše rok zvezde, već tada zaboravljene (rekao bih da su to bili članovi Deep Purple, između ostalih). Ti ljudi su na kriket utakmice dolazili u ‘rolsrojsevima’, pravo iz raskošnih vila na Sariju, samo zahvaljujući novcu koji je pristizao od prodaje ploča objavljenih pre mnogo godina! Njihov trenutak je bio došao i prošao, za razliku od ‘Montija Pajtona’ koji se čine vanvremenim, i živim.

Što se tiče ranih dana ‘Monti Pajton’ ekipe, u momentu kada sam ih upoznao, početkom sedamdesetih, nisam znao gotovo ništa o tome što su radili. Spletom okolnosti, došao sam u studio tokom snimanja drugog ili trećeg ciklusa televizijskog serijala – bio sam oduševljen i potpuno zapanjen. To je bacalo u zasenak sve druge humorističke TV serije koje su u to vreme postojale. Tokom mojih poseta snimanjima činilo se da oni postaju sve uigraniji, tako da je njihov zajednički rad bivao izgrađeniji i bolji od njihovih individualnih napora. Prvi serijal od trinaest epizoda mi je izgledao tako upečatljiv i zaokružen da sam se pitao da li bi trebalo tu i da stanu, i da prekinu svoje delanje kao ‘Pajtoni’ dok je još tako dobro, i zatim krenu da rade nešto drugo. Ispostavilo se da uopšte nisam bio u pravu. Možda je njihov kasniji, četvrti serijal bio i najbolji, ali sve to je već nešto što je ušlo u anale humora. Njihovi filmovi pod firmom ‘Montija Pajtona’ uglavnom su služili da ih predstave široj publici, ali tu je bilo i pregršt duhovitih, nezaboravnih scena, naročito u *Monti Pajton i Sveti Gral*. Sada se oni već nalaze u opasnosti da budu slavljeni kao ikone savremene komedije, ali mislim da je njihov anarhični duh dovoljno jak da odoli svim tim laskanjima. Uprkos njihovom ikoničkom statusu, ‘Monti Pajton’ još nije pokojni, i mislim da preostali članovi neće još dugo vremena dozvoliti da se to desi.” S. R.

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Jedan običan dan

Ove nedelje navršilo se 40 godina od nastanka verovatno najvažnije britanske komedije, “Letećeg cirkusa Montija Pajtona”. Imali smo sreću da u Srbiji u nekoliko navrata gledamo sve epizode, pa je uticaj ove crnohumorne, **nadrealne i naprosto genijalne komedije** i danas veoma velik. “Pajtonovci” su postali obavezan deo opšte pop kulture, poput Bitlsa, Stonsa, Alana Forda ili Opstanka. Glupo je i nepajtonovski da se ovde bavim istorijatom, prepričavanjem epizoda ili filmovima koji su proistekli iz serije. Kao tv-manijak, Montiju Pajtonu dugujem (kao i ostali gledaoci) nešto mnogo značajnije. Oni nas nisu samo zasmejavali, već su nas naučili da tv-program gledamo kroz svojevrsne “**zajebantske naočare**”. Ta specifična vizura posmatranja stvarnosti (realne ili virtuelne) jeste najveći dar “Letećeg cirkusa” jer će vam svet oko vas delovati apsurdno i smešno, gotovo **kao u delima Danila Harmsa**. Ta patafizika – nauka o slučajnim i nepovezanim događajima koji se poklapaju – oličena je u sloganu serije: “A sada nešto sasvim drugačije!” Uskoro ćete shvatiti da granice nema i da **sve na ovom svetu** može postati smešno. Zato bih samo pokušao da zamislim vesti u Srbiji koje bi lako mogle da postanu potka za epizodu “Pajtona”. Zamislite samo:

Kragujevcem jure kola hitne pomoći koja sakupljaju bolesnike za dijalizu. Vidimo bolesne ljude i vozača koji se trudi da stigne na vreme. Parkira se ali mu prilazi penzionisani policajac i posle dve sekunde počinje tuča, kojoj se priključuje sin penzionisanog policajca, gle čuda, takođe policajac. Odjednom svi prolaznici počinju da se tuku, a neko poziva hitnu pomoć. Tamo stiže vest da “biju naše” i počinje **huliganska tuča** između policajaca i bolničara. Program prekidaju reklame – gde vidimo **Pahomija kako svečano otvara Radost Evrope**. Iznad njega je parola sa sloganom – Pustite malene k meni! Vraćamo se na ulice u direktnom uključenju. Jedna ka drugima jure ambulantna i policijska kola – ko će prvi skrenuti? Pošto tuča prerasta u nemire, susrećemo se u Skupštini ministri zdravlja i policije. Ministar vojske pokušava da posreduje, ali Tomica i Ivica počinju da se guraju i biju. Sa neba se pojavljuje seda glava Predsednika koji apeluje da se umire, oni zaista prestaju, ali čim se glava skloni tuča se nastavlja. Tu se epizoda pre- >>

kida i ulazimo u kuću Velikog brata, gde **goli Radašin svira klavir sa leptir-mašnom**, dok Sexy Sandra organizuje gay paradu u dvorištu kuće. Preko zida dopiru zvuci policijskih i ambulantnih vozila i u dvorište upada policijska šapka koja postaje deo kostima Parade.

Predstavnici televizije i vojske se izvinjavaju zbog emitovanog programa i tvrde da svako ima prava da demonstrira, ali da ne dele taj "sistem vrednosti". Nakon toga – predstavnici tradicionalnih verskih zajednica raspravljaju sa ministrom ekonomije o tome kako nazvati naše trenutno stanje. U opticaju su izrazi "negativan priraštaj", "**postepeni oporavak nakon sunovrata**", "rehabilitovanje nakon katastrofalnog zatečenog stanja", "blago razočaravajuće, ali sa vidljivim znacima oporavka". Veliki ulični nemiri se pretvaraju u čeone sudare "juga" i "punta", a takmičari-šoferi se prijavljuju SMS porukama (**maksimalno 1000 sa jednog broja**). Nebo se ponovo otvara i sedi Predsednik saopštava da će se pobednik u ovom nesporazumu rešiti dvobojem nadležnih ministara, ali problem nastaje kada treba da izaberu vozilo. Ko će voziti "juga" a ko "punta" odrediće Sinod uz pomoć predstavnika ostalih verskih zajednica. Za to vreme, potvrđuje se Radašinova teorija da svako od ukućana ima blizanca ili bliznakinju – da bi u finalu otkrili da su se oni već upoznali tokom masovnih tuča. Kao **predsednik Mirovnog veća sela Ljubven** Radašin napušta kuću uz dozvolu Velikog brata i započinje misiju mira. Pošto se pripremao danima, svi osećaju njegov telesni miris i preklinju ga da se okupa. On to svečano obeća ukoliko prestane nasilje na ulicama.

Policajci i zdravstveni radnici se grle i rukuju, mala napetost ostaje između prosvetnih radnika i vojnika. Počinje **odjavna špica vesti**, Radašin se go tuširа sa leptir-mašnom i maše publici. Sexy Sandra napušta kuću jer se poželela roditelja i kućnih poslova i iznenađeno razgovara sa voditeljkom koja ima razbijenu glavu i hoda uz pomoć štaka. Međutim, sve postaje mnogo lepše kada pred kamerama upozna svog brata blizanca – Sexy Sandra, koji takođe ima tetoviranog **škorpiona na desnom guzu**. Sa krupnom slikom četiri guza i dva škorpiona završava se pregled jednog običnog dana u Srbiji. ×

INTERVJU: DARKA RADOSAVLJEVIĆ VASILJEVIĆ, DIREKTORKA *REMONTA*

Galerija prijatelja

M. MILENKOVIĆ

Stalno pokušavam da objasnim da će ovakvo ponašanje Ministarstva kulture imati katastrofalne posledice. Kultura nije skupa, sredstva koja održavaju neku scenu su mala u odnosu na ono šta ta scena znači u širem kulturnom kontekstu

Remont je nezavisna umetnička asocijacija osnovana s ciljem da afirmiše savremenu domaću likovnu scenu, ali je u međuvremenu postala neko ko pokušava a često i uspeva da reši razne probleme naše kulturne svakodnevice: pokrenuli su nekoliko stručnih časopisa, napravili prvu internet bazu podataka o našoj savremenoj umetničkoj sceni, učestvovali na međunarodnim sajmovima umetnosti, organizovali programe za usavršavanje onih koji rade u kulturi, pomogli mnogobrojne nastupe naših autora u inostranstvu... Prvog oktobra Remont je u svojoj galeriji obeležio deset godina postojanja. Mala proslava upriličena tim povodom protekla je naravno veselo, ali uz osećaj pretećeg kraja. Tim povodom razgovaramo sa direktorkom Remonta, istoričarkom umetnosti Darkom Radosavljević Vasiljević.

"VREME": Šta vam je to trebalo, mogli ste da radite neki miran posao, a ne da se deset godina borite s vetrenjačama?

DARKA RADOSAVLJEVIĆ: Bilo je to vreme odmah posle bombardovanja. Kad ne radiš tri meseca i imaš sve vreme ovog sveta, počneš da se preslišavaš. Nisam želela više da radim kao urednica kulture na B92, a jedino što znam da radim i što poznajem je umetnička scena. I to je bio povod da pitam ljude da se udružimo. Puno ih je odgovorilo pozitivno. I onog dana kada sam rekla 'hajde da se nađemo', pojavili su se Uroš Đurić, Aleksandar Zograf, Tanja Ostojić, Milica Tomić, Branko Pavić, Jovan Čekić, Mikrob, Mirjana Đorđević, Žana Poliakov, Saša Gajin, Grupa Škart i Boris Mladenović, i zato smo mi osnivači Remonta. Dobili smo prvi grant od Fonda za otvoreno društvo i mogli smo da iznajmimo prostor na Trgu Republike, u Staklencu, gde smo i sad. Počeli smo da radimo izložbe i sve ostalo. Poslednje tri-četiri godine ovde rade mlađi istoričari umetnosti i ta generacija danas drži Remont.

Remont je najpoznatiji upravo po mladim umetnicima. Smatra se da će onaj ko u CV-ju može da napiše da je izlagao kod vas, ili da je sarađivao sa vama, lako krenuti dalje. Vaš sajt *Srpska savremena umetnost* je mesto gde mogu prvi put da se predstave javnosti.

Naša vrata su otvorena prvenstveno za mlađe ljude, ali su nam bliske i druge generacije. Posle diplome mladi nemaju gde da dođu. Oni ovde prolaze kroz sve, pa svi pomalo možemo da se bavimo i računovodstvom, i da pišemo projekte i da opremamo izložbe – i to bez ikakvih predavanja. Ovde se ljudi obuče toliko da mogu da se upuste u koštac sa velikim poslovima. Na primer, od četvoro istoričara umetnosti koliko nas ovde radi, troje je prošlo iskustvo Oktobarskog salona. Mi smo

tu da mladima prenesemo sve što znamo, mi smo im pomoć za sve: od saveta gde da nađu majstora koji će najbolje realizovati njihov rad, preko izdavanja potvrde kojom će rešiti neki problem ili otputovati negde, do preporuke za inostranu stipendiju. Jednostavno, mi smo njima prijatelji i saradnici, kolege, a ne samo galeristi. Nismo galerija u koju dođete da konkurišete, izlažete, i više se nikad ne pojavite – kod nas se stalno dolazi. Naš sajt *Srpska savremena umetnost* je važan projekat i smatram da je uspešan. U njemu je sto umetnika iz Srbije: objavljena je biografija svakog od njih i po deset radova. Znamo da su mnogi umetnici ostvarili kontakte zahvaljujući ovom sajtu. On je, podrazumeva se, uvek otvoren za nove umetnike.

Remontovo bavljenje savremenom vizuelnom umetnošću nije ograničeno samo na organizovanje izložbi, što se i očekuje od galerije – vi pokušavate da rešite propuste i nedostatke u kulturnoj politici koji se tiču vizuelne umetnosti...

... A često i uspevamo! Na primer, pre dve-tri godine nismo znali da li se plaća porez od 2,5 odsto na sredstva dobijena iz budžeta Srbije. Nismo hteli da izbegnemo obavezu, ali zar nije nelogično da plaćate porez državi na novac koji dobijate od nje? Toliko smo bili dosadni da nam se to objasni, da su nam na kraju u Ministarstvu finansija odgovorili da ne treba da plaćamo. Eto, na primer, to smo promenili, a to je nešto što se ne tiče samo nas. Ima mnogo takvih primera. Recimo, kad se pojavio tekst Zakona o kulturi, ja sam svaki čas pisala komentare – bilo je raznih previda. I sad vidim da su neki i usvojeni. Zatim, mislim da smo odigrali bitnu ulogu kada je reč o umetničkom tržištu. Ono i sad ne funkcioniše, ali je bolje nego što je bilo. Pre nekoliko godina organizovali smo prvu prodajnu izložbu, pozvali smo i druge galerije: Zvono, Grafički kolektiv i Prodajnu galeriju Beograd. Napravili smo zajednički katalog u kome je bio i tekst o mogućim olakšicama za one koji ulažu u kulturu. To je bila opomena, ne samo onima koji žele da ulažu, već i onima koji su pravili taj nebulozni zakon zbog kog niko nije hteo da se bavi ulaganjem u kulturu. Jednostavno, skrenuli smo pažnju da zakon ovakav kakav je ne funkcioniše. Katalog s tim tekstom smo poslali na hiljadu adresa, i znam da nije bilo uzalud. Ima još takvih konkretnih akcija, na primer naši članovi su u raznim komisijama pa smo s te pozicije uspevali s vremena na vreme da utičemo na vlasti. Bila je, recimo, nedopustiva praksa da država umetniku čiju skulpturu postavi u javni prostor odredi honorar od dve-tri hiljade evra! To je honorar jednog koncerta na estradi! Ako neko trajno postavi umetničko delo u javni prostor, to onda zaista mora da košta više od toga! I uspeli smo, naravno.

Ministarstvo kulture je finansiralo vaš ovogodišnji rad i život sa 150.000 dinara, što je znatno manje čak i od sume koju ste očekivali u ovim kriznim okolnostima. Čulo se da će proslava desetogodišnjice biti i poslednji Remontov dan. Taj datum je prekoračen, da li to znači da će problem biti rešen?

Ne znam. Zasad smo odlučili da pokušamo da opstanemo do kraja ove godine. Sto pedeset hiljada je trošak za samo mesec dana. I Skupština grada je obustavila obećane donacije, tvrde da će biti bolje nakon novog rebalansa budžeta. Mi, naravno, niti možemo to da čekamo, niti smemo da mu se nadamo. Prvo što smo uradili je otkazivanje svih međunarodnih izložbi. Obezbedićemo prostor umetnicima s kojima smo se već dogovorili, ali ništa više od toga ne možemo. Većina ih je pristalo na to, a neki umetnici su se ponudili da urade izložbe u Remontu o svom trošku. Znači, ima smisla opstati. Dokle ćemo, ne znam. Pokušavamo da dobijemo donacije na nekoliko strana, za sad imamo dogovore, ali ne i odgovore. Znači, opet smo u poziciji da nešto čekamo.

Da li ste dobili odgovor na vaše pismo ministru Nebojši Bradiću? Poslali ste ga polovinom avgusta i postavili mu konkretna pitanja o strategiji kulturne politike u segmentu umetnosti i o kriterijumima za određivanje visine novčane podrške, da pomenemo samo ta dva.

Nikada nismo dobili odgovor. Ta pitanja se ne tiču samo Remonta. Ministar je, kad je postajao ministar, tvrdio da će oni koji ispunjavaju određene kriterijume biti finansijski podržani. Mi smo ispunili sve te kriterijume koje je naveo, ali ništa od podrške. Mi radimo s malo novca, imamo veliku produkciju, komuniciramo s inostranstvom, nismo obična galerija, imamo izdavačku delatnost – zašto se to ne vrednuje? Problem je u određivanju kriterijuma, mi više ne razumemo šta je kriterijum koji se očekuje, da li je to što radimo dobro ili nije. A hteli bismo to da znamo. Sudeći po sumi koja nam je određena, rangirani smo kao najprosečnija galerija koja niti ima konkretnu publiku ni javne konkurse, smešteni smo na sporedni kolosek kao da nismo bitni. Kao da u Ministarstvu nisu razmišljali kada su rangirali. Međutim, moraju da razmišljaju, to im je posao, odgovorni su za to što rade. Problem je što se oni ponašaju vrlo lagodno ne shvatajući kakve posledice izazivaju. Kao da nikog, pa ni Ministarstvo, više ne zanima ništa. Mi smo kolateralna šteta takvog odnosa. Stalno pokušavam da objasnim da će ovakvo ponašanje Ministarstva kulture imati katastrofalne posledice. Kultura nije skupa, sredstva koja održavaju neku scenu su mala u odnosu na ono šta ta scena znači u širem kulturnom kontekstu. I mora da se održava jer kultura održava duh nacije. U protivnom, desiće se veliki diskontinuitet u kulturi i silno vreme će proći da se ona obnovi. To su, jednostavno, stvari koje se ne rade. ×

SONJA ĆIRIĆ

STRAHO

REUTERS

Irci su izglasali Lisabonski sporazum, ne iz ubeđenja da je to naročito dobro, već pre svega zbog straha od još većeg ekonomskog pada. Nekog povećanog entuzijazma u vezi sa Lisabonom, bar kod običnog naroda, nema

Za "Vreme" iz Dablina

Uvek šaljivi Irci nazvali su glasanje 2. oktobra "neverendum". Dva puta su glasali za EU sporazum iz Nice, dva puta za Lisabon – i oba puta položili popravni. U dramatičnom zaokretu, 67 odsto Iraca glasalo je ovog puta za Lisabonski ugovor, što je za 20 odsto više nego pre godinu i po dana kada su ga na opšte iznenađenje odbili. Irska je javno pohvaljena i od zvaničnika iz Brisela i od svog premijera Brajana Kauena. Da bi bio usvojen, sporazum moraju da ratifikuju svih 27 zemalja članica EU, a Irci su bili najveći kamen spoticanja jer su se jedini, shodno svom Ustavu, izjašnjavali referendumom.

KAMPANJA OKO EKONOMIJE: Već od samog "dana posle" irske neposlušnosti prema EU, juna 2008, radilo se na pripremi novog izjašnjavanja Iraca. Parlamenti EU zemalja su nastavili sa ratifikacijom Lisabona, a irski političari su vodili pregovore oko tačaka iz Sporazuma koje su najviše uticale na otpor Iraca prema jačem srastanju EU, kao što su pitanja irske neutralnosti, pravo na život, samostalnost poreskog sistema i broj komesara. Kampanja za Lisabon ovoga puta počela je mesecima ranije i to pod sasvim drugačijim okolnostima.

U junu prošle godine Irska je još držala nisku stopu nezaposlenosti, gradilo se i dalje na veliko i skupo prodavalo, a irska vlada, iako uzdrmana iznenadnom ostavkom tek nanovo izabranog premijera, uživala je veliko poverenja građana. Vlada je svoju evropsku kampanju zasnivala na pokušajima objašnjavanja komplikovanog Lisabonskog sporazuma, što je samo zbunilo građane i zabrinulo sindikate i farmere. Na radost skromne, ali efikasne kampanje protivnika, 53 odsto Iraca nije želelo novi sporazum, koji je u velikoj meri sličan Nacrtu ustava EU, koji su 2005. odbili na referendumu Francuzi i Holanđani.

Godinu dana kasnije sve je bilo drugačije. Svetska recesija je teško pogodila Irsku, stopa nezaposlenosti se bliži broju od 15 odsto, velike korporacije se povlače na povoljnija tržišta, banke se nacionalizuju, a podrška vladi je najniža u istoriji zemlje.

Ovoga puta se kampanja vodila većinom

M NA STRAH

oko ekonomskih pitanja, mogućnosti novih poslova i nastavka pomoći Evropske centralne banke. Profesor prava Doneka O'konel sa Univerziteta u Golveju rekao je za "Vreme" da su "političke garancije date irskoj vladi povodom abortusa, neutralnosti i komesara da bi se sprečio neuspeh drugog referenduma i da bi se irski glasači fokusirali na glavno pitanje, a to je kontinuirano učešće u EU. Ipak, promenjene ekonomske okolnosti su više uticale na preokret, nego garancije Brisela". Jedan irski glasač je objasnio na radiju da ne razume baš taj lisabonski papir, ali kad pogleda svoju decu, ne želi da njega krive za neizvesnu budućnost.

PODRŠKE I PODILAŽENJA: Na strani Sporazuma su se koncentrisale skoro sve političke partije, vladajuće i opozicione, sindikati farmera, ribara, javnog sektora, mnoge građanske organizacije, javne ličnosti, članovi grupe U2, fudbaler Robi Kin, ali i jake korporacije koje su novčano pomogle. Intel je ušao sa 250.000. evra, pravdajući svoj nesvakidašnji potez potrebom da ubedi svoje partnere u stabilnost tržišta. Konkretnije motive je imala jeftina avio-kompanija Rajaner, čiji izvršni direktor Majkl O'liri nije krio da za pomoć od pola miliona evra za lisabonsku kampanju očekuje vladinu dozvolu da kupi vodeću nacionalnu aviokompaniju Er lingus. On je takođe izjavio da bi država bankrotirala da ne dobija pomoć Evropske centralne banke.

Jaka podrška je dolazila i od evropskih zvaničnika. Leh Valensa je u septembru posetio Irsku. On je trebalo da razuveri irske radnike uplašene posterima "ne" kampanje, da će najniža zarada biti četiri puta manja nego sadašnja. Hoze Manuel Baroso, predsednik Evropske komisije, neposredno je pre referenduma posetio Limerik, grad čijih je preko dve hiljade radnika izgubilo posao nakon povlačenja korporacije Del. On je obećao radnicima pomoć od 23 miliona evra iz Evropskog kriznog fonda, a ovo mahanje čekom je žestoko kritikovano od oponenata Sporazuma. Lisabonski ugovor je naprosto morao da bude usvojen.

I dalje možda zabrinjava činjenica da je uprkos aktiviranju svih mogućih snaga i velikoj novčanoj pomoći, 33 odsto Iraca glasalo protiv. "Ne" Lisabonskom ugovoru zastupala je samo jedna parlamentarna i to opoziciona partija, republikanska Šin Fejn, koja inače ima po istraživanjima oko osam odsto podrške, partija Libertas i uz njih još nekoliko građanskih grupa. Ova strana je imala pomoć i od susedne britanske desničarske Nezavisne partije, čiji je predsednik Najdžel Farejdž uporedio Lisabon sa korumpiranim izborima u Zimbabveu i Avganistanu.

STRAH KAO MOTIV: Iako su istraživanja još ranijih meseci pokazala promenu u irskom javnom mnjenju, najveći strah "da" kampanje je bila mogućnost "zamena teza" nezadovoljnih Iraca. Pošto je zbog skandala, korupcije i nepopularnih poteza podrška irskoj vladi pala daleko ispod dve najveće opozicione partije, u kampanji se najviše vodilo računa da se stavi jasno do znanja glasačima da ovo nije vreme za kritikovanje vlade, nego vreme za opstanak države. Zato je i naslovna strana *Sunday Independenta* nakon rezultata bila "Stavili smo nezadovoljstvo na stranu, ali ne zadugo". Pojedini naslovi su govorili da je Irska dokazala da je "deo i srce Evrope".

Zastrašivačka kampanja i apostrofiranje samo određenih klauzula Sporazuma bila je taktika obe strane. Manje se pričalo o Sporazumu koji bi trebalo da olakša funkcionisanje proširene i mnogoljudnije zajednice, prijem novih članica, veći uticaj nacionalnih parlamenata, zajedničkoj spoljnoj politici... "Da" strana je stavljala akcenat na pomoć Evrope i očuvanje poslova, a "ne" strana je govorila o gubitku neutralnosti, suvereniteta i mogućnosti prihvatanja abortusa. Takođe su ukazivali na nepoštovanje demokratije i ponovno glasanje za identičan tekst sporazuma, jer su dobijene garancije od EU samo polulegalne.

Jedan od zaključaka nakon referenduma bio je da je strah od još većeg kraha ekonomije prevladao i da nekog povećanog entuzijazma u vezi sa Lisabonom, bar kod običnog naroda, nema. Najveće nacionalne novine *Irish Times* pitale su čitaoce da li je irski ekonomski pad razlog za prihvatanje Sporazuma i više od 60 odsto je reklo "da". Na koji će tačno način EU pomoći ekonomski oporavak Irske i otvaranje novih radnih mesta, tek će se videti.

Svakako Irsku čekaju novi izazovi, izvlačenje banaka iz bankrota, donošenje budžeta za narednu godinu, borba sa nezaposlenošću, a možda i prevremeni izbori, jer su se opozicione partije brzo povukle iz kratkotrajnog braka iz interesa sa vladom.

NIJE SVE GOTOVO: Glavna prepreka za poboljšanje funkcionisanja EU je tako preskočena. Irci su preskočili svoju senku, jedni strahovi odneli su prevagu nad drugim strahovima. Ipak, Lisabonski sporazum treba da se još ratifikuje u Poljskoj i Češkoj. U Češkoj svoj potpis na u parlamentu već ratifikovani dokument treba još da stavi evroskeptični predsednik Vaclav Klaus. Njegov stav je da su evropeizam i nevladine organizacije zamena za ideologiju socijalizma i smatra da Evropa treba da bude sistem relacija individualnih zemalja, a ne bazirana na lažnom internacionalizmu i birokratskom ujedinjavanju. Iako evroskeptik, Klaus je obećao da će Sporazum potpisati ako Irska kaže "da" i ako sud odluči da novo evropsko ustrojstvo nije nekompatibilno sa Ustavom Češke, a ta presuda može trajati i nekoliko meseci.

Veći problem je što u Velikoj Britaniji konzervativci nagoveštavaju organizovanje referenduma u slučaju da u maju pobede na izborima, a da Sporazum do tada nije ratifikovan od strane svih 27 članica. Sa Dejvidom Kamerunom na čelu konzervativci po svim istraživanjima imaju velike šanse da skinu laburiste sa vlasti.

Ako sve bude prema očekivanjima pobornika Sporazuma, uskoro će EU birati prvi put svog predsednika, ministra spoljnih poslova, jačati armiju i primiti nove članice Island i Hrvatsku. Toni Bler je glavni kandidat za funkciju prvog predsednika EU.

U Srbiji je irsko "da" Lisabonskom ugovoru pozdravljeno kao otklanjanje jedne od prepreka na putu ka EU. "Sporazum je više relevantan za efikasnije vođenje Unije, nego za njeno proširenje, iako je to stvar koja se ne može izbeći i koja nosi određene kontroverze, kao što pokazuje primer Turske", rekao je profesor O'Konel. Sa ratifikovanjem Lisabonskog sporazuma u odlučivanju u okviru EU više neće biti prava veta svake države, već se odlučuje kvalifikovanom većinom gde 55 odsto država sa 65 odsto populacije može doneti odluku. Time se, u našem slučaju, može zaobići uporna Holandija, no tako se pri eventualnom prijemu Kosova u EU mogu zaobići i članice Unije koje ne priznaju njegovu nezavisnost. ×

IRENA CVETKOVIĆ

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Žrtve političke lojalnosti

Ono što je nedostajalo na Pjaci del Popolo je jedan ozbiljan proces samopreispitivanja mejnstrim novinara. U stalnom ratu rečima sa vladom i potrebom da brane svoju ulogu i od vlasnika i sve većeg rasta internet medija, italijanski reporteri rizikuju da propuste šansu za sticanje uloge "čuvara demokratije"

Za "Vreme" iz Rima

SUNČANOG SUBOTNJEG POPODNEVA 3. oktobra tri stotine hiljada ljudi popunilo je jedan od najlepših rimskih trgova, Pjacu del Popolo, kao i obližnje ulice. Tih tri stotine hiljada ljudi protestovalo je kako bi odbranili slobodu štampe u Italiji, ne bez nekih nesuglasica i sa dosta entuzijazma uperenog pre svega protiv Silvija Berluskonija.

Demonstracije je zvanično organizovao novinarski sindikat Nacionalne pres federacije Italije (*Federazione nazionale della stampa Italiana, FNSI*). Prvobitno su bile najavljene za subotu 19. septembar, ali su kasnije odložene zbog dana žalosti koji je proglašen pošto je šest pripadnika italijanskih trupa ubijeno iz zasede u Avganistanu.

Poziv FNSI-ja odmah je podržala "Republika", druge po veličini dnevne novine u Italiji, koje je Silvio Berluskoni tužio zbog "deset pitanja" o njegovom zdravlju i ponašanju koje su javno postavili.

MILIONSKE TUŽBE: Berluskoni je tražio da se "Republika" kazni višemilionskom sumom. Manju kaznu (dva miliona evra) Berluskonijevi advokati tražili su za novine "Unita" zbog članaka o navodnom seks skandalu u koji je bila uključena i žena plaćena da prisustvuje Berluskonijevim žurkama u njegovoj privatnoj rezidenciji u Rimu i u vili na ostrvu Sardinija. Ova dva lista mobilizovala su ljude da se priključe demonstracijama a podržale su ih i novine "Fato", koje su pokrenute 23. septembra i koje sadržajem i tonom otvoreno kritikuju Berluskonija.

Pravni postupci koje je pokrenuo Berluskoni lično prerasli su u sveopšti napad na novinare, posebno televizijske. U proteklih mesec dana Berluskoni i njegovi ministri napravili su preokret napadajući pojedine grupe i novinare na italijanskoj javnoj televiziji RAI, koja je, prema njima, "iz principa" protiv vlade i Berluskonija.

SMENE NOVINARA: Ima nekoliko zabrinjavajućih presedana koji uzbunu čine još verodostojnijom. Za vreme poslednje vlade, od 2001. do 2006. godine, Berluskoni se uspešno otarasio svoja tri najveća kritičara na javnoj televiziji. Jedan od njih, Mikele Santoro, vratio se za vreme vlade levog centra, od 2006. do 2008, da bi se opet našao na premijerovoj ličnoj crnoj listi. Klaudio Skajola, ministar za ekonomski razvoj u Berluskonijevoj vladi, otvorio je istragu o prvom delu Santorovog političkog tok-šoua

koji je bio posvećen seks skandalu povezanom s Berluskonijem. U drugom delu, dva dana pre demonstracija na Pjaci del Popolo, pojavila se Patricija D'Adario, koja se bavi "poslovnom pratnjom" i koja je navodno imala seksualni odnos sa Berluskonijem. Emisiju je gledalo rekordnih 7,5 miliona ljudi, što je doprinelo da protest protiv Berluskonija bude još masovniji. Santoro i njegove kolege bili su u masi na Pjaci del Popolo, kao i direktori novine "Republika" i "Unita". Lista onih koji su podržali demonstracije bila je duga i sadržala imena čak i nekih novinara koji rade u Berluskonijevoj mreži magazina, novina i TV stanica. To je bio znak da čak i unutar njegovog medijskog carstva nešto puca, mada te pukotine još ne stižu do površine.

EVROPSKA ANOMALIJA: I same demonstracije su izgledale kao neka vrsta TV emisije. Voditelj je najpre predstavio one koji su na spisku govornika. Među njima su bili generalni sekretar FNSI-ja Franko Sidi, bivši predsednik italijanskog vrhovnog suda Valerio Onida i Roberto Savijano, autor bestselera "Gomora", popularne knjige o napuljskim kriminalnim bandama. Savijano je podsetio publiku da "na nekim mestima u ovoj državi sloboda govora ne znači biti siguran od vlasti, već od moćnika koji mogu da ubiju i kontrolišu teritoriju, izazivajući državu samu". Savijano koji ima stalnu policijsku zaštitu rekao je da "sloboda govora i štampe znači da ne moramo da izolujemo glasove koji pokušavaju da objasne situaciju u zemlji". Situaciju, rekao je Franko Sidi u svom govoru, koja je "daleko od glamura i rialiti šoa koja se dopada ovoj vlasti". Ipak, on je naglasio da je cilj okupljanja da se postavi pitanje svim strankama, vladajućim i opozicionim, da se distanciraju od javne televizije. Rukovodioci italijanske javne televizije izabrani su u parlamentu, a taj mehanizam često je kritikovan da uzrokuje pristrasnost: stranke imaju običaj da biraju prema političkoj podobnosti, a ne prema novinarskim i profesionalnim dostignućima.

Kada, kao što je to trenutno slučaj, vladajuću većinu predvodi medijski tajkun koji poseduje tri od četiri privatna nacionalna TV kanala, rezultat je da su pet od sedam TV kanala direktno ili indirektno pod njegovom kontrolom. "To je evropska anomalija koja se ni sa čim ne može uporediti", rekao je publici Žan-Fransoa Žilard, predsednik Reportera bez granica. "Ovo je najveći dosad održan protest za slobodu štampe", dodao je Žilard masi koja je aplaudirala i najavio da će do 9. oktobra Evropski parlament u Strazburu raspravljati o slobodi štampe u Italiji.

NOVINE I INTERESI: Bivši predsednik italijanskog vrhovnog suda Valerio Onida podsetio je prisutne da Berluskonijeva medijska koncentracija i politička snaga jesu najveća

LAŽU: Silvio Berluskoni

Kupljena presuda

Prema 140 strana dugoj sudskoj presudi donetoj u subotu Berluskonijev medijski holding Finivest mora da plati 750 miliona evra odštete holdingu svog ljutog protivnika Karla de Beneditija. Novac De Beneditijeva industrijska grupa CIR treba da dobije zbog jedne sudske presude iz 1991. godine, na osnovu koje je Berluskonijev Finivest preuzeo kontrolu nad milanskom izdavačkom kućom Mondadori. Krivični sud je više godina kasnije presudio da je sudska presuda iz 1991. godine u korist Berluskonija "kupljena" – slučaj je zastareo i Berluskonija zbog toga više nisu krivično gonili. Iako nova presuda nema uticaja nad kontrolom Mondadorija, ipak je to za Finivest težak finansijski udarac. Premijer Berluskoni je presudu proglasio "nečuvenom" a sudije nesposobnima. "U stvari, trebalo bi da napustim zemlju, ali neće mene tek tako da nateraju na kolena", izjavio je Berluskoni, čije su diverzne novine sudsku presudu okarakterisale kao "puč".

U toku je zasedanje Ustavnog suda Italije, koji veća o tome da li da promene odredbe na osnovu kojih Berluskoni ima imunitet i ne može da mu se sudi zbog korupcije.

pretnja slobodi štampe u Italiji, ali da nisu jedina. Onda je zamolio "sve vlasnike novina" da ispravno postupaju sa vestima i člancima i naglasio da je najveći italijanski problem to što su sve velike novine u vlasništvu industrijskih i ekonomskih konglomerata koji imaju i druge interese osim samih novina. Takav je slučaj na primer "Republike", koju poseduje Karlo de Benedet, direktor CIR holdinga čiji se interesi šire od energetskog sektora do privatnih klinika.

Kada je Onida kritikovao ulogu partija u vođenju RAI-a, nagovestio je da slično rade čak i opozicione stranke. Aktivisti Demokratske partije bili su na Pjaci del Popolo, mahali zastavama i držali transparente, iako je FNSI tražio da se suzdrže od isticanja partijskih simbola. Pored njih, tu su bili i aktivisti i simpatizeri Italia dei valori, manje opozicione stranke koju vodi bivši sudija Antonio di Pjetro i koja je veoma glasna u protivljenju Berluskonijevoj vladi, otvoreno je optužujući za fašizam i drugovanje s mafijom.

KONTRADIKCIJE: Ali, ove demonstracije pokazale su i neke kontradiktornosti. Pojedini transparenti kraj glavne bine optuživali su iste te novinare koji su protestovali. Društveni pokreti kao što su skvoteri u Rimu napisali su na svom transparentu da neke novine više vole da udovoljavaju apetitima svojih vlasnika za novim građevinskim planovima u italijanskoj prestonici, umesto da kažu istinu o stambenoj pomoći.

Još jedan transparent pozivao je italijansku štampu da na pravi način isprati rat u Avganistanu i međunarodne događaje kao što je predstojeća konferencija o klimatskim promenama u Kopenhagenu.

Delegacija učitelja koje je otpustila Berluskonijeva ministarka za obrazovanje Marija Stela Gelmini pozvana je na binu kako bi opisali svoje nezadovoljstvo vladom. Pozvali su medije da usmere pažnju na "socijalnu borbu u zemlji", umesto na "politička ogovaranja".

Ono što je nedostajalo na Pjaci del Popolo jeste upravo jedan ozbiljan proces samopreispitivanja mejnstrim novinara. U stalnom ratu rečima sa vladom i potrebom da brane svoju ulogu i od vlasnika i sve većeg rasta internet medija, italijanski reporteri rizikuju da propuste šansu za sticanje uloge "čuvara demokratije" koja je u italijanskoj skorijoj istoriji bila prečesto žrtvovana na oltaru političke lojalnosti. ×

ENZO MANGINI

PriredilA: B. Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

OPTIMISTA: Direktor MMF-a Dominik Štraus Kan

ISTANBUL

Razvedravanje finansijskih oblaka

CHINA VIEW

Veng Ksjukjong

Kada se prošle godine održavao godišnji sastanak Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Svetske banke, finansijski moćnici imali su pred sobom mnogo mračniju sliku i viziju događaja koji će uslediti. Tenzija je bila velika budući da je sastanak održan samo mesec dana nakon što je Vol stritom zavladala panika posle bankrotstva Liman Bradersa i Meril Linča.

Godinu dana posle, isti ljudi sastali su se u najvećem turskom gradu Istanbulu i konstatovali svetliju budućnost s obzirom na to da se ekonomije mnogih zemalja izvlače iz ponora. Ali, svetska ekonomija i dalje stoji na ivici zato što se scenario njenog oporavka ne odvija baš onako kako je predviđeno. Mudre odluke i odlučne akcije sada su potrebnije nego ikada i jedan loš potez može da izazove ozbiljne posledice po ekonomiju u rekonvalescenciji, i što je još gore, može da dovede do gubitka poverenja u te institucije.

Predviđeno je da će se svetska ekonomija povratiti za 3,1 odsto sledeće godine, nakon procenjenih 1,1 odsto kontrakcija u godini kada recesija jenjava, rekli su nam zvaničnici MMF-a u izveštaju koji je prethodio sastanku. Projekcija rasta za 2009. godinu (revidirana u odnosu na aprilsku prognozu kada je prognozirano 0,6 odsto), reflektuje promene koje su se dogodile tokom prethodnih godina na polju svetske ekonomije. Pre pojavljivanja prvih znakova poboljšanja krize, erupcija u srcu kreditnog vulkanskog tržišta dovela je svetsku ekonomiju na ivicu kolapsa i oterala 90 miliona ljudi u siromaštvo.

Međutim, trud se isplatio. Vlade zemalja zahvaćenih krizom iskazale su želju za saradnjom bez presedana, pokrenule su značajne stimulativne pakete, lansirale milijarde dolara u banke i smanjile kamatnu stopu na istorijski nivo – gotovo da su je spustile na nulti stepen. Pad industrijske proizvodnje smanjio se u drugoj polovini krizne godine, dok su ekonomije u porastu, poput Kine i Indije, pokazale elastičnost u recesiji. Ipak, kako god da su pokazatelji pozitivni, finansijski čelnici suočavaju se sa neizvesnošću kada se govori o rešenjima i ishodu svetske ekonomske krize. "Ekonomski rast se nastavio, ali to ne znači da je kriza iza nas", smatra jedan od direktora MMF-a Dominik Štraus Kan, ne zaboravljajući da je stopa nezaposlenosti u porastu. Oporavak svetske ekonomije biće spor i slab, za razliku od brzine kojom je kriza nastala i jačine kojom se širila. Finansijska tržišta su daleko od stabilnosti, tendencije smanjivanja broja radnih mesta u zemljama pogođenim krizom i dalje je prisutna, protekcionizam je na alarmantnom nivou, a siromaštvo u nerazvijenim zemljama ubrzano raste.

Sve ovo ne daje za pravo učesnicima skupa u Istanbulu da budu zadovoljni, naprotiv, što bi valjda trebalo da znaju.

ATINA

Šta čeka istrošenog Papandreua

WORLD SOCIALIST

Stefan Stajnberg

Panhelenski socijalistički pokret (PASOK), predvođen bivšim ministrom spoljnih poslova Georgom Papandreuom, pobednik je na parlamentarnim izborima održanim u Grčkoj. Stranka je osvojila 44 odsto glasova, odnosno 160 od 300 mesta u parlamentu ove zemlje. Na izbore su pozvali aktuelni premijer Kostas Karamanlis i njegova konzervativna Nova demokratija u pokušaju da osvoji mandat za realizaciju restriktivnog programa kojim bi se zaustavio pad grčke ekonomije pogođene krizom. Zakazivanje izbora usred drugog mandata bio je zapravo Karamanlisov pokušaj da povrati poljuljanu popularnost svoje stranke. No, on u tome nije uspeo, pa stoga zadatak implementacije programa štednje (koji su postavile međunarodne banke i Evropska unija) pada na PASOK-ova, odnosno Papandreuova pleća. Prilično nepopularna Nova demokratija ukaljala je svoj ugled serijom političkih skandala i kritikama za loše rukovođenje u kriznim situacijama, naročito kada je letos buknuo požar u predgrađima Atine. Rezultat takve politike na izborima je nešto manji od 34 procenta glasova i samo 92 mesta u parlamentu.

I dok sada pristalice i stranački aparatčici slave PASOK-ovu pobedu na izborima, analitičari smatraju da izborni trend jasno ukazuje na to da je biračko telo glasalo zapravo protiv restriktivnih mera koje je najavila Nova demokratije i da rezultat više oslikava protivljenje sistemskim programima štednje nego što odražava poverenje naroda u PASOK ili lidera te stranke.

Grčkom političkom scenom dominiraju dve dinastije – Karamanlis i Papandreu. Ova dvojica lidera suočili su se na izborima više od tri puta i potomci su političkih klanova koji su već više od pola veka sveprisutni u Grčkoj. Papandreuov otac i deda bili su premijeri pre njega – tata Andreas bio je tri puta na vodećim pozicijama u zemlji. Dok je otac političku slavu sticao na socijalnim temama i naznakama nacionalizma, sin Georg je rođen u Americi (dok je Grčka bila pod vojnom čizmom), gde je izučavao američku i evropsku spoljnu politiku i ukrštao je sa različitim neoliberalnim političko-poslovnim modelima poslovnog delovanja. Kao ministar spoljnih poslova u tadašnjoj PASOK-ovoj vladi, pojavljuje se na sceni od 1996. do 2004. godine. U tim godinama, na čelu sa Kostasom Simitisom

POBEDNIK: Georg Papandreu

PASOK promoviše "modernizaciju" politike pod uticajem tadašnjeg premijera Velike Britanije Tonija Blera, proces deregularizacije privatizacije javnih preduzeća i zalaže se za znatno smanjenje socijalnih davanja i smanjenje stipendije u obrazovnom sistemu. Ovu PASOK-vu politiku intenzivirala je i usvojila stranka Nova demokratija, kada je preuzela vlast 2004. godine. Efekti takve politike, suštinski PASOK-ove, pokazali su se prošle godine kada je omladina izašla na ulice i isprovocirala nasilje. Sada vladajuća klasa u Grčkoj računa na to da će PASOK i sindikati primeniti upravo tu probiznis i anti-socijalnu politiku koju Karamanlis nije uspeo da sprovede.

Pored mnogih drugih, Grčka ima problem i sa bankama koje su znatno investirale na Balkanu i sada su njihova ulaganja dovedena u pitanje, a prema nekim analizima grčke banke se suočavaju sa dugoročnim ekonomskim rizicima i u zapadnoj Evropi. U komentaru uoči izbora u novinama *Katherimini*, autor kaže da će ovi izbori biti "prekretnica u modernoj grčkoj istoriji", iako su kampanje obe stranke bile "bez dna": "Nijedan partijski lider nije uspeo da inspiriše bilo koga osim svojih pristalica, nijedna stranka nije predložila nikakvo rešenje za probleme u kojima se zemlja nalazi... Obe stranke su iscrpljene, a njihovi lideri i platforme nisu na visini zadatka." Pitanje je trenutka kada će PASOK početi da primenjuje radikalne restriktivne programe i mere, što će sasvim sigurno isprovocirati burnu reakciju njihovih birača.

BUKUREŠT

Rumunski scenario

IRISH TIMES

Denijel Meflaflin

Osam stotina hiljada Rumuna pridružilo se protestima održanim 5. oktobra zbog najavljenih smanjenja plata, kao vid podrške parlamentu u obaranju krizom pogođene manjinske vlade. Gotovo sve bolnice u zemlji primale su samo hitne slučajeve, učitelji u školama nisu predavali, dok su radnici i državni službenici ostali kod kuće u znak podrške demonstrantima koji se bude protiv restriktivnih mera vlade. Javni prevoz nije bio u štrajku, ali su mašinovođe najavile da će sami organizovati štrajk ukoliko vlada ne obustavi planirana otpuštanja. Smanjivanje broja zaposlenih u administraciji je, inače, deo dogovora sa MMF-om u zamenu za 20 milijardi evra zajma. Rumuniji je ovaj novac neophodan da bi pokrila ogroman budžetski deficit i isplatila plate zaposlenih u javnom sektoru.

Vlada ove zemlje planira da u dogledno vreme smanji glomazan državni aparat kako bi napravila proporciju u budžetu.

Dok se premijer Emil Bok iz stranke Liberalna demokratija (PLD) zalaže za pregovore sa sindikatima o reformama, njegov saveznik predsednik Trajan Basesku smatra da je smanjenje plata od suštinskog značaja za Rumuniju da bi izbegla veću ekonomsku krizu. Bokovi liberali i socijaldemokrate vladaju od parlamentarnih izbora održanih u decembru 2008. godine, ali nisu uspeli da prevaziđu dugogodišnje razlike i probleme kada su u pitanju reforma obrazovnog sistema i plate zaposlenih u javnom sektoru. "Ne kažem da je dobro to što su svi nesrećni zbog toga, ali štajk je neka vrsta signala", kaže predsednik. "Ako neko plače zbog toga, a drugi se smeju, onda moramo da se zapitamo da li je to u redu."

Masovni štrajk je organizovan nekoliko dana nakon što se vladajuća koalicija raspala zbog tvrdnji nekih članova Socijaldemokratske stranke da PLD, njihovi koalicioni partneri, imaju nameru da lažiraju predsedničke izbore. Socijaldemokrate su povukle svoje ministre iz kabineta, ostavljajući PLD u manjinskoj vladi, najavljujući da će podržati predlog opozicije o izglasavanju nepoverenja vladi u parlamentu. "Vlada nije više legitimna, podržaćemo predlog za izglasavanje nepoverenja vladi", rekao je njihov lider Mircea Geoana, očekivani protivkandidat Trajana Baseskua na predsedničkim izborima. On je optužio Baseskua da upravlja krizom tako da napravi haos uoči predsedničkih izbora, na šta mu je ovaj odgovorio nazivajući ga "neodgovornim" i "licemerom".

GENERALNI ŠTRAJK: Odazvalo se 750.000 zaposlenih

KRIMINALCI NA "RADU" U INOSTRANSTVU

Desant na Sto

Švedska policija je uhapsila petoricu osumnjičenih za spektakularnu helikoptersku pljačku: navodnog pilota Aleksandera Eriksona (34), Gorana Bojovića (38), Metina Akolaga (36), Gorana Živkovića (29), Rezu Madadija (31) i Petera Karlsona (21). Prema podacima do kojih smo došli, ova grupa predstavlja veoma zanimljivu družinu, ali je teško poverovati da su bili sposobni da samostalno izvedu pljačku koja se dogodila

Kada čujete da je neko helikopterom poharao skladište novca i iz njega odneo 100 miliona evra, ili se radi o fabuli dobrog filma ili imate vest koja će obići svet. U sredu 23. septembra u Stokholmu se dogodila pljačka u kojoj ne samo da su lopovi odneli veoma mnogo novca (niko neće da kaže tačno koliko) iz navodno veoma dobro obezbeđenog skladišta firme za transport i skladištenje novca "G4S" već su se i švedska policija i poneki mediji postarali da ova priča postane još neverovatnija – pravi materijal za dobar film.

LOPOVI I ŽANDARI: Kako "Vreme" saznaje, pljačkaši su iz škole letenja "Roslagen helikopterflig AB", koja se nalazi u predgrađu Stokholma, ukrali helikopter džet rejndžer – pali se bez ključa pritiskom i promenom položaja nekoliko dugmića, a jedina prava zaštita od krađe je dobro obezbeđenje objekta u kome se nalazi. Njime su doleteli iznad zgrade u kojoj se nalazio novac, dvojica ili trojica pljačkaša spustila su se užadima (kao na policijskoj vežbi) na krov i eksplozivom i macolama prokrčili sebi put u zgradu. Unutra su munjevito onesposobili obezbeđenje i počeli na krov da iznose vreće sa novcem, koje su kačili na uže za izvlačenje u spasilačkim akcijama i pomoću čekrka (maksimalna nosivost 680 kg; vreme potrebno za podizanje jedne ture tereta na visinu od 15 metara je oko dva minuta) podizali u helikopter. Kada je sve bilo gotovo, čekrkom su se vratili u letelicu i odleteli tridesetak kilometara severno od grada, gde su ostavili ukradeni helikopter. Njihovi saučesnici na zemlji su postavili takozvane "ježeve" (trake sa šiljcima), kako bi otežali prilaz policiji. Čitava akcija u i oko zgrade trajala je manje od 20 minuta. Iako je policija na lice mesta stigla pre nego što su pljačkaši odleteli, izgleda da su ih zbunili šiljci na putu i "profesionalna, paravojna taktika kriminalaca", pa su čekali specijalce. Međutim, i specijalci su se namučili da prodru u zgradu u kojoj se nalazilo opljačkano skladište novca.

Pošto je policija vrlo brzo prestala da daje bilo kakve informacije o pljački, novinari su se okrenuli "ekspertima". Tako je jedan švedski profesor kriminalistike procenio da u dotično skladište firme "G4S" može da stane oko milijardu švedskih kruna (oko 100 miliona evra). To je odmah postao udarni naslov za medije širom sveta. Iako je policija ćutala, do medija je nekako procurilo da je oko mesec dana pre pljačke "srpska policija svojim švedskim kolegama dojavila šta se sprema". Tada je usledio medijski stampedo na direktora naše policije Milorada Veljovića, koji je morao da ispašta zbog ćutljivosti svojih švedskih kolega. Zatim je, po svemu sudeći iz nekog ovdašnjeg "dobro obaveštenog izvora", procurila informacija da su navodno "dvojica članova bande bivši pripadnici crvenih beretki" (JSO). Iako su neki naši mediji objavili da se srpskoj policiji javio jedan bivši pilot helikoptera MUP-a, koji je odbio da učestvuje u pljački, mnogo je verovatniji scenario po kome je, kako nezvanično saznajemo, Bezbednosno-informativna agencija (BIA) presrela telefonske razgovore između nekih srpskih gangstera u Švedskoj i ovde i na osnovu njih zaključila šta se sprema i o tome obavestila Švеđane. Moguće je

KHOLM

KO JE MOZAK PLJAČKE: Osumnjičeni pljačkaši i švedska policija koja provaljuje u opljačkanu zgradu

Hronologija

Prema pisanju lista "Aftonbladet", pljačka se odigrala na sledeći način:

5.15 – zaposleni u Nacionalnoj železničkoj administraciji vide kako iznad zgrade preko puta lebdi helikopter

5.19 – policiji je javljeno da je u toku pljačka; svedoci vide kako tri ili četiri osobe napuštaju helikopter; čuju se eksplozije, pljačkaši sa krova ulaze u zgradu, a helikopter lebdi iznad nje; nešto kasnije nekoliko džakova sa novcem podignuto je uz pomoć užeta u helikopter

5.25 – prva patrola policije stiže na mesto pljačke, ali im je naređeno da ne intervenišu do dolaska specijalaca, iako lopovi još uvek utovaruju vreće sa novcem u helikopter; pljačkaši su ranije na sve prilaze zgradi stavili takozvane "ježeve" (trake sa šiljcima), kako bi otežali prilaz policiji

5.35 – dok ih policija posmatra sa zemlje, pljačkaši se helikopterom udaljavaju od zgrade i lete na sever; nešto kasnije specijalci ulaze u zgradu u kojoj je skladište novca

5.49 – obaveštena je najbliža helikopterska jedinica policije, ali nisu bili u mogućnosti da odmah uzlete, jer se ispred hangara nalazio predmet za koji su posumnjali da je u pitanju bomba

7.00 – policija se uverila da niko od 21 radnika firme na koju je izvršen prepad nije povređen

7.37 – policija pronalazi eksploziv u zgradi i proširuje zaštitni kordon oko nje

8.15 – u šumarku severno od Stokholma pronađen je helikopter kojim je izvršena pljačka

8.42 – policija evakuiše radnike firme "G4S" iz zgrade u kojoj se nalazi skladište novca

13.00 – policija vodenim topom onesposobljava predmet ispred hangara u helikopterskoj bazi, za koji se sumnjalo da je bomba

18.00 – policija hapsi dvojicu koju sumnjiči da su učestvovali u pljački i nastavlja da "češlja" stokholmsko krimi-podzemlje

i da su dotičnog pilota koji je odustao pokupili kada se vratio kući neobavljena posla i dali mu ponudu koja se ne odbija, pa im je on ispričao detalje koji su nedostajali. Međutim, kada su švedski mediji objavili postojanje tog svedoka, njegove nesuđene kolege su počele da prete da će ga ubiti, jer je progovorio, a postupak pojedinih švedskih novinara razljutio je ministra policije Ivicu Dačića, pošto je to dodatno otežalo obezbeđivanje fizičke sigurnosti svedoka pokajnika.

IZVOĐAČI RADOVA: Švedska policija je krenula da "češlja" sve poznate bezbednosno zanimljive individue iz lokalnog podzemlja, ali je nastavila i da ćuti. To je išlo čak dotle da su tvrdili da nije tačno da su švedski istražitelji došli u Srbiju kako bi dobili >>

potrebnu pomoć. U MUP-u nam je potvrđeno da su švedski policajci bili ovde kako bi sa ovdašnjim kolegama razmenili saznanja. U međuvremenu je švedska policija uhapsila petoricu osumnjičenih: navodnog pilota Aleksandera Eriksona (34), Gorana Bojovića (38), Metina Akolaga (36), Gorana Živkovića (29), Rezu Madadija (31) i Petera Karlsona (21). Prema podacima do kojih smo došli, ova grupa predstavlja veoma zanimljivu družinu, ali je teško poverovati da su bili sposobni da samostalno izvedu pljačku koja se dogodila. Erikson je neka vrsta TV plejboja koji je navodno učestvovao u nekoliko *reality* emisija, otac mu je izdavač, pilot je helikoptera i ranije je imao veze sa školom letenja iz koje je ukraden helikopter. Međutim, on je istražnim organima izjavio da ima alibi i da je u vreme pljačke imao saobraćajnu nesreću. Bojović je Nikšićanin koji već dugo živi u Švedskoj, nema policijski dosije, priča se da ima kafić u širem centru Stokholma, a neki ga povezuju sa lokalnom bandom iz 80-ih i 90-ih, zvanom "Fitja Bojz". Akolag je Turčin i takođe slovi za bivšeg člana "Fitja Bojza", a ima indicija da su on i Bojović "održavali kontakte sa inspiratorom pljačke", koji se navodno nalazi van Švedske. Živković je "osoba srpskog porekla", o kojoj se ne zna mnogo, osim da je osuđen zbog "krađe smaragda vrednog oko 10.000 evra 2000. godine". Madadi je Iranac i šampion MMA (*Mixed martial arts*), što je lepši naziv za takmičenja čija je poenta: kako na 101 način nekome razbiti glavu. Karlson je Šveđanin

ANDREJ ISAKOVIĆ

sa podužim dosijeom, koji uključuje krađe, pretnje, tuče, trgovinu drogom...

Zanimljiva je i teza o navodnom "organizatoru i inspiratoru pljačke". Koliko se do sada zna, u opticaju je samo ime izvesnog Milana Ševe, rodom iz Bosanskog Petrovca. Njegov najviši domet je to što je zet pokojnog Ratka Đokića, srpskog doajena švedskog podzemlja. Đokić je ubijen 2003. godine u Stokholmu, a na Ševu je atentat pokušan barem jednom u Švedskoj i jednom je naša policija sprečila njegovo ubistvo tako što je pohapsila zaverenike. Ševo je pobegao iz zatvora u Švedskoj, pa je uhvaćen u Grčkoj, ali se umesto ponovo u zatvoru, obreo u Beogradu, gde – iako priznaje da je dobar sa ljudima

>>"ZNAMO DA SRBI IMAJU NE SAMO BROJNU DIJASPORU U ŠVEDSKOJ VEĆ I DUGU TRADICIJU ZNAČAJNE PRISUTNOSTI U NJIHOVOM PODZEMLJU"
GORAN PETROVIĆ

iz švedskog podzemlja – negira da je kriminalac, kaže da je "biznismen", tvrdi da jedva čeka da se sretne sa švedskim policajcima i preti da će tužiti svakoga ko ustvrdi da ima veze sa pljačkom u Stokholmu. Prema rečima jednog bivšeg radnika MUP-a, Ševo "ima veze u podzemlju, ali je ovakva pljačka prosto preveliki zalogaj za njega" i "nešto što je iznad njegove lige". Što se tiče "veze sa crvenim beretkama", za sada se nezvanično spominju dvojica bivših pripadnika ove jedinice, koje pojedini izvori pominju kao "Crnogorce po imenu Kristijan i Dragan".

Bivši načelnik Resora državne bezbednosti (RDB) Srbije Goran Petrović za "Vreme" kaže da je, iako raspolaže samo podacima koje je saznao iz medija, "to sasvim dovoljno da prepozna način rada koji je video mnogo puta na raznim pokaznim vežbama JSO-a". Međutim, Petrović skreće pažnju na problem koji je, po njegovom mišljenju, mnogo važniji od "identiteta samih izvođača radova u ovoj pljački". "Pre svega, mi imamo sistemski problem – šta raditi sa ljudima koji su dobro obučeni za rad u specijalnim jedinicama kada dođe vreme da idu u *penziju*", kaže Petrović i dodaje: "Nije toliko bitno da li su momci u ovom slučaju iz JSO-a ili neke specijalne jedinice Republike Srpske, na primer. Kada završe službu državi, realno imaju samo dva izbora, da rade kao noćni čuvari ili obezbeđenje u firmama i bankama, za jedan evro na sat, ili da budu telohranitelji nekog biznismena ili poznate ličnosti, za maksimalno 500 evra mesečno, a pritom nemaju nikakve garancije da li će i kada primiti sledeću platu. Zato ne treba da čudi što će se neki od njih okrenuti kriminalu. Ima tu i ljudi koji su skloni tome. Nakon postavljenja na mesto načelnika RDB-a, saznao sam da neki pripadnici Jedinice *tezgare sa strane* tako što reketiraju ugostiteljske objekte sa dobrim prometom, naročito splavove. Učinio sam ono što je bilo do mene: pokrenuo disciplinske postupke, najurio ih iz Službe i sa krivičnim prijavama predao

Helikopter i teret

Helikopter firme "Bell", model 206 džet rejndžer, koji je korišćen u pljački u Stokholmu, pouzdana je letelica. Njime dobro obučen pilot može relativno lako da upravlja, ima jedan motor, koji mu daje dovoljno snage da ponese šestoro odraslih ljudi (u proseku po 80 kilograma), a maksimalna nosivost tereta se razlikuje od verzije do verzije i kreće se u rasponu od 680 do 777 kilograma. Bivši pilot helikoptera Vojske Jugoslavije (VJ) koji je želeo da ostane anoniman kaže za "Vreme" da "izračunavanja, koja se mogu naći u medijima, o tome da li je helikopter mogao da ponese toliko novca koliko se tvrdi da su pljačkaši odneli", smatra "površnim". "Nije tu pitanje samo težine novca, jer se nosivost helikoptera može povećati tako što se sipa manje goriva. Okvirno je pilotu za let u Stokholmu bilo potrebno oko 200 litara goriva, a ako znamo da rezervoar tog helikoptera zahvata oko 410 litara, punjenjem nešto manje od polovine rezervoara dobija se još oko 170 kilograma nosivosti", objašnjava on i dodaje: "Ima i drugih netačnih navoda u medijima. Na primer to da je helikopter 'leteo bez svetala'. Svi piloti helikoptera noću lete bez svetala, jer im nisu potrebna. Letimo po instrumentima. A u dobro osvetljenom gradu može se leteti i vizuelno. Potpuno sam siguran u dve stvari: da je pilot koji je upravljao helikopterom u Stokholmu morao biti veoma iskusan, jer je jedan od najtežih delova leta lebdenje u mestu, koje smo u VJ-u najviše uvežbavali, a još težim ga čini podizanje tereta u letelicu dok lebdi; kao

i u to da je pilot put kojim je leteo tokom pljačke morao da pređe pešice barem nekoliko puta. Nisu problem zgrade, kako neki tvrde. One su u dobro osvetljenom gradu lako vidljive. Mnogo su opasnije razne žice i kablovi koji vise sa i oko zgrada ili su rastegnuti između njih. Jako opasne prepreke tokom leta noću u gradu mogu biti i neosvetljene reklame ili panoi i slične prepreke koje se teško ili kasno primete u letu velikom brzinom."

I Goran Petrović i pilot sa kojim smo razgovarali slažu se da pilota koji su u stanju da bez greške izvedu let poput onog u Stokholmu "u Srbiji ima možda i manje od dvadesetak, a da ih ni u zapadnim zemljama veličine Srbije nema mnogo više". Stručnjak za obezbeđenje lica i objekata, koji se bavio i obezbeđenjem transporta novca, kaže za "Vreme" da nije problem samo u nosivosti helikoptera i težini novca: "Najveća novčanica u Švedskoj je od 1000 kruna. Ako su lopovi odneli 100 miliona evra, to je po trenutnom kursu milijarda kruna. Čak i da su sve ukradene novčanice bile u najvećim apoenima od 1000 kruna, to je milion novčanica, ili 10.000 standardnih bankarskih paketića od po 100 novčanica, a to je i teško i zauzima puno prostora."

nadležnom tužilaštvu. Ali, to ne rešava sistemski problem. Ne možete od nekoga ko je ceo radni vek učio kako da barata oružjem i izvodi razne vratolomije, pa uz to još ima i sklonosti ka kriminalu, da očekujete da će kupiti instrument i prijaviti se za posao u filharmoniji."

ČINJENICE I NAGAĐANJA: O argumentima koji ga navode na zaključak da se u ovom slučaju radi o "momcima odavde", Petrović kaže: "Malo je verovatno da se kod pljačkaša u Stokholmu, na primer, radi o pripadnicima nekih specijalnih jedinica iz Libije ili Čečenije. Zašto? Zato što bi tim ljudima nedostajala neophodna logistička podrška da izvedu ovako složenu akciju. Znamo da Srbi imaju ne samo brojnu dijasporu u Švedskoj već i dugu tradiciju značajne prisutnosti u njihovom podzemlju. Za razliku od nekoga iz jedne daleke i egzotične zemlje, koji je u Stokholmu kao riba na suvom, onaj ko je odavde, nema posla, a ima *potrebna znanja i veštine*, u Švedskoj može naći logistiku neophodnu da izvrši ovakvu jednu pljačku." Petrovića mnogo više čude postupci švedske policije. On veruje da je tačno da su naše službe bezbednosti obavestile svoje švedske kolege o saznanjima da se tamo sprema pljačka. "Nema nikakvog razloga da naša policija ili BIA ne upozore bilo koju drugu službu da se kod njih sprema izvršenje nekog krivičnog dela. To je standardna praksa. Mnogo me više čudi postupak švedske policije, da po prijemu informacije nedelju dana drži ljude na koje se sumnja pod prismotrom, a kada se za to vreme ništa ne dogodi, oni jednostavno olabave mere prismotre i obezbeđenja. Njihov postupak mi deluje naivno i neuverljivo. Kada imate tako neki slučaj, lica se rutinski drže pod merama oko mesec dana, a onda se pristupa proceni onoga što je na taj način utvrđeno i odlučuje se da li prekinuti mere, uhapsiti lica..." Petrović kaže i da sumnja da je u ovoj pljački učestvovalo "tridesetak ljudi", kako su navodili neki mediji i ovaj broj svodi na "desetak".

Kada je, inače relativno pričljiva, švedska policija zanemela, tamošnji novinari su se našli u čudu. Kao u nekom skeču iz Montija Pajtona, počeli su da zovu svoje kolege u Srbiji, da dolaze ovamo ili prevode tekstove iz naših novina, ne bi li saznali istinu o nečemu što se dogodilo u njihovoj kući. Služba za odnose sa javnošću MUP-a Srbije, ni kriva ni dužna, našla se između tri vatre: potrebe da javnosti – našoj, a još više švedskoj – saopšti sve što je u javnom interesu, neophodnosti da se ne ugrozi istraga koju sprovodi švedska policija i neverovatno snažne želje švedskih organa da se ništa pod milim bogom ne sazna. Po mišljenju pojedinih domaćih i švedskih novinara, ovaj hod po vreloj žici im je pošao za rukom. Švedski mediji su od naših prepisivali skoro svako slovo koje se dalo prevesti, a ni neki naši listovi im nisu ostali dužni – živa robna razmena u globalnom selu. Ali, šta je navelo švedsku policiju da pribegne omerti? Zvanična priča je da neće da upozore ostatak bande, koji je u bekstvu, šta sve znaju i koliko su blizu da ih pohapse. Postoje i dve teorije o "pravim razlozima za ćutanje", koje zastupaju pojedini sadašnji i bivši srpski policajci. Prema prvoj, švedska policija je svesna da je jednom napravila veliki propust, pa ne želi da rizikuje još neku značajniju grešku u koracima, koju bi eventualno mogla napraviti ako saopšti nešto kad mu vreme nije. Druga pak glasi da su policajci "zbog prve brljotine" dospeli pod ogroman pritisak političara i javnosti, pa su postali toliko nesigurni da počinju da se rukovode logikom da je, "ako naprave još koji ozbiljan kiks, najbolje da za njega niko ne sazna".

Kako god se ova priča završila, velike su šanse da neki sposobni filmadžija na njoj stekne sopstveno pravo malo bogatstvo – ali legalno. ×

JOVAN MILEVIĆ

Između siromaštva i bolesti

U Beogradu se ne oseća, ili bar ne primećuje u tolikoj meri, problem starih koliko u gradovima u južnoj i istočnoj Srbiji

SVETLANA IMA 82 GODINE. Živi sama u svom stanu na Vračaru, u Beogradu, dva njena sina su u inostranstvu. Pre četiri godine je pala na ulici i polomila ruku, koju od tada teško pokreće. Vreme uglavnom provodi u stanu, puno čita, odlazi do pijace kada može. "Zimi je naročito teško, one nove ploče koje su stavili na Kalenić pijaci su tako klizave." Kaže da nikada nije razmišljala o odlasku u starački dom. "Živim u ovom stanu 52 godine, moje uspomene i sećanja su tu, ne bih mogla da se odvojim od njih. Mada je teško kada ne možeš sam više da radiš u kući, kada ne možeš bez nečije pomoći."

Samo u Beogradu živi 350.000 ljudi starijih od 60 godina, a prema podacima Gerontološkog centra više od 35 odsto starih lica žive sami. Ni u ostatku Srbije situacija nije mnogo drugačija. Povodom svetskog Dana starih, 1. oktobra, objavljeni su podaci koji kažu da je Srbija sa 15,7 odsto starog stanovništva četvrta u svetu po broju stanovnika starijih od 65 godina. Oko 300.000 starih ljudi u celoj Srbiji svakodnevno zavisi od tuđe nege i pomoći pri zadovoljavanju osnovnih potreba.

STRATEGIJA I REALNOST: Ministar rada i socijalne politike Rasim Ljajić je povodom Dana starih rekao da Srbija mora da inovira i prilagodi novim realnostima Nacionalnu strategiju o starima, donetu pre tri godine, i da izađe u susret realnim potrebama starijih građana. Prošle godine, istim povodom, Ljajić je izjavio da se država ne brine dovoljno o starijoj populaciji i da se njihov položaj nije mnogo poboljšao i pored donošenja Strategije.

Većina starih osoba u Srbiji je u teškom materijalnom položaju. Čak četvrtina starih živi sa primanjima nižim i od granice siromaštva koja iznosi 8800 dinara. Procene su da 100.000 starih nema redovna primanja i podršku porodice, a u najtežem položaju su oni koji žive u seoskim područjima gde su službe socijalne zaštite slabije razvijene. Pratilac starosti su i bolesti i psihički problemi. Depresija je česta posledica usamljenosti i situacije u kojoj stari ne mogu više da rade i da se brinu o sebi.

Postoje brojni programi pomoći starijima, a najviše ih je sigurno u glavnom gradu. Preko 2000 sugrađana koristi usluge gerontodomaćica u okviru programa "Pomoć u kući" Gerontološkog centra Beograda. Takvih domaćica je u Beogradu 667. Jedna domaćica svakog radnog dana pruža usluge za tri klijenta, po dva sata dnevno. Ona im sprema stan, hranu, brine o njihovoj ličnoj higijeni, lekovima i odlasku kod lekara, plaćanju računa. Na pomoć gerontoslužbe mogu da računaju bolesni i teško pokretni, koji nemaju nijednog člana domaćinstva koji bi im pomagao. Zahtev se podnosi Centru za socijalni rad u opštini stanovanja, mesečni izdatak korisnika iznosi 1100 dinara, a korisnici čija su primanja ispod minimalnog nivoa ovu uslugu ne plaćaju ili je plaćaju delimično. Trenutno u Beogradu nedostaje 289 gerontodomaćica, na listi čekanja nalazi se 866 korisnika. Osim Beograda, i mnogi drugi gradovi u Srbiji uveli su ovaj vid pomoći starima, poput Mladenovca, Jagodine, Niša, Pirota.

Svetlana je korisnik programa "Podrška i pomoć za vračarske seniore" koji je opština Vračar, sa 27,6 odsto lica starijih od 65 godina "najstarija" u Beogradu, pokrenula prošle godine. To je projekat besplatne pomoći za sugrađane koji u ovoj opštini žive sami, stariji su od 65 godina, bolesni su i teško pokretni, imaju male penzije. Aleksandar Jovanović, pomoćnik predsednika opštine, kaže da se za program još na početku zainteresovalo više od sto starih lica. Opština je za taj projekat dobila pomoć od Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja. Zaposleno je 15 žena različitih struka, do tada nezaposlenih, koje su se prekvalifikovale uz veliku pomoć Gerontološkog centra Beograda. Program je trajao skoro godinu dana, završio se jer su prestali izvori finansiranja. "Stizala su brojna pisma podrške, neke žene su nastavile da obilaze korisnike i posle kraja projekta", kaže Jovanović. "Opština će sada od oktobra do aprila, u najtežem periodu godine za stare, sama finansirati program, a potrudićemo se da nađemo sredstva i za kasniji produžetak projekta. Ponosni smo na korisnike koji su sami predložili da se dnevna poseta skrati sa dva sata na sat i po da bi više ljudi moglo da koristi usluge gerontodomaćica, predložili su sami i uvođenje dobrovoljne participacije da bi se više ljudi uključilo. U ovom projektu imamo dobru saradnju sa Gerontološkim centrom i centrima za socijalni rad, kao i sa Domom zdravlja Vračar, u čijim prostorijama rade koordinatori programa."

Svetlana kaže da više ne može da zamisli život bez Stanke Spasojević, svoje gerontodomaćice. Pored toga što Stanka sve u kući stigne da uradi za dva sata, jedna od najvažnijih stvari, slažu se i Stanka i Svetlana, jeste što stari ljudi znaju da će doći neko sa kim mogu i da popričaju, a to je nešto što im najčešće nedostaje.

DOMOVI I KLUBOVI: Brankica Jovanović, direktorka Gerontološkog centra Beograda, za "Vreme" kaže da u okviru Gerontološkog centra postoje četiri doma za stare sa 1200 korisnika. "Nekada je bila katastrofa živeti u domu za stare, sada je situacija mnogo bolja. Svi kapaciteti su popunjeni, a najveće interesovanje je za smeštaj zavisnih bolesnika. Pored smeštaja i obroka, korisnicima domova su na raspolaganju i lekarske usluge, radna i fizikalna terapija, kulturno-zabavni život, bioskopske predstave, a jednom nedeljno organizuju se i izleti. Postoji spisak koji se ne bi mogao nazvati spisak čekanja, čeka se najčešće kada neko izrazi želju da bude u domu koji je u tom trenutku popunjen."

U Srbiji postoji 38 registrovanih državnih domova za stare, kao i 25 gerontoloških centara, sedam domova za stare i penzionere i šest domskih odeljenja pri centrima za socijalni

Nestajanje sela

Prema procenama Zavoda za proučavanje sela, u Srbiji će za 15 godina oko 700 sela ostati bez stanovnika, što je više od 15 odsto seoskih zajednica. Najviše pustih i polupustih sela je u istočnoj i južnoj Srbiji, ali ni u pitomijim krajevima situacija nije mnogo bolja. Badnjevac kod Batočine je relativno blizu grada, naizgled živo mesto u koje se doseljavao i veliki broj ljudi sa Kosova. Ipak, od 939 punoletnih stanovnika 317 ima preko 70 godina, a od 351 domaćinstva 75 ima samo jednog člana.

VIŠE OD SIMBOLIKE: Stvarnost A. ANDIĆ

rad. Veliki je broj i privatnih domova za stare, više od 50, ali smeštaj u njima mogu sebi da obezbede samo oni sa dubljim džepom, jer se cene kreću – zavisno od kvaliteta smeštaja, vrste nege i želje korisnika – od 500 do 1000, čak i do 2500 evra mesečno. U državnim domovima za stare cena smeštaja je od 21.500 do 36.500 dinara. Otvaranje privatnih domova za stare je u ekspanziji, jer postojeći kapaciteti očigledno ne zadovoljavaju rastuće potrebe.

Poslovna jedinica "Dnevni centri i klubovi" Gerontološkog centra Beograd, pored programa pomoći u kući, vaninstitucionalnu zaštitu pruža i kroz 20 dnevnih centara i klubova na teritoriji grada. U tim klubovima, korisnici u dnevnom boravku imaju svakodnevna druženja, uz razne sekcije, radionice, čitanje štampe, praćenje TV programa. Otvorena zaštita podrazumeva i ishranu, raznošenje hrane u stanove korisnika, pranje, sušenje, peglanje veša, kupanje korisnika... Usluge gerontodomaćica, dnevnih centara, klubova i staračkih domova u Beogradu, prema podacima Gradskog centra za socijalni rad i Sekretarijata za socijalnu zaštitu, koristi više od 10.700 starih sugrađana u 13 beogradskih opština.

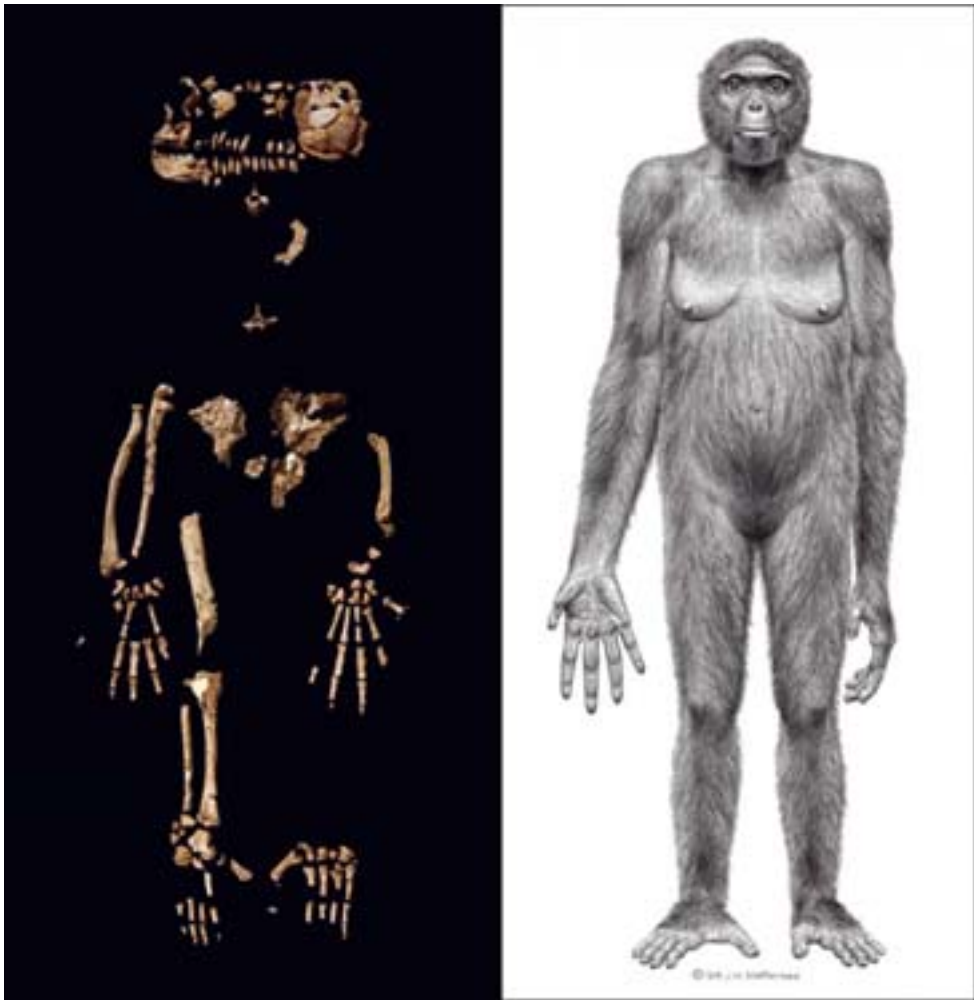
Brankica Jovanović kaže da je očigledno da se proces starenja stanovništva nastavlja i da je sve veća potreba za različitim uslugama. Ona misli da je potrebno i više usluga i više onih koji pružaju usluge, i da se na tome radi na nivou države. "Potrebno je sve više razvijati centre za dnevni boravak starih, Francuzi imaju 'psihologa u kući', nekada je našim korisnicima potreban razgovor i neko za priču, potrebno je uključiti više volontera, sprečavati diskriminaciju starih, obučiti ih novim tehnologijama kao što je korišćenje automata za novac – to su sitne stvari koje ne zahtevaju velika finansijska sredstva," smatra Jovanovićeva.

U Beogradu se ne oseća, ili bar ne primećuje u tolikoj meri, problem starih koliko u gradovima u južnoj i istočnoj Srbiji. Kao najstarije opštine u Srbiji se izdvajaju Knjaževac, Babušnica, Svrljig, Gadžin Han i Crna Trava, u kojima je broj starijih od 60 godina dva do tri puta veći od broja mladih do 20 godina.

Najveći problem ipak imaju staračka domaćinstva u selima, naročito u planinskim krajevima. Istina, moglo bi se reći da se u tim sredinama više održala solidarnost porodica i komšija, ali to najčešće nije dovoljno. Milan (83) i Kosa (82) su svoj zaseok na padinama Tare napustili prošle godine i preselili se kod sinova u Užice. "Od kada se žena razbolela i ostala nepokretna, ima tome pet godina, još teže je bilo, mada ni pre toga nije bilo lako," priča Milan. "Deca su pomagala i dolazila koliko su mogla, ali do prodavnice ili do lekara ima deset kilometara, a tek kada sneg zapadne... Nemaš sa kim ni da progovoriš. Pomagale su se ove tri kuće u kojima je bilo ljudi, ali šta da radiš kada su svi u godinama i skršeni." Milan kaže da su ipak plakali kada su odlazili. "Jeste ovde u Užicu lakše, sve je tu, ali zatvorila se kuća, još malo pa će celo selo zapusteti. Ostale su još dve kuće, sa po jednim čovekom, a i to neće dugo." ×

MOMIR TURUDIĆ

Žena koja je nedostajala

Najstariji pronađeni fosil čovekovih predaka, Ardi – niska, čupava i povijena ženka malog lica iz Etiopije, stara 4,4 miliona godina – otkriva kako je Eva nagovorila Adama da konačno siđu sa jabuke i jednom počnu da žive kao ljudi

Prošle nedelje objavljen je fosilni nalaz najstarijeg čovekovog pretka, otkriće na koje se čekalo čak 17 godina. Iz velike slagalice od detaljno očišćenih i složenih fosilnih ostataka iz Etiopije izronila je Ardi, da bi kao "karika koja je nedostajala" pokazala kako je mogla teći evolucija nakon što su se preci ljudi odvojili od linije primata koja vodi do savremenih šimpanzi i to u jednom od njenih najzagonetnijih koraka – onom kad su čovekoliki majmuni sišli sa drveta da bi postali hominidi, rod onih koji su sličniji ljudima nego šimpanzama.

Ardi je, zapravo, pronađena još 1992. godine. No, u istraživanju koje je predvodio antropolog Tim D. Vajt sa Univerziteta Berkli u SAD, bile su potrebne godine da se nalazi njenog skeleta pažljivo očiste i slože, kao i da se, što je najvažnije – podrobno objasne. U seriji od 11 članaka koje je u specijalnom izdanju 1. oktobra ove godine objavio časopis "Science", a koji su izazvali pravu buru među naučnicima, prikazani su zaključci o verovatno prvim čovekolikim hodačima po tlu.

Oni su izvedeni iz 110 nađenih fragmenata, celih kostiju i njihovih izuzetno malih delića 36 različitih jedinki, među kojima je Ardi samo jedna, ali najkompletnija. Svi ovi ramidusi su prohodali na danas suvom i pustom mestu u Etiopiji koje malo kome može izgledati kao čovekov prvobitni dom, ali su čovekoliki primati na njemu, izvesno, živeli više miliona godina, pre nego što su iz tog svog raja izgnani da lutaju planetom. Naime, fosilni ostaci Ardi pronađeni su u vulkanskom pepelu na lokalitetu Aramis, u pustinji Afar, depresiji uz Crveno more, poznatoj i po imenu Danakil.

U ovom neprijatnom delu istočne Afrike, od Tanzanije do Etiopije, koji ponekad nazivaju i "kolevkom čovečanstva", svuda unaokolo su lokaliteti i sonde gde su arheolozi raskopali tlo u potrazi za takozvanim parantropusima i australopitekusima – ne tako daleko je tanzanijski klanac Oldupai gde su 1959. Meri i Lusi Liki našli "Dragog dečka", kao i lokalitet Laetoli gde je Meri Liki u okamenjenoj lavi našla 3,6 miliona stare čuvene otiske stopala ženke australopitekusa i njenog malog potomka.

A samo 72 kilometra dalje od mesta gde je sada otkrivena najstarija od svih, Ardi, nalazi se lokalitet na kome je 1974. godine nađena slavna Lusi, stara 3,2 miliona godina, koja je pre Ardi smatrana najstarijim fosilom ljudskih predaka. Nazvana po pesmi Bitlsa *Lucy in the Sky with Diamonds*, koja se neprestano vrtela na kasetofonu u arheološkom kampu kad je njen fosil otkriven, Lusi je kao najpoznatiji otkriveni *Australopithecus afarensis*, hodala na dve noge i sakupljajući hranu trčala savanom, da bi ponekad zastala i iz trave uspravljena pogledala ka horizontu, kao da u strahu od predatora očekuje dolazak svojih dvonožnih potomaka iz roda Homo, budućih gospodara planete.

No, milion godina ranije, u vreme kad je živela Ardi, nigde na horizontu nije bilo savane. Svuda unaokolo je bila uglavnom šuma. "Ono što je do sada bilo zbunjujuće jeste pronalazak verovatnog uspravnog hoda vrste koja je živela u šumskom ekosistemu, a čitava klasična priča o evoluciji bipedalnosti kod ljudi vezivana je za savane", kaže za "Vreme" evolucionistkinja dr Biljana Stojković sa Katedre za genetiku i evoluciju Biološkog fakulteta u Beogradu.

Naime, jedinka koja pokušava uspravno da hoda kroz šumu troši mnogo više energije i vremena za pronalaženje hrane i partnera za parenje nego kad bi to izvodila tako što se penje i skače po drveću. Ardi je bila manje pokretljiva nego kasniji hominidi, a nije mogla da trči i hoda na velikim razdaljinama. I uopšte, usred guste šume bila je kao gradska devojka čije urbane navike na selu ničemu ne služe. Problem sa tim detaljem jeste zbog toga što je u takvoj, šumskoj sredini bila manje prilagođena i više izložena selekciji, za razliku od sa australopitekusa poput Lusi koji su, dok hodaju uspravno savanom bolje prilagođeni i za dalji evolu-

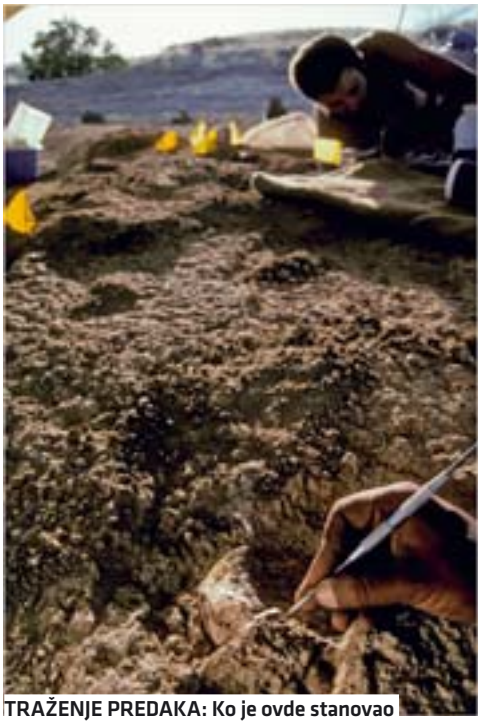
tivni razvoj imaju, kako se kaže, adaptivnu prednost dvonožnosti.

Zašto je onda već Ardi, milion godina pre australopitekusa, hodala na dve noge? Novo objašnjenje hodanja na dve noge vezuje za – seksualnu selekciju. Kako kaže Stojković, dvonožno kretanje pre naseljavanja savana nije moralo biti vezano za životnu sredinu u užem smislu (šuma ili savana), već za "evoluciju specifičnih reproduktivnih strategija u ekološkom i socijalnom kontekstu", podsećajući da je tvorac ove hipoteze antropolog C. Owen Lovejoy sa Univerziteta Ohajo potporu za svoje stavove našao u fosilnim ostacima vilice i zuba kakve je imala Ardi.

"Naime, pokazalo se da su joj gornji očnjaci znatno manji u odnosu na današnje šimpanze, naše najbliže rođake. Kod primata, veličina očnjaka vezuje se za agresivnu kompeticiju između mužjaka u pronalaženju partnerki za parenje, pa se, kolokvijalno govoreći, očnjaci mogu smatrati statusnim simbolom, gde oni "zubatiji" ostvaruju veći broj ukrštanja i imaju više potomstva. Smanjenje očnjaka i posledična promena obrasca veličine svih zuba u vilici kod *Ardipithecus ramidusa*, dovodi se, po ovoj hipotezi, u vezu sa smanjenjem intraseksualne kompeticije kod mužjaka", objašnjava Stojković i dodaje da je takva promena morala ići paralelno sa promenom socijalne strukture društva koja se sada oslanjala više na kooperaciju, a manje na konflikt. I gde se najviše cene oni koji su najuspravljeniji, jer su u prilici da sakupe najviše hrane i da koriste jednostavne "alatke" za njeno lakše pronalaženje.

Kako pokazuju fosilni nalazi iz pustinje Afar, Ardi je po strukturi i ponašanju bila nešto između čoveka i šimpanze. Zubi pokazuju da je bila svaštojed, dok se iz kostiju vidi da je zapravo kombinovala dvonožni i četvoronožni hod – hodala je uspravno po tlu, a četvornoške kad bi se uzverala uz drvo. "Dvonožnost kasnijih hominida, kao što su australopitekusi, predstavlja nespornu adaptaciju na savansku životnu sredinu, ali se koreni dvonožnosti mogu povezati, ukoliko prihvatimo ovu novu hipotezu, sa ranijim vrstama i drugim adaptivnim funkcijama", zaključuje Stojkovićeva.

U suštini, oni otkrivaju kako je ružnjikava majmunica Ardi bila prva među ljudskim ženkama koju nije bilo lako osvojiti – prva koja se ne odlučuje za najsnažnije i najopasnije mužjake, već promišljeno bira one koji su u stanju da joj donesu najviše hrane. Jer

TRAŽENJE PREDAKA: Ko je ovde stanovao kad ste teški samo 50 kg i imate mozak veličine šimpanzinog, a okolo je svet u kome je pronalaženje hrane povezano sa velikim utroškom energije i opasnošću od grabljivaca, radije ćete se opredeliti za uspravnog "sponzora" nego za razvijenog i zubatog ljubavnika starog kova. ×

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

75 GODINA OD UBISTVA KRALJA ALEKSANDRA

MARSEJSKI ATENTAT

"Izgleda da se posle ovog jadnog događaja treba svega bojati. Treba strahovati od nasilja, razaranja, anarhije. U budućnosti više neće biti društva ni civilizacije koji će biti bezbedni" (Slobodan Jovanović)

PIŠE:
ZORICA JANKOVIĆ

Utorak 9. oktobra 1934. godine, prilikom prve zvanične posete Francuskoj, ubijen je u Marseju jugoslovenski kralj Aleksandar I Karađorđević. Atentat je bio plod sporazuma vođstva hrvatskog ustaškog emigrantskog kruga i vođstva VRMO-a (Внатрешна Македонска Револуционерна Организација), a egzekutor je bio Vlado (Veličko) Georgijev Kerin, pripadnik VMRO-a, sa nadimkom Černozemski. Kako su se i zašto ova dva toliko različita čoveka našla "oči u oči" u prepunoj marsejskoj aveniji Kanabijer, pokušaćemo da odgovorimo u ovom kratkom tekstu povodom godišnjice ubistva.

ALEKSANDAR: U jesen 1934. godine Karađorđev praunuk, kralj Jugoslavije Aleksandar I Karađorđević, imao je punih 46 godina i 20 godina vladarskog staža (od 1914. kao prestolonaslednik, od 1918. kao regent i od 1921. godine kao kralj). Oženjen je Marijom, kćerkom rumunskog kralja Ferdinanda I Hoencolerna i kraljice Marije, ćerke ruskog cara Aleksandra II, odnosno unukom engleske kraljice Viktorije. Sa Marijom Aleksandar ima tri sina: Petra (1923), Tomislava (1928) i Andreja (1929). Kao prestolonaslednik i vrhovni komandant Srpske vojske u Prvom svetskom ratu stekao je ugled dobrog ratnika i nadarenog vojskovođe. Ali, pobednik u ratu suočio se u miru sa teško premostivim problemima. Novostvorena državna zajednica iz 1918. godine (do 1929. godine Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, posle Kraljevina Jugoslavija) bila je zemlja velikih razlika i suprotnosti – nacionalnih, verskih, političkih, ekonomskih, klasnih i kulturnih, što je bila posledica viševekovnih istorijskih okolnosti, pre svega posebnosti razvoja, ali i uticaja stranih faktora. Čvrsto opredeljen za očuvanje jedinstvene države, Aleksandar je imao protiv sebe mnogo protivnika, pa je zbog političkog bezizlaza, iz koga građanske stranke nisu imale rešenje, u periodu od 1929. do 1931. sprovodio diktaturu.

S obzirom na prilike i kretanja u svetu, pre svega na stupanje fašizma na međunarodnu scenu, Aleksandar nastoji da političkim manevrima očuva mir i stabilnost zemlje. Pristupanjem Maloj Antanti (vojni savez Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunije) on želi da uspostavi branu revizionističkoj politici poraženih država iz Prvog svetskog rata, pre svega Austriji, Mađarskoj i Bugarskoj, koje, ohrabrene Hitlerovom politikom, traže izmenu Pariskog ugovora o miru (1919), navodno zbog gubitka teritorija na kojima žive njihovi sunarodnici.

Lični uticaj Aleksandra ogleda se i u stvaranju Balkanskog sporazuma potpisanog u Atini 9. februara 1934. godine između Jugoslavije, Grčke, Turske i Rumunije, kojim ove države "garantuju uzajamno bezbednost svojih balkanskih granica" (Član 1. Sporazuma, MIP, Pov. Br. 13991). Bugarska se tom Sporazumu nije pridružila, pa je Aleksandar u septembru 1934. godine posetio Sofiju i odagnao pretnju teritorijalnom integritetu svoje zemlje od strane Bugarske (ne prežalivši odredbe Sanstefanskog mira iz 1878. godine, susedna zemlja je pitanje revizije granice sa Srbijom, kasnije sa Jugoslavijom, stalno držala otvorenim).

Automobil sa kraljem Aleksandrom ulazi u Aveniju Kanebier. Snimak agencije Keystone načinjen tridesetak sekundi pre atentata

Držeći se za automobil, ubica puca u kralja Aleksandra, fancuskog ministra Bartua i generala Žorža, koji je sedeo na pomoćnom sedištu. Vozač ostavlja volan, hvata ubicu za sako i vuče ga unazad, dok potpukovnik Piole obrće svog konja unazad. Snimak agencije Nyt

Umirući kralj Aleksandar na zadnjem sedištu automobila. Snimak agencije Rol

Da bi učvrstio uspostavljene odbrambene saveze, Aleksandar putuje u Francusku, od koje očekuje i pomoć i zaštitu. Odlučuje se da na put krene brodom, da bi na tle zemlje saveznice iz prethodnog rata stupio u Marseju, kako bi se i na taj način zahvalio gradu koji je prihvatio ranjene srpske vojnike i izbeglice iz prethodnog rata. Susret sa predsednikom Republike Francuske bio je predviđen u Parizu.

ČERNOZEMSKI: Nadimak koji oslikava čovekov karakter najbolje dâ njegova okolina. Tako je Veličko Georgijev Kerin, bugarski državljanin, pripadnik VMRO-a, poznat kao terorista koji je izvršavao smrtne kazne, dobio nadimak Černozemski jer je predavao "černoj zemlji" one koje je VMRO osudio na smrt. Takvog čoveka uzima uz sebe Ivan Vančo Mihajlov, prvi čovek organizacije, koji je u to vreme imao najkrvavije ruke na Balkanu.

Nekoliko minuta pre dvostrukog ubistva: kralja Aleksandra pozdravlja u marsejskoj luci ministar inostranih poslova Francuske gospodin Luj Bartu. Snimak agencije Keystone

Istovremeno, na drugoj strani Evrope, u Bolonji, deluje Ante Pavelić, vođa ilegalne fašističke organizacije Hrvatski ustaški pokret (osnovan 7. januara 1929), koji je posle zavođenja Aleksandrove diktature 6. januara 1929. dobio zaštitu Musolinija. Pavelić namerava da svoje političke akcije za rušenje Jugoslavije i uspostavljanje Nezavisne Države Hrvatske, zameni terorističkim. U početku su to sitne i slabo organizovane akcije, koje nisu mogle da uzdrmaju režim u Beogradu, da bi se Pavelić posle toga odlučio da udari na glavnog čoveka u državi, kralja Aleksandra. Kada 16. decembra 1933. godine u Zagrebu nije uspeo atentat na suverena (atentator Oreb se u odsudnom trenutku uplašio i zbunio), Pavelić se za pomoć obraća svom prijatelju Vanču Mihajlovu. Poučen lošim iskustvom sa neuspelim atentatom, Pavelić sada traži pouzdane ljude. Vančo mu daje Černozemskog.

Pripreme za atentat vršene su u Mađarskoj na poljoprivrednom dobru Janka Pusta i obližnjem gradiću Nađ Kanjiži, udaljenim desetak kilometara od jugoslovenske granice. Od 15 najuspešnijih terorista, instruktor Černozemski je za atentat izabrao trojicu: Miju Kralja, Ivana Rajića i Zvonimira Pospišila. Četvrtog atentatora je izabrao Pavelić; bio je to preporučeni Černozemski. Ubrzo, kada je do poslednjeg detalja bio poznat program posete Francuskoj, napravljen je i plan atentata. Nakon što su od mađarske tajne službe dobili lažne čehoslovačke pasoše, grupa je mogla da krene u Francusku. Černozemski i Kralj su otputovali za Marsej, a Rajić i Pospišil u Pariz, gde bi akcija bila ponovljena ukoliko ne uspe atentat u Marseju.

Ali, ni jugoslovenska obaveštajna služba nije sedela skrštenih ruku. Intenzivno prateći delovanje ustaša, saznala je za pripremu atentata. Od jednog svog agenta iz Italije doznala je da su teroristi sa čehoslovačkim pasošima već otputovali za Marsej. O tome je obavešten i Spalajković, ambasador u Parizu, koji je na sam dan kraljevog dolaska u Marsej 9. oktobra 1934. od svog suverena tražio da odustane od iskrcavanja u taj lučki grad. Ali, Aleksandar je odgovorio: "Sada je za to isuviše kasno. Moramo se držati programa."

Ante Pavelić i Vančo Mihailov

Vlado Černozemski

ATENTAT: Marsejska Avenija Kanabijer, koja vodi od luke do zgrade prefekture, gde je predviđen zvanični prijem, bila je prepuna razdraganog sveta koji je nestrpljivo čekao da uživo vidi i pozdravi suverena prijateljske zemlje i saveznika iz Prvog svetskog rata. Tačno u 16 časova začula se iz obližnje Stare luke počasna topovska paljba koja je označila dolazak jugoslovenskog razarača "Dubrovnik". Masu ljudi na prepunim trotoarima odvaja od kolovoza "živa ograda" od policajaca, ali je već u tom trenutku jasno da je špalir proređen i da nije u stanju da kontroliše publiku. Ceremonija stupanja jugoslovenskog kralja na francusko tle bila je kratka, pa je već posle nekoliko minuta svečana povorka automobila, koju prate konjanici, na početku Avenije Kanabijer.

Na zadnjem sedištu luksuznog automobila, koji se kreće veoma sporo, sede kralj Aleksandar i njegov domaćin u Marseju, francuski ministar inostranih poslova Luj Bartu. Iznenada iz gomile na trotoaru iskače čovek, u momentu odbacuje buket cveća u kojem je skrivao revolver, i vičući na francuskom "Živeo kralj", prolazi kroz proređen kordon policajaca, skače na bočnu papučicu automobila i ispaljuje više hitaca u pravcu kralja, ministra Bartua i generala Žorža, koji je sedeo na pomoćnom sedištu. Dok atentator puca, vozač Foasek se okreće i pokušava da prekine njegovu ubilačku nameru, dok potpukovnik Piole, koji je najbliži događaju, okreće konja i sabljom dva puta udara ubicu. Padajući na kolovoz ubica i dalje puca na policajce i svet duž trotoara, ali i sam biva upucan od policije.

Jugoslovenski kralj Aleksandar I Karađorđević preminuo je od zadobijenih rana u zgradi marsejske prefekture nešto pre 17 časova. Zbog neadekvatne prve pomoći (gubitak krvi), četrdesetak minuta kasnije preminuo je i ministar Bartu, dok se general Žorž, posle adekvatne lekarske pomoći i nege, oporavio.

Atentator Černozemski je od zadobijenih rana ubrzo preminuo u jednoj kancelariji francuske službe bezbednosti. Saučesnike atentata Miju Kralja, Ivana Rajića i Zvonimira Pospišila francuski sud je osudio na doživotnu robiju, a organizatora Antu Pavelića u odsustvu na smrtnu kaznu. Nakon što je bio na čelu zloglasne Nezavisne Države Hrvatske, Pavelić je kao ratni zločinac uspeo uz pomoć Vatikana da umakne pravdi. Umro je naprasno u Španiji 1959. godine. I drugi organizator marsejskog atentata Vančo Mihajlov umakao je licu pravde. U toku Drugog svetskog rata uživao je Pavelićevo gostoprimstvo u Zagrebu. Umro je 1990. godine. Saučesnici atentata su neslavno završili. Pospišil je umro u francuskom zatvoru 1938. godine, Rajić je 1941. nađen otrovan u svojoj kući u Zagrebu, a Mijo Kralj je likvidiran od strane partizana negde u Bosni iste godine (obojicu su Nemci pustili iz zatvora posle francuske kapitulacije). Današnja makedonska i bugarska istoriografija, svaka za sebe, svrstava Černozemskog i Mihajlova u svoje nacionalne heroje.

Viteški kralj Aleksandar I Ujedinitelj počiva u miru u zadužbini Karađorđevića na Oplencu. ×

(Autorka je istoričar i kustos Istorijskog muzeja Srbije)

Zakasneli finiš

Mala nada da će završnica šampionata biti uzbudljiva više je bazirana na činjenici da je lider na tabeli u krizi, nego da će biti dobrog trkanja

Poredak vozača

1. Baton (Bron GP)	85
2. Barikelo (Bron GP)	71
3. Fetel (Red Bul)	69
4. Veber (Red Bul)	51,5
5. Raikonen	45
6. Hamilton (Meklaren)	43

Poredak timova

1. Bron GP	156
2. Red Bul	120,5
3. Ferari	67
4. Meklaren	65
5. Tojota	54,5

Ona naša da "nije problem što je WC daleko, već što se kasno krene ka njemu" odlično ilustruje situaciju u kojoj se nalazi Sebastijan Fetel (Red Bul) posle ubedljive pobede na Velikoj nagradi Japana. Iako je već bio otpisan kao mogući ovogodišnji šampion, Nemcu će, možda, faliti baš tri boda koliko je izgubio u Singapuru, na primer, kada je brljivo vozio kroz boksove prekoračivši dozvoljenu brzinu i posle kazne sa drugog pao na peto mesto. Ovoga puta, sa prve startne pozicije kontrolisao je trku od početka do kraja, vozio seriju najbržih krugova, rečju – niko mu ništa nije mogao.

"Naravno da se osećam sjajno", rekao je Fetel posle trke. "Najveća pretnja bio je sam start, i prvi krug, ali bolid je bio fantastičan, mogao sam da forsiram i povećavam prednost, a dobra strategija samo je još pomogla da do kraja trke držim sve pod kontrolom."

Iza njega jedino što je bilo zanimljivo jeste trkanje Luisa Hamiltona (Meklaren) i Jarna Trulija (Tojota). Ostali smo ipak uskraćeni za obilaženje na samoj stazi Suzuka, jer se rasplet dogodio prilikom drugog svraćanja u boks. Hamilton je tom prilikom "zablesavio" sopstveni kompjuter pošto nije pritisnuo dugme kojim se brzina u boksu ograničava na sto kilometara već je vozio "na leru" pa je tako izgubio dragocene deliće sekunde i drugu poziciju na cilju. Jarnu je taman toliko trebalo da mu ostavi treće mesto i drugim mestom obraduje domaću publiku koja je, naravno, navijala za Tojotu. Na sličan način je i Kimi Raikonen (Ferari) osvojio četvrtu poziciju jer je "kroz boksove" pretekao Nika Hajdfelda (BMW) koga je skidanje zapeklog šrafa sa točka koštalo dva izgubljena mesta, stigao je šesti na cilj. Peti je bio Niko Rozberg (Vilijams), a još jednu bledu trku prikazali su Bronovi vozači Barikelo i Baton, koji su kroz cilj prošli sedmi i osmi. Ni to im ne bi pošlo za rukom da se Kovalainen (Meklaren) i Zutil (Fors Indija), koji su pred kraj trke bili ispred njih, nisu u žaru borbe zavrteli na stazi i tako sa dva, odnosno jednim bodićem častili trenutno vodeće u šampionatu.

Šta nam sve ovo govori? Pa ovo malo priče

REUTERS

nedvosmisleno potvrđuje da se vozači, bar većina njih, nisu pošle nedelje ubijali od trkanja i da je kalkulisanje glavna disciplina vodećih timova. Malko, bez pokušaja obilaženja, ziheraški, ciketanski, slobodno dopišite još ponešto u tom stilu... I šta onda dobijamo? Pa antipropagandu samog takmičenja! Međutim, baš zbog toga ono što je do juče ubedljivo najavljivalo mogućnost da Bron GP može da postane prvi tim u istoriji Formule 1 koji je u debitantskoj sezoni osvojio oba šampionata, za vozače i za konstruktore, sada je ipak još uvek neizvesno. Naime, teoretski, tim može za samo pola boda da izgubi titulu koja mu se još smeši, baš kao što Dženson i Rubinja na kraju sezone može da pretekne Fetel.

"Naredne dve trke (staze, op. D.R.) u Brazilu i Abu Dabiju odgovaraju mnogo bolje karakteristikama naših bolida pa se radujemo uzbudljivom završetku sezone", izjavio je Bron. Ma, idi begaj se, bre, Rose, aj' baš... jedva čekam da to vidim.

E sad, bez obzira na to kakav će biti rasplet na kraju šampionata, može se dogoditi da Baton čak i ako postane šampion – bude najuren iz ekipe! Tim povodom postoje dve škole mišljenja, prva koja širi priču da Dženson plaća ceh lošim vožnjama u središnici, pa i u finišu šampionata, a druga da je zacepio cifru za produžetak ugovora. Stvar postaje razumljivija kad se zna da je zbog nevelikog timskog budžeta posle povlačenja Honde iz tima, a setite se da na samom startu sezone Bronovi bolidi nisu imali gotovo nikakve reklame na karoseriji, Baton pristao da sam pokriva sopstvene troškove prevoza sa trke na trku, kao i hotelske račune. Sada traži milione za produžetak ugovora, ali Ros Bron nema nameru da se "otvori" za pet ili više miliona dolara u čemu ima podršku dela britanske štampe koji smatraju, poput novinara uglednog "Independenta", da će "Baton imati kratak šampionski status".

Rekoh već, naredna trka je za Veliku nagradu Brazila 18. oktobra na stazi Interlagos pored Sao Paula. I kad sam već kod Brazila, Felipe Masa se oporavlja brže nego što su to predviđali doktori, već se trkao u kartingu, vežbao na F1 simulatoru, a pre neki dan mu je odobreno da trenira na fabričkoj stazi u Fioranu gde će voziti Ferarijev bolid iz 2007. godine, a lansirana je i priča da šef tima Stefano Domenikali i dalje pokušava da za sledeću sezonu prijavi "treći bolid" jer, kako je izjavio za nemački "Bild", "smatramo da to ima smisla, posebno ako je reč o nekome poput Mihaela Šumahera". ×

DUŠAN RADULOVIĆ
Radio Beograd 1

I MANJINSKA I LJUDSKA PRAVA

Građansko ne negira nacionalno VREME 976
Između nas i njih VREME 977

Mislim da se možemo složiti da se Srbi kao manjina u okolnim zemljama nalaze u teškom položaju. Izveštaj Naprednog kluba u kojem su navedeni konkretni podaci i činjenice ukazao je na izazove i probleme sa kojima se Srbi i njihovi legalno i legitimno izabrani predstavnici susreću. Odgovornost za to ne mogu snositi samo države u kojima Srbi žive već i vlasti u Srbiji koje decenijama nisu pokazivale interesovanje za ovo pitanje.

Gospodin Jorga je naveo istraživanje Hjuman rajts voča o političkim problemima zapošljavanja Srba u lokalnim administracijama. Ukoliko pogledamo i u Izveštaju Naprednog kluba navedene probleme sa kojima se Srbi suočavaju u zemljama regiona (simbolička zastupljenost u federalnim institucijama BiH, osporavanje stanarskih prava u Hrvatskoj, uskraćivanje slobode veroispovesti u Makedoniji, odbijanje da se prizna status manjine u Sloveniji...) vidimo da se njima osporavaju ne samo manjinska nego i ljudska prava. Da bi neko (pa i Srbi) uživao kolektivna etnička prava on prvo mora uživati ljudska.

Kada je reč o manjinskim pravima, svaka država je odgovorna da se brine o manjini na svojoj teritoriji i da nastoji da se o njenoj manjini u drugim zemljama vodi računa. Tako Mađarska iz državnog budžeta izdvaja stotine miliona dinara za mađarsku manjinu u Vojvodini u cilju poboljšanja njihovog položaja.

Kako primećuju autori Izveštaja Naprednog kluba, upravo nerešen položaj manjina i ignorisanje tog pitanja jeste dovelo do sukoba koje smo imali devedesetih. Važno je da se na položaj manjine (bilo koje) gleda ne iz ugla nacionalšovinističkog već iz ugla manjinskih prava i vrednosti. I pored iznetih razlika u stavovima drago mi je da je gospodin Jorga prihvatio da je prava srpskog naroda ispravno i potrebno braniti.

Dragoljub Jovanović, elektronskom poštom

KO JE KRIV

Pravda za Brisa Tatona VREME 978

Ko je sve kriv za ovu tragediju? Prvo država koja za jednog siledžiju plaća milion dolara da bi izbegao pravednu kaznu, zatim političke partije kojeg tog istog siledžiju dovode u Skupštinu da se šepuri po njoj. Onda klubovi koji za divljanje svojih navijača u inostranstvu okrivljuju tamošnju policiju, pa onda svi oni koji su išarali Beograd tražeći "pravdu za Uroša". Pa pravosuđe kojem treba dugo vremena da donese uglavnom blagu presudu nekom huliganu. Nisu manje krivi ni oni koji imaju razumevanje za zviždanje *Marseljezi* i o tome pišu komentare u novinama. Svugde u svetu je nasilje uzelo maha. Čini mi se da ono što se dešava u Srbiji ipak prevršava meru. Dok se nasilje nastavlja, ništa ne vredi ni paljenje sveća, ni Dan žalosti, ni svi izrazi saučešća. Svi smo se grdno obrukali.

Miro Mihajlović, elektronskom poštom

MINISTARSKO LOBIRANJE (1)

Možemo li biti ostrvo u NATO-u VREME 978

Ministar je počeo lobiranje! Prvo je bilo kako to da budemo ostrvo na Balkanu, pa onda ostrvo u Evropi, pa ostrvo u Partnerstvu u NATO-u, to je samo to, a onda najnovije kako to da budemo OSTRVO U NATO-u. Kakvo li ispiranje mozga od "demokrata". Pa nek raspišu referendum o ulasku u NATO. Pa šta narod Srbije kaže. A na ovakav način nas sve g. ministar pravi debilima!

Vitomir Anđelković, elektronskom poštom

MINISTARSKO LOBIRANJE (2)

Možemo li biti ostrvo u NATO-u VREME 978

Gospodin Šutanovac, u čestim zalaganjima da Srbija pristupi NATO-u, nikako da kaže zbog čega naša zemlja još nije "pozvana" da se pridruži ovoj vojnoj alijansi. Izgleda da takav poziv neće stići sve dok zemlje NATO-a ne obezbede potpunu nezavisnost Kosova. Tek kada se završi taj "posao", eto nama poziva. Inače, ministar Šutanovac se toliko javno zalaže za NATO, da to postaje pomalo neukusno. Sa sadašnje dužnosti nije on taj meritorni koji treba skoro svaki svoj javni nastup da koristi za NATO lobiranje.

Aleksandar Popović, elektronskom poštom

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

TIRANA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

TIRANA DOŽIVLJAVA UBRZAN I HAOTIČAN RAZVOJ—NEKE OD ZGRADA, KOJE NIČU KAO PEČURKE, PROJEKTOVANE SU VEOMA SMELO; TAKO EKSTRAVAGANTNA ARHITEKTONSKA REŠENJA TEŠKO DA ĆETE VIDETI U VEĆ I PREVIŠE ULIČANIM GRADOVIMA ZAPADNE EVROPE...

NAKON SVIH KRIZA I OSKUDICA, LJUDI OVDE ŽELE DA ŽIVE PREMA UZORIMA IZ BOGATIH ZEMALJA NA ULICI JE SKORO NEMOGUĆE UOČITI ČAK I JEDNO VOZILO MALIH DIMENZIJA; UGLAVNOM SVI VOZE POLOVNE, ALI VELIKE AUTOMOBILE, DOPREMLJENE SA ZAPADA. KADA JE MICHAEL PALIN, BIVŠI ČLAN MONTY PYTHON TIMA, PRE NEKU GODINU BORAVIO U TIRANI, NJEGOVO PITANJE JE BILO - "OTKUD SVI TI MERCEDESI"? SADA JE MOGUĆE IZNAJMITI ČAK I "STRETCH" LIMUZINU...

S DRUGE STRANE, VELIKI DEO STANOVNIŠTVA JE DOSELJEN IZ RURALNIH OBLASTI, PA NIJE ČUDNO AKO NA PREDGRAĐIMA SRETNETE KRAVU KOJA SE OTELA OD POVODCA, ŠTO SAM SVOJIM OČIMA VIDEO, I ČEMU SAM SE NEKAKO OBRADOVAO. RAZGOVARAO SAM SA STANOVNICOM TIRANE KOJA JE BILA PRISUTNA KADA JE NEDAVNO KRAVA ZAUSTAVILA ŽELEZNIČKI SAOBRAĆAJ, NAKON ŠTO SE ISPREČILA NA PRUŽNOM PRELAZU...

KAO U MNOGIM ISTOČNOEVROPSKIM ZEMLJAMA, I OVDE POSTOJE NAPUŠTENA FABRIČKA ZDANJA; U JEDNOM OD NJIH, VIDEO SAM ROME KOJI TU SISTEMATSKI RAZRUŠAVAJU GRAĐEVINSKE OBJEKTE, PREPRODAJUĆI IH KAO POLOVNE ELEMENTE ZA IZGRADNJU. NAVODNO, OVAKVA VRSTA RECIKLAŽE MOŽE DA DONESE SOLIDNU ZARADU...

NEDALEKO OD CENTRA TIRANE NALAZI SE STARO DRVO KOJE JE SVOJEVREMENO BILO ZNAMENITOST GRADA – PRE 100-150 GODINA ISPOD NJEGA SU SE LJUDI OKUPLJALI. DANAS SE NALAZI USRED PROMETNE ULICE, IZMEĐU RADNJE SA POKER APARATIMA I SPOMENIKA NARODNOM HEROJU ČIJE JE IME **VOJO KUSHI TARZANI** ...U TOM ŠAREMIŠU ČINI SE DA JE SVE MOGUĆE, SVAKI ĆOŠAK JE KRIO NEKO IZNENAĐENJE, I BILO JE ZANIMLJIVO VIDETI SVE TO PRE NEGO ŠTO NEKO "POČISTI" I REDIZAJNIRA GRAD, ŠTO ĆE SE DESITI PRE ILI KASNIJE...

UPRKOS PRILIČNE ZBRKE KOJA NIJE TAKO RAZLIČITA OD RAZBARUŠENOSTI (BLAGO REČENO) U DRUGIM BALKANSKIM ZEMLJAMA, MISLIM DA SAM NEŠTO NAUČIO IZ POSETE ALBANIJI... NE ZNAM TAČNO ŠTA JE TO, ALI NEŠTO JE U MOJOJ SVESTI DRUKČIJE NAKON ŠTO SAM SVE TO DOŽIVEO...

Čuka

Nikada nisam imao skup sat. Uvek su to bile neke manje poznate marke, neki satići koji su pošteno obavljali svoj posao diskretno sklonjeni ispod rukava košulje, a kad bi posustali, njihova cena ne bi opravdavala popravku, pa bi ih zamenio neki drugi iste kategorije. U mom detinjstvu i ranoj mladosti satovi su imali statusni značaj koji danas imaju mobilni telefoni. Želja za promenom statusa, za ispunjenjem makar jednog delića sna o pripadanju svetu koji nam je bio nedostižan, rezultirao je često pojavom neke skupe *čuke* prestižne marke na ruci nekog jadnika ispod iskrzane manžetne jedine košulje koju je ponosni nosilac imao. Samo su *budže*, retki ostaci razvlašćene buržoazije i poznate barabe, uspevali da usklade kvalitet i eleganciju svoje odeće sa skupim čukama, često u zlatnom kućištu.

U stvari, samo jednom u životu sam kupio sat. Sve ostale sam dobio na poklon. Onaj prvi, koji sam dobio od roditelja u trećem osnovne, bio je jedan od tri modela koji su se mogli naći u radnjama, a glavni i otprilike jedini njegov kvalitet bio je što su kazaljke svetlele u mraku. Pošto je već prvog dana toliko zaokupio pažnju mojih drugova na velikom odmoru, učitelj mi je rekao da bi bolje bilo da ga više ne donosim u školu. Tada sam razočarano odustao od nošenja sata sve do gimnazijskih dana kad sam došao u posed jednog vrlo čudnog sata. Nosio je marku jedne nemačke firme koja proizvodi građevinske mašine, a moj otac ga je dobio od poslovnog prijatelja kao promotivni materijal. Nije to bio ručni sat, a nije bio ni džepni, koji su se tada još nosili, već je bio predviđen da visi na uzici kao medaljon. Pritom je bio providan, pa bih neke smarajuće časove predvojničke obuke proveo posmatrajući malu klackalicu koja je davala ritam odvijanju spiralne opruge... Kad je odradio svoju promotivnu funkciju, preminuo je tiho i dostojanstveno.

Na polasku na duži boravak u inostranstvo dobio sam od oca porodičnu relikviju, džepni sat poznate marke *Schaffhausen*, čeličnog kućišta i sa brojčanikom od porcelana, koji je moj deda kupio od nekog lekara u vojnoj bolnici u Bizerti, u Tunisu, gde su mu francuski doktori vidali ranu na glavi zadobijenu na Solunskom frontu. To je bila jeftina varijanta poznate marke, namenjena uglavnom železničarima. Nije bilo lako nositi u džepu tesnih farmerki sat predviđen da okačen o lanac čuči u džepčiću prsluka trodelnog odela. Tada, u Ženevi gde sam boravio, dobijem na poklon čudan ručni sat, ovalnog oblika, čiji je brojčanik bio pokriven sferičnim poklopcem čija je jedna polovina bila od čelika, pa se sat morao podići do visine očiju da bi se ispod čeličnog poklopca kroz stakleni deo video položaj kazaljki. Proizvod neke male porodične fabričice u Alpima nosio je pretencioznu oznaku *Vision 2000*. Ko je tada sanjao da će 2000. godine Kinezi prodavati digitalne satove po ceni od dve pakle cigareta! Ali, po odluci da napustim dosadnu zemlju satova i čokolade i odem u Pariz, razočarana poklonodavka *Vizije 2000* je odlučila da će moj džepni *Schaffhausen* biti dostojna uspomena na jedno nežno prijateljstvo. Nije da mi ga nije bilo žao, ali nisam ni imao baš neki izbor, a za utehu sam uverio sebe da ni deda u tim okolnostima ne bi imao ništa protiv...

Po izlasku iz vojske odmah sam kupio pisaću mašinu, *Optimu*, istočnonemačku kopiju zapadnonemačke *Olympije* sa velikim valjkom za format A3, tvrdu i tešku kao televizor i – ručni sat marke *Cortébert*, iz jeftine serije koja se prodavala u RK Beograd, jedini koji sam kupio, a ne dobio na poklon. Naravno, kao i svi prethodni bio je mehanički i tanak, elegantan, iako su već tada ulazili u modu oni robustni "ronilački" i oni glomazni, šljašteći, zvani *harmonikaški*. Nosio bih ga mnogo duže da mi otac nije doneo sa jednog službenog puta u Zapadnu Nemačku čuku marke *Kienzle*, jedan onako švapski ozbiljan i precizan satić. Uveseljavao sam milicionere kad bi hteli da mi naplate kaznu za parkiranje tako što bih im pokazao svoj sat koji je bio iste marke, *Kienzle,* kao i parking satovi koji su krasili beogradske trotoare sedamdesetih godina.

Za diplomu osvojenu u tridesetoj godini (ali, ovaj... sa visokim prosekom!) dobijem od oca prvi elektronski sat, ali onaj sa kazaljkama, ne sa digitalnim displejom, tada poznate marke jeftinih ali kvalitetnih digitalnih satova, a za četrdeseti rođendan jedan od onih velikih, sa mnoštvom funkcija, takođe elektronski, koje zajedljivci ironično zovu *slanik*. Ta čuka je imala nešto izuzetno – nosila je na sebi oznaku velikog azijskog proizvođača televizora! Taj svoj *Samsung* bih verovatno nosio i dan-danas, dobro je služio svrsi, a potajna želja da svom potomku ostavim nešto slično onom što je meni bilo ostalo od mog dede ugasila se kad sam shvatio da moj potomak ima sasvim drugačiji doživljaj vremena koji prednost daje *unutrašnjem satu* i, ako baš ustreba, onom na displeju mobilnog telefona, da nisam ponovo dobio na poklon sat koji i sada nosim. Za pedeset i neki rođendan dobijem od jedne mlade i duhovite koleginice, bivše učenice, jedan zaista dobar i lep, elegantan sat pravougaonog oblika, diskretan, sa crnim brojčanikom. Iskreno se obradujem, odmah ga stavim na ruku i odemo na piće. Dok ćaskamo o svemu i svačemu, mlada koleginica malo, malo pa, bez vidljivog povoda, priguši eksploziju smeha. Ja odem do toaleta, pogledam se u ogledalo, zaključim da ne izgledam smešnije nego obično, ništa nisam obukao naopačke, sve je na svom mestu. Vratim se za sto, a ona razvalila vilice, prosto jeca od smeha. "Pa, de, šta ti je toliko smešno?", pitam je. Ona se malo povrati pa mi otkrije tajnu: kupila sam taj sat jutros pa, pre nego što ću da dođem da ti ga dam, za svaki slučaj pitam ćaleta (Dragančeta, mog vršnjaka), da li sam napravila dobar izbor. On gleda čuku, stavi naočare, pogleda ponovo pa mi kaže: "Ti, bre, nisi normalna, pa zar čoveku mojih godina da pokloniš sat marke *Fossil?!*" ×

VLADIMIR PAVLOVIĆ

Imamo moćnu vest za Vas!

Knjaz Miloš je ponovo otkrio Moć prirode.
Verni tradiciji, odlučili smo se za ono najbolje iz prirode.
I zato su sokovi i nektari Moć prirode postali važan deo Knjaz Miloš porodice.
Čuvajući dobro poznat kvalitet i tradiciju brenda Moć prirode, Knjaz Miloš će dalje investirati u njegov razvoj i snagom kojom raspolaže podržati sve segmente njegove proizvodnje, plasmana i promocije.
Sada, Knjaz Miloš i Moć prirode, udruženim snagama, mogu još više da vam pruže.

Verujemo u Moć Prirode

KNJAZ MILOŠ

mocprirode®

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec